

Mariana Brăescu

**IMPERFECTIUNI
,
PROVIZORII**

proză scurtă

1981-1983

CARPATHIA PRESS - 2005

CARPATHIA PRESS, 2005

str. Ciprian Porumbescu nr. 10, București, cod 010652

E-mail: carpathia@k.ro

Tel/fax: 021-317.01.14

ISBN: 973-87295-4-8

„Imperfecțiuni provizorii“ este un volum definitivat în anul 1984; el este tipărit acum, pentru prima dată, întocmai așa cum a fost alcătuit, atunci, de autoare.

Ediție îngrijită de **Artur Silvestri**

Coperta: arh. Mugur Kreiss

reprezintă un colaj original după picturi de Marc Chagall

Tehnoredactare: ing. Diana Șuică

Tipar: Evenimentul Românesc – Tipogrup Press

I. IMPERFEȚIUNI PROVIZORII

Ultimul Sever

La 50 de ani fix, prof. univ. dr. doc. Sever Anestin citi pentru prima oară în viața sa un roman polițist. Cum ajunge o somitate, un profesor universitar și încă *prof. dr. doc.* la asemenea lecturi? Aceasta e întrebarea.

De mai mulți ani, atunci cînd trebuia să-și închege într-o lucrare rezultatele îndelungatelor sale experiențe de laborator, prof. dr. doc. Sever Anestin se retrăgea pentru 20 de zile la Sinaia. La Sinaia, familia Mihalcea îi punea la dispoziție un spațiu de creație ideal: aripa din stînga a vlei, dormitor și un birou pentru lucru. Familia Mihalcea închiria camere numai la somități. Cu toate acestea, Sever Anestin fusese admis cu mult înainte, cînd nici nu era *univ.* nici *prof.* nici măcar *doc.* era *dr.*, și atît, dar așa de mare era speranța pe care hematologia națională și internațională și-o punea în această promisiune pe numele ei Sever Anestin, încît fusese literalmente exclus ca să nu se afle și la Sinaia. Doamna Mihalcea îi trimisese imediat o scrisoare de invitație printr-o cunoștință, evident, *somitate*. Cele 12 cărți semnate de Sever Anestin fuseseră scrise aici, sub acoperișul și oblăduirea doamnei Mihalcea. Anii treceau, titlurile se adunau, dr. Sever Anestin deveni *lector*, apoi *conf.*, *doc.* și, în fine, *prof.* *Prof.* plin. Fusese numit membru corespondent al Academiei italiene, vicepreședinte în trei comitete internaționale de știință, prezidase un congres de hematologie aplicată, undeva în Statele Unite, ținuse prelegeri în centre mari de hematologie din cinci continente. La București, o armată de cercetători cercetau sub bagheta lui tot ce mai rămăsese de cercetat în domeniul atît de actual al hematologiei. Cum spuneam, cînd o cercetare ajungea în faza finală profesorul se retrăgea la Sinaia și-și scria concluziile. Cînd se reîntorcea la București, secretarul-șef al institutului prelua manuscrisul, îl dactilografia. Editura Medicală se grăbea să îl publice. Cărțile calde, cu cerneala neuscată, erau literalmente smulse de studenți din librării și ajunși acasă se grăbeau să se așeze cu burta pe carte. E de prisos să adaug că best-seller-ul Editurii Medicale se traducea

cu repeziciune în nemțește, englezește, rusește, franțuzește, chinezește, în suedeză, portorică, cubaneză, indiană, italiană. Profesorul avea destulă bătaie de cap să se tot prezinte la sediul Băncii Naționale și să semneze pentru primirea valutei în felurite mone-de, de la yeni la lire sterline.

Acesta este prof. univ. dr. doc. Sever Anestin. Născut, crescut și făcut doctor, în cele mai spartane condiții de viață și studiu, e de la sine înțeles că în familia Anestin nu se cumpăraseră, nu se împrumutaseră și nu se citiseră vreodată un *policier*. Sever era al III-lea Sever. Moștenise, odată cu numele, pe linie paternală, înclinația pentru studiu și obligația de a deveni doctor. Familia ajunsese prin el la cea de-a treia generație de doctori. În familia Anestin, fiecare doctor Anestin avea datoria să urce cu încă o treaptă faima familiei. Sever I (bunicul) fusese doar *doc.*; Sever II (tatăl) – *dr. doc.*; Sever III hotărî încă din tinerețe să epuizeze toate treptele și titlurile, așa că nu-și mai bătu capul să se asigure de urmași. Și, într-adevăr, izbuti să parcurgă singur ce era de parcurs în materie de titluri. Pentru că titlul mai mare decât *prof.* nu există, nu mai era nevoie în familia Anestin de un alt Sever. Prof. doc. Sever Anestin era, evident, *ultimul Sever*.

Ultimul Sever nu înțînise niciodată o carte polițistă. N-ar fi înțînit nici la 59 de ani dacă n-ar fi fost Mia. Cine e Mia? Voleibalistă, „Farul Constanța”, 1,79 m, 17 ani, nepoată a doamnei Mihalcea. „Farul Constanța” își trimisese voleibalistele în cantonament la Sinaia. Sportivii și sportivele, se știe, duc, în general, și, în cantonament, în special – viață sportivă. Viața sportivă exclude efortul intelectual. Singurele cărți admise de antrenori sînt cărțile de joc. Mia trebui să ascundă cartea polițistă mai rău decât contrabandiștii heroina. Profită, deci, de învoirea la mătușa ei și-și luă în poșetă cartea. Mia fu foarte bucuroasă să mai ștergă o dată praful în camerele ce urmau să fie locuite de *moșulică*. În familia Mihalcea tuturor somităților li se spunea *moșulică*, dar era un *moșulică* rostit cu atîta tandrețe! Așadar, Mia șterse praful, puse flori în biroul lui Moșulică și, lungită deasupra cuverturii, termină capitolul III din „Poștașul nu sună de două ori”. Cartea rămase deschisă, alunecă pe cuvertură, unde rămăseseră doar contururile vagi ale Miei: 1,79m, voleibalistă, 17 ani, „Farul Constanța”.

Din cele douăzeci de zile planificate pentru Sinaia prima zi trecea cel mai greu. Pentru prof. dr. doc. Sever Anestin prima zi era zi de odihnă. Cum odihna nu intra în principiile de viață ale familiei Anestin, profesorul se chinuia mult pînă reușea s-o ducă la bun sfîrșit. Conform rețetei de viață și sfaturilor date de d-na Anestin – soția, sfaturi preluate de la d-na Anestin – soacra, în urmă cu 30 de ani – profesorul Anestin trebuia să se plimbe în prima zi prin aer curat. În acest scop era dotat încă din București cu un costum croială sport pe care trebuia să-l îmbrace și apoi să traverseze Sinaia de la Peleş pînă la cabana „Două veverițe”. Esențial în prima zi era să nu deschidă geanta cu fișele de laborator, tratatele, cărțile necesare lucrului. Lucrul începea abia a doua zi a sejurului, cînd profesorul Anestin devenea, într-adevăr, fericit. Timp de 19 zile, profesorul n-avea să mai scoată capul dintre fișe decît pentru masă și cafeaua adusă la ore fixe, d-na Mihalcea respectînd cu sfințenie tabieturile de la București ale profesorului.

Iată cum în prima zi la Sinaia dr. Anestin se plictisise de moarte. După amiaza părea interminabilă. Profesorul traversase Sinaia de două ori, Peleş – „Două veverițe” tour – retour și după amiaza tot nu se sfîrșea. Ochii îi căzură pe cartea Miei, alunecată lîngă pat. Fumătorul înrăit dacă n-are țigară, după 24 de ore e în stare să se aplece și după un chiștoc. Pentru un om trăit printre cărți – și, har Domnului, profesorul era unul din ei, – un colț tipărit devine o salvare. Chiar dacă se numește „Poștașul nu sună de două ori”. O ridică zîmbind condescendent și o deschide la întîmplare.

Cînd ajunsese la SFÎRȘIT, camerele tuturor vilegiaturiştilor, chiar și ale celor mai petrecăreți, erau cufundate în întuneric. Se răsuca pe spate pe canapea și abia atunci văzu că de-atîta stat într-un cot – contrar indicațiilor d-nei Anestin – haina de cașă albă, subțire, cumpărată de la Londra se șifonase. Cu gesturi mecanice își aprinse pipa. Fumul alb, parfumat – tutun de Hawai – îi dădea o stare de reverie întotdeauna; fuma pipă în clipele de mare plăcere. Realiza că fumează în dormitor, din nou o contraindicație, dar nu-i pășă. Zîmbi dînd a lehamite din mîină. Luă cartea de la început. Ajunsese din nou la SFÎRȘIT, cînd afară se vedeau primele semne ale dimineții. Dormitorul plutea în fum dens, înecăcios. Profesorul sta întins cu fața în sus într-o stare de beție necunoscută.

Aproape îl dorea inima, dar o durere dulce, surdă. „N’importe rien...” își aminti un refren auzit cine știe unde, cine știe cînd. Îl cînta o franțuzoaică rîrîind dezmiardat ca o pisică. Cînd văzuse el Parisul ultima oară? Dar, de fapt, ce văzuse el în Paris altceva decît sălile de conferințe? Aeroport, săli de conferință, aeroport, săli de conferință. N’importe rien... La 59 de ani fix profesorul Sever Anestin descoperi că nimic n-are importanță. Era ora 4 dimineța și era la Sinaia.

Cum îl văzu intrînd pe ușă, doamna Anestin înțelese totul. Jeans, cămașă în carouri mari, mînele suflecate, descheiat la gît și, bineînțeles, fără cravată, cu părul căzîndu-i pe frunte, cu ochii strălucitori și, ceea ce era de neconceput, vesel, prof. dr. doc. Sever Anestin nu semăna cu soțul doamnei Anestin căruia chiar ea în urmă cu 20 de zile îi împachetase pijamaua în timp ce-i repeta instrucțiunile moștenite de 30 de ani de la d-na Anestin soacra. Cînd în loc de *săru’ mîna mami*, domnul Anestin îi strigă din ușă „Hello!”, doamna Anestin nu se mai miră. În mai puțin de o secundă veni și confirmarea bănuielilor sale. Domnul Anestin nu-și mai apropie pentru un sărut imaginar buzele de fruntea ei ci o luă de după umeri într-un avînt spontan. Spontaneitatea era o chestie atît de nouă pentru domnul Anestin încît soția se văzu obligată să-și pună o problemă legitimă: e blondă? Doamna Anestin era soția ideală și în aceste momente făcu exact ce trebuie să facă o soție ideală. Plînsese puțin, își propuse să viziteze cabinetul cosmetic și apoi se îmbracă să anunțe prietenelor evenimentul.

Simțea nu numai o teribilă ușurare dar, din nerăbdarea și emoția cu care se grăbea să anunțe vestea, un sentiment de bucurie. De aproape cinsprezece ani îl aștepta. În toate cărțile și chiar în tradiția orală vîrsta de 45 de ani înseamnă exact vîrsta cînd bărbații înnebunesc și o iau razna după cîte o fetișcană. Mai crudă sau mai coaptă, nu contează. Contează că o iau razna. Cînd domnul Sever Anestin împlinise 45 de ani, doamna Anestin dădu pregătirilor un fast deosebit. Se autosărbătorea, de fapt își autosărbătorea despărțirea de o perioadă în care fusese o femeie fericită. Conform tradiției scrise și orale, nefericirea începe odată cu infidelitatea. Plînsese și atunci o jumătate de după-amiază, bînd cafele și ghicind cu prietenele. În toate cafelele cădea exact la

fel: drum de seară pentru domnul Anestin și supărare mare pentru doamna Anestin din cauza unei persoane tinere cu aspect de piscică în zaț.

Și totuși, domnul Anestin se încapățîna să n-o ia razna. Doamna Anestin hotărî că e datoria sa de femeie și soție să-i netezească calea către ceea ce era logic și tradițional și plecă de acasă descoperindu-și verișoare în toate colțurile țării. Nimic. Singurul rezultat, după cîte o săptămînă de absență era cîte o mică inundație fie în baie, fie în bucătărie. Înțelese că alta era datoria ei de soție. Nu să-l lase singur, ci să-i mijlocească întîlnirea cu rivala, întrucît domnul Anestin era prea ocupat s-o găsească singur. Organiză în acest scop, cu ajutorul dezinteresat al prietenelor, cîteva ceaiuri dansante cu studente de la Conservator și I.A.T.C. – mediul artistic, se știe, e mult mai apt în recrutarea unei ispite corespunzătoare – dar nici aceasta nu avu vreun folos. Dacă la prima serată domnul Anestin rezistă încuiat în biroul său, la următoarele se refugie la institut sub pretextul, absolut civilizată, că are de finalizat o experiență hotărîtoare.

Doamna Anestin suferea. Trebuia să fie o soție înșelată și nu era. Toți soții prietenelor ei trecuseră de mult și de multe ori prin tot felul de crize sentimentale, vreo doi le începuseră de mult, cu mult înainte de vîrsta fatală, iar unul se remarcase printr-o precocitate demențială și criza lui debutase înainte de încheierea propriei sale luni de miere.

Pentru doamna Anestin era clar că între prietene avea statutul de tolerantă, ea o știa prea bine și le era recunoscătoare pentru toleranța lor. Plină de bun simț, încerca să-și plătească datoriile morale organizînd cele mai multe ședințe de patetism acasă la ea. O ședință de patetism e în genere greu de pregătit: trebuie două – trei feluri de prăjituri, o rețetă nouă de paté de foie gras, se cer procurate revistele de modă: *Vogue*, *Burda*, etc. Era greu, dar făcea totul cu conștiinciozitate. Era greu dar era singurul domeniu în care putea fi competitivă. Iată însă că situația umilitoare se sfîrșise tocmai cînd credea că nu mai e nici o speranță. Pînă la doamna Păscălin din doamna Anestin cea mică și supusă nu mai rămăsese nici o urmă. Dacă nu s-ar fi supravegheat la timp, la doamna Păscălin pe ușă ar fi intrat o femeie clocotind de vitalitate, sigură pe ea și mai ales, radiind de

satisfacție. „Ei, fetelor, să nu cădeți. Dom' doctor al meu și-a găsit o nouă tinerețe!”. Doamna Anestin se lăsă în fotoliu ca sfârșită, ani de zile repetase scena aceasta și scena reușise de minune. Gustă din paharul de apă adus de o prietenă și prinse să se smiorcăie căutându-și batista în poșetă. Ei, sigur, e bine ca pojarul să-l facă copilul la cîteva luni. Dacă nu-l face la cîteva luni poate să-l facă și la cîțiva ani, numai să-l facă. Domnul Anestin avea cîteva anișori la pojar dar bine că e pojar. Doamna Anestin scăpă de o mare grijă și intră, în sfîrșit, în rîndul lumii.

Pentru prima oară, în 35 de ani de cînd lucra la institut, prof. univ. dr. doc. Anestin intră pe poartă cu un braț de garoafe. *Un braț de garoafe* e cel mai bine spus deși e neelegant și e o formulă cam stereotipă dar era singura care putea să denumească exact situația. Presărah garoafe roșii de la cabina portăresei și pînă la pacienții care așteptau rezultatele analizelor la ghișeul „Eliberări”. Noul său salut „Hello!” era folosit cu totul democratic. Studente, paciente, bătrîne, *conf.-i, dr.-i, prof.-i*, laboranți, asistente, fără discriminare erau abordați cu un „Hello!” atît de americanesc. Profesorul nostru a lucrat mult, e probabil ușor astenizat, a hotărît directorul institutului să pună un diagnostic. De fapt. se mai văzuse un caz dar se manifestese cu totul altfel. Doctorul Moise alunecă odată pe parchetul bine lustruit înaintea unei inspecții și, cînd se ridicase, își întorsese boneta de-a latul hotărînd că e Napoleon. Tot personalul institutului rămase interzis, dar după o lună de internare, la neuro-psiho, Napoleon redevenise pentru toată viața pînă la pensie și după ea – doctor Moise.

Profesorul Anestin nu părea deloc astenizat, dimpotrivă. Nu era mai tînăr cu 10 ani decît înainte de plecarea la Sinaia, ci pur și simplu dovedea o tinerețe, o vitalitate, un chef de viață pe care nu-l remarcase nimeni cînd era Sever Anestin, studentul de 10 de I.M.F. grupa B. „Bătrîne, ți-am adus o lucrare care te face praf. Acum să te văd!”. Secretarul-șef, care avea exact 50 de ani, se simți vexat nu de ideea că ar fi bătrîn, dar „bătrîne” era apelativul folosit între puștimea din cartierul său. Acum și profesorul Anestin? Nu mai avu timp să se mire deoarece dădu cu ochii de manuscris. Scrisul mare, ascuțit, cu „j”-uri lungi, „m”-uri și „n”-uri ascuțite, scrisul pe care-l știa de o viață de secretar și apoi de secretar-șef, nu-i aducea o lucrare științifică. Începea pur

și simplu buimăcitor: „Jacques ochi de pisică își smulse din buzunar pistolul. Cu un foc seceră umbra din spatele ferestrei”. Prof. dr. doc. Sever Anestin îi adusese *la bățut* un roman polițist.

După două zile și două nopți de chin, după ce își dădu de mai multe ori cu apă rece pe față, își puse comprese cu gheață de la frigider pe frunte, se ciupi, se pălmui, citi și iar citi dar cînd își dădu seama că oricît s-ar maltrata, în manuscrisul profesorului Anestin tot un polițier va citi și nu comunicări cu privire la hematopoeza clinică, ceru o audiență la directorul institutului. Pe scurt, se miră și acesta. Nu știu ce să spună, ceru timp, repetă și el povestea cu gheața și compresele, își făcu un calciu intravenos, își luă temperatura din jumătate în jumătate de oră, discută cu unul, cu altul, făcu consiliu științific la care participă și un reprezentant al Ministerului Sănătății. Toată lumea era de acord că profesorul Anestin este mult prea mare pentru hematologia națională, europeană, mondială ca să poată fi pierdut indiferent de ce face, ce zice, și mai ales, ce scrie. Secretarul-șef fu însărcinat să bată lucrarea ca de obicei, chiar fără contribuția profesorului. Pentru secretarul-șef, după douăsprezece lucrări, cea de-a treisprezecea era o jucărie. În garsoniera sa de celibatar bătrîn din Drumul Taberei, secretarul-șef termină lucrarea în nouăsprezece zile. În rest, totul se desfășură după ritualul obișnuit. Editura smulse lucrarea, o tipări, studenții și doctoranzii făcuseră coadă, chiar se bătuseră – pentru știință sacrifici orice, chiar și maniere, – și, odată ajunși acasă, se așezară grăbiți cu burta pe carte. Editurile din străinătate i-au tradus-o imediat iar Banca Națională l-a chemat ca de obicei pe profesor să-și ridice onorariul în diverse valute.

Doctor Anestin nu avu timp să-și citească cartea și de fapt nu-l mai interesa. Acum plecase din nou la Sinaia, de unde, în 19 zile plus una de odihnă, avea să aducă din nou o carte polițistă.

În institut, colectivul de cercetători dirijat de el continua să cerceteze, chiar fără dirijor, ca un mecanism, pe care dacă-l pui în funcțiune – funcționează. Secretarul-șef alcătui lucrarea a doua, a treia, a patra, a cincea, etc. în ritmul în care, la Sinaia, plin de încîntare, profesorul Anestin a scris al treilea polițier, al patrulea, al cincelea și așa mai departe.

La 68 de ani, profesor-doctor docent Sever Anestin, membru corespondent a trei academii europene și una africană, muri prin stop cardiac. Se stinse la masa de scris, cum îi stă bine unui savant. Familia retrase cu grijă ultimul manuscris: pe parcursul a mai multor file se desfășura o palpitantă evadare. La această tensionată încercare inima valorosului cercetător nu rezistă. Profesorul căzu cu capul pe masă, ca în somn, lăsându-și evadatul cocoțat pe o turlă de biserică.

O lună mai târziu, un bătrîn pedant, celibatar prin practică și convingere, proaspăt pensionat din funcția de secretar-șef al unui institut de cercetări, prezenta unei edituri opt romane polițiste în manuscris. O fantezie proaspătă, o nebunie și o forță a riscului vieții rar întâlnite îl făcu pe redactorul-șef al Editurii „Clepsidra” să înțeleagă că, descoperind un asemenea autor, a dat lovitura. Singura nedumerire: de ce atât de târziu, abia după ce opt romane extraordinare se adunaseră în sertarul său? Explicația era simplă. Bătrînul fusese subalternul unui mare om de știință. N-ar fi putut publica nimic cînd acesta era în viață de teamă să nu știrbească prestigiul eminentului savant. De curînd eminentul savant trecuse în neființă. Secretarul se pensionase și se simțea liber pe actele sale. Dacă avea să mai scrie? Desigur, are în lucru un nou roman. Al nouălea. De teamă să nu-și retragă manuscrisele și să le ofere altei edituri – s-au mai văzut cazuri cînd Editura Academiei, să zicem, își făcea planul tipărind cărți de colorat – directorul îi propuse să semneze contractul pe loc. Peste cîteva zile poștașul îi strecură pe sub ușa mandatul telegrafic drept avans pentru cărțile polițiste contractate. Treizeci la sută, avansul, însemna mai mult decît tot ce primise șeful său, profesorul, în lei, yeni, lire sterline, franci, leva, pentru toate lucrările de hematologie la un loc. O sumă fabuloasă. La citirea ei, inima corectului celibatar cedă.

Ultimul roman rămase neterminat. Eroul său, spionul, tocmai evada, din închisoare. Se cocoțase pe turla bisericii de unde nici dracu n-avea să-l mai coboare.

Probleme existențiale

Marin Dumitru visa să se facă filozof.

Ca toate visele esențiale, și acesta ținea din copilărie și n-avea să se împlinească niciodată.

Viața te joacă cum vrea ea și îl jucă și pe Marin. Fără să intuiască pasiunea care avea să răvășească viața feciorului său, Marin tatăl îl înscrise la o școală de comerț. Să nu-l condamnăm pe bătrîn: la vremea aceea și pentru băiat iubirea de filozofie era departe.

La școala de comerț, Marin Dumitru învăță repede cîntăritul, număratul mărunțișului, stivuirea bancnotelor albastre, a celor gri și a celor roșcate: partea practică era excelentă. Ce nu mergea tot atît de bine era teoria: matematica, fizica, contabilitatea; ce nu mergea de loc era filozofia. Marin nu făcea excepție între colegi. Profesorul intra în clasă, lăsa catalogul, făcea prezența și apoi, privindu-i pe sub ochelarii lui de sticlă groasă și bombată, începea să le vorbească într-o păsărească atît de ciudată, încît nimeni nu mai cuteza să se miște în bancă. Ora trecea într-o hipnoză colectivă, cămășile albastre se lipeau, ude, de spinare, cozile fetelor clătinau indecis fundele ca pe niște fructe necoapte, băieții numărau băncile și scaunele din clasă ca pe mătănii, nimeni nu se clintea și nici măcar musca nu se-auzea în vreun colț de fereastră. Viitorii gestionari nu erau impresionați nici de adîncimea, nici de înălțimea filozofiei. Măreț era faptul că nu înțelegeau absolut nimic. Cuvintele erau cunoscute și, cu toate acestea, ce putea face profesorul din ele era un mister. Părea că le vorbește în limba maternă dar suna mai ciudat decît limbile străine.

Singurul rezultat pe care-l obținea profesorul de-a lungul celor trei trimestre era o liniște absolută de la predare pînă la ascultare, de la extemporale curente pînă la tezele trimestriale. Mulțumit și așa, ori poate resemnat, profesorul le dădu la toți media de trecere și, bineînțeles, îi dădu și lui Marin.

Bucuroși că scăpaseră cu atît, colegii săi trecură cu entuziasm de la abeceul meseriei la subtilitățile ei: cîntăritul cu bătaie care ascunde lipsa, slăbirea pungilor ambalate cu procente modeste

dar sigure, schimbarea etichetelor, raderea prețurilor, conversația diversionistă cu cumpărătorii, precum și amabilitatea și încredințarea ca pîrghii de reglare a *pour-boir*-ului.

Învăța și Marin Dumitru cu ei odată, nu asta era problema. Gîndul său rămăsese, însă, demult și definitiv, la orele de filozofie și la profesorul care le ținea. Încă de cînd era în sat aspira la o meserie sigură și rapidă prin care să poată stăpîni lumea. Comerțul, nu-i vorbă, îi dădea de multe ori frisoanele visate, autoritatea lui i se părea serioasă cînd se uita la cumpărătorii aliniați ca niște școlari docili în fața lui. Îi plăcea să prelungească aceste momente, făcîndu-și de lucru în magazie, le studia fețele încordate ori enervate de așteptare și dacă trăgea de timp era doar din voluptatea pură a experimentului. Grada și condimenta experiențele, se juca cu emoțiile clienților precum o pisică cu sufletul unui șoricel. Se făcea că termină marfa, îi privea cum se crispează, cum fețele lor cad, dezolate. Apoi, cînd nimeni nu mai spera nimic, Marin Dumitru extrăgea de sub tejghea sau din magazie noi lăzi cu banane, saci de curmale, cutii de stafide sau cine știe ce alte bunătăți, ca să se bucure din plin de emoția produsă și al cărui autor era, desigur, el. În asemenea momente sublime refuza pînă și bacșișul.

Și, totuși, oricît de savant erau gradate aceste momente de stăpînire a lumii, Marin Dumitru se descoperea nemulțumit. Nimic nu i se părea comparabil cu ceea ce reușea profesorul de filozofie. Adevărat, în relația cu cumpărătorii el era după tejghea, el era șeful. Dar ce distanță! Pe cînd el îi stăpînea pe cumpărători pentru că aceștia știau ce vinde, la filozof era exact dimpotrivă: respectul venea din aceea că nimeni nu înțelegea nimic.

Vindea, cîntărea, lua bacșiș, ușura pungile cu zahăr, își umplea buzunarele, golea buzunarele revărsîndu-le pe rînd, în ghiuluri mari, pentru toate degetele, în covoare risipite prin casă ori făcute sul sub canapea, transforma capitalul în casetofoane, mașini, petreceri, în carnete de CEC ascunse sub parchet ori făcute ghem și păstrate în sticle de lapte prăfuite.

Marin Dumitru se îngrășa și ofta. Visul său lua proporțiile vișătorului. Profesor de filozofie era puțin. Un șef de raion trebuia să aspire la o condiție filozofică pe măsură: doctoratul.

Se uita de sus la toți vechii lui clienți pe care cîndva îi credea în stare să cunoască, dacă nu filozofie, măcar un profesor de acolo. Era o teză depășită, depășiți erau și ei. Doctoratul îi punea acum probleme mult mai serioase. Filozofia, aflate de-acum și Marin Dumitru, era o facultate și, ca orice facultate, exista ca să fie făcută. Doctoratul era ceva incomparabil. Misterul impunea. Nu se afișau liste cu candidați, clădirea nu era înconjurată de suporteri ca un stadion și, mai ales, nu se afișau listele cu respinșii. Un doctorat la filozofie era ca filozofia însăși: misterioasă și de nepătruns.

Marin Dumitru își privea cu melancolie ghiulurile, CEC-urile, sticlele cu bani, mașinile din garaj, casetofonele, blănurile, covoarele și nu se îndoia nici o clipă în urma acestor recapitulări că va ajunge la visul visat. Își pregăti un dosar voluminos de activitate, pe care-l completă, seară de seară, cu ajutorul unui sfătuitor plătit, un fel de impresar bun la toate, deci și la filozofie. Febra pregătirilor pentru doctorat îi aduse un termen nou: *existențial*, pe care-l folosea peste tot, ca o iarbă-a-fiarelor care trebuia să-i deschidă drumul către orice și în primul rînd către filozofie.

Cu iarba fiarelor în vocabular, cu buzunarele doldora de dozezi, cu portbagajul burdușit, Marin Dumitru făcu primul pas în cariera lui de filozof: își depuse dosarul. Fu repede aruncat într-o copcă înghețată de o secretară scîrboasă și vopsită care deschise în grabă dosarul, îl fulgeră cu privire de pisică sălbatică și-i strigă: unde-i diploma de bacalaureat? Mai încolo cu răsfoitul pisica sălbatică nu înaintă. Îi aruncă în brațe dosarul mai trist decît un steag în bernă și închise, trîntind, gemușorul de sticlă al ghișeului „înscrieri“.

Marin Dumitru se simțea în stare de orice pe tărîmul filozofiei dar pentru bacalaureat nu găsi nici o picătură de forță. Căzu la pat și niciodată în viața lui nu se mai simți atît de lovit. Ancheta privind averea ilicită care tocmai atunci începuse, o suportă cu mult mai ușor și tuturor gestionarilor care, tremurînd din solidaritate, îl întrebau cum a căzut și ce-avea să urmeze, Marin Dumitru le răspundea cu un răspuns sibilinic care strecura în ei fiorii morții:

– Probleme existențiale!

Miezul sau coaja

Ziua în care Mihai Albescu fu numit primar avea să coincidă cu prima și cea mai importantă descoperire din viața lui: că nu miezul e important, ci coaja. În traducere, asta însemna că, primar, Mihai Albescu era altul decît Mihai Albescu de pînă atunci. Băiat deștept din născăre și făcut și mai deștept prin ce văzuse și trăise, Mihai Albescu hotărî să extindă proaspăta observație pe întreg teritoriul comunei. În cîteva zile, comuna Vedea era dotată cu: un minister al oilor, un minister al vacilor de lapte, o centrală a găinilor ouătoare, alta a rațelor, un departament al ovăzului, o centrală a transportului auto, o alta de transport hipic, un departament de mecanizare a lucrărilor agricole, o stație de amendamente pentru sol, o întreprindere de legume – fructe și zarzavat, un șantier de construcții locale, un șantier de montaj agricol și gospodăresc, o filială a Centrului de șosele, un institut medical și o autogară.

Imediat, ca efectul urmînd cauza, nomenclatorul socio-profesional din Vedea trebui să cuprindă: miniștri, miniștri – adjuncți, directori generali și directori, șefi-departamente, președinți de comisii și comitete, șefi de filiale, responsabili și responsabili principali. E de la sine înțeles că noua nomenclatură exclusese peste tot și definitiv nomenclatura veche. În Vedea nu aveai să întîlnești țărani, tractoriști, grăjdari, căruțași, mulgători, îngrijitori de porci, zidari, felceri ori grădinari.

Cu o lovitură simplă dar sigură, Mihai Albescu proclamase marea revoluție. Ceea ce părea la început formal, avea să capete adîncime. Așa spera primarul și așa se și întîmplă.

Una e să îngrijești un grajd de oi și alta să te numești ministru al oilor. Văcarii nu mai erau văcari și porcarii – porcari; dacă ei ajunseseră miniștri, șeful de echipă era, firește, ministru general. Grădina de zarzavat era pe mîna directorului și a directorilor adjuncți. Dispensarul – devenit Institut de sănătate-înălțase la rangul de director pe felcer și la cel de director adjunct – infirmiera. Fierarul era șef de șantier prestații industrialo – casnice, groapa de gunoi – Stație de amendamente, și tractoristul – cadru de conducere în Departamentul de mecanizare a lucrărilor agricole.

Nici un om din Vedea să nu rămînă fără funcție de conducere – iată deviza primarului care, din teoretică, deveni, repede, practica. Efectele nu întîrziară nici ele. Plin de importanța noilor invenții

satul, umplut de directori, miniștri, șefi generali și adjuncți, duduia de elanul muncii din zori și pînă noaptea tîrziu. Un țăran nu mai era un țăran ci un cadru, și, cum se știe, cînd ai un scaun trebuie să te ții de el. După efecte venită și rezultatele: vacile – hrănite, periate și mulse la timp – își dublaseră producția de lapte, oile se întreceau să colaboreze la sporirea șeptelului, arătura în cîmp era de lecție agrozootehnică, prașitul se efectua cu înverșunare ori de cîte ori o buruiană îndrăznea să scoată capul, salata, varza, roșiile, vinetele, ridichea, țineau de la ceasul trufandalelor pînă tîrziu, în miezul alb al iernii. Un șef de transport nu-și permitea să tragă atelajul în fața birtului sătesc pentru o țuică deoarece la birt mergeau căruțașii nu șefii. Șefi, directori, miniștri, precum și viitorii șefi, directori, miniștri aflați deocamdată pe treapta adjuncților munceau de dimineața pînă noaptea tîrziu și iar așa, din zori și pînă-n noapte cu conștiința promovării neașteptate care se abătuse pe capul tuturor și pe care nici unul nu dorea s-o rateze. Primarul însuși se proclamă *primar total* și, ca să ridice primăria la nivelul la care urcase comuna, mută secretara Consiliului popular în cerdac, și-l decretă cu această ocazie, anticameră. Secretara, devenită șefă de cabinet, adăugă sub broboadă, după ureche, un creion ca să-i fie la îndemîină cînd avea să noteze pe listă audiențele zilnice. Curînd, nici de creion nu mai avu trebuință întrucît fiecare sătean avea să-și facă și cîte un teanc înalt de cărți de vizită. De buletin mai aveau voie să se despartă, de cartea de vizită niciodată. Nici un sătean n-avea să mai spună intrînd în cerdac: *Fă, Florico, Albescu-i acilea?* Ci grav, întindea cartonașul alb pe care strălucea, cu emoție, funcția, caligrafiată cu bronz lîngă numele de botez și cel de familie, după care, și mai solemni ca un ambasador la momentul înmînării scrisorilor de acreditare, așteptau să se dea la o parte ușa subțire care nici freamătul hîrtilor nu putea ține secret și să intre, maiestuos, la primar, ca să-i spună: ministerul are nevoie de ordin de repartitie pentru aprovizionare. Primarul scria pe cartea sa de vizită (caligrafiată cu litere și mai mari și mai strălucitoare) chiar acest text: să se aprovizioneze ministerul ics conform ordinului de repartitie. Semna. Semna pe cartea lui de vizită, sub aceleași cuvinte și ministrul transportului hipo, dar abia după ce citea și reținea ordinul primarului total. Ministrul ministerului ics îl depunea apoi în mîna unui cadru conducător din ministerul transportului hipo. Acesta se

conforma imediat și, semnînd de execuție, transporta în grajd o căruță de paie.

În scurt timp, se schimbă nu numai fața oamenilor dar și fața satului. Casele se reparau, se vopseau și se zugrăveau, gardurile se ordonau și se completau, drumurile se pietruiau și se aliniau, curțile se măturau și se curățau. În cîmp și în zootehnie producțiile se dublau și apoi se triplau, acte de chiul sau indisciplină nici nu se mai puteau imagina și pînă și preșcolarii traversau șoseaua cu atenție și cu gravitatea conferită de statutul lor de copii de șefi, directori ori miniștri. Pe scurt, satul nu mai semăna cu ceea ce fusese și cu nici unul din jur. Devenise limpede că un schimb de experiență avea să dea tuturor celorlalte comune cheia progresului pe care cei din Vedea, iată, o găsiseră.

Dar, e simplu, nu miezul are importanță ci coaja, avea să predea școlarii ascultători lecția despre cheia fericirii din Vedea primarul total, Mihai Albescu. Ce imprudență! Valuri – valuri protestele se ridicară din sală ca un flux nebun, hotărît să devasteze totul în cale. *Cum își permit!* vociferau cursanții la cheia fericirii, furioși să afle că în timp ce ei trudeau ca simpli pălmași în grajduri ori pe ogoare, undeva, foarte aproape de ei, o comună întreagă se lăfăia în posturi de conducere, ajungîndu-se pînă acolo că nici un țăran nu mai era țăran ci adjunct de ministru.

Cum își permit? – strigau întăritați învățăceii, convinși că la mijloc e o mare escrocherie și pentru că tot n-o puteau afla se apucaseră să scrie toți împreună și fiecare pe rînd lungi și amănunțite reclamații despre miniștrii, ministerele, institutele, directoratele și inspectoratele lui Mihai Albescu.

Cum își permit? se indignară, moale, și cei de la județ gîndindu-se la reclamagii și hotărînd, cu tristețe de romantă, că nimic nu mai e ca altădată, nici măcar anonimele. Numai baliverne! Și cum tot nu crezuseră nimic din cele reclamate cu atîta zel, le aruncară în fișetul fără fund, de sesizări care nu se confirmă.

Întristat că nimeni nu voia să creadă nimic din ceea ce vedea, Mihai Albescu căzu într-o lungă melancolie și, ros de decepție, își înaintă demisia. Și, dintr-o dată, totul se năru.

Un sat întreg umbla amețit de parfumul vechi al invenției pe care numai Mihai Albescu, fost primar – total în Vedea îndrăzne s-o numească, măcar în gînd: mai important decît miezul e coaja.

Revoluția, prima parte, Revoluția, partea a doua

Dacă Măcsim Măcsim regretă ceva este că tatăl său nu trăiește: „L-aș fi omorât cu mîna mea!”. Deși tatăl se prăpădise de destul timp ca Măcsim Măcsim să-l mai țină minte asta nu-l împiedică să-și strige regretul în toate momentele considerate oportune. Adevărul e că, în afară de cei paisprezece pistrui violeți moșteniți pe linie paternă și răspîndiți pe față ca paisprezece picături de cerneală, Măcsim Măcsim n-ar avea ce reproșa răposatului. Și totuși, violența sa are o anume justificare. Măcsim Măcsim a făcut din fragedă copilărie o descoperire esențială. La treisprezece ani Măcsim Măcsim a descoperit revoluția. După cum repede a putut să constate, revoluția are și părți foarte plăcute. Între ele, cea mai importantă era negarea trecutului. „Lumea începe cu noi” i se părea un silogism atît de fermecător încît era convins că doar unul singur putea să-l întreacă: „Să dărîmăm ce-a fost înainte”. Că lumea începe cu el lui Măcsim Măcsim i se părea absolut firesc. Cît despre sarcina de a demola, dacă la început avea oarecari neclarități, în scurt timp ele s-au limpezit. În fond, ce poți dărîma mai eficient? Ce e mai aproape. Îmbinînd îndemnul revoluționar cu propriile sale reprezentări despre curaj, Măcsim Măcsim ajunse destul de repede la concluzia logică că e de datoria lui de a dărîma în propria biografie aspectele net sau eventual neconvenabile. Împrejurarea de a fi fiu de țărancă-văduvă era absolut pozitivă în condițiile celui de-al doilea deceniu de revoluție. Fiii de văduve primeau burse, lodene gratuite, plecau vara la Soci, iar cei mai norocoși ajungeau chiar la Universitatea din Leningrad de unde se întorceau cu nostalgia nopților albe, cu obiceiul de a bea ceai, dar mai ales vodcă, și, aproape invariabil, cu neveste care se numeau Natașa, Nina sau Dașa.

Sigur era că Măcsim Măcsim visa la tot ce oferea avantajul de a fi *fiu de văduvă*. Îi plăcea perspectiva, nu respingea nici vodca, nici bursa, nici Natașa, totul se rotunjea într-o perspectivă promițătoare. Și totuși, o buturugă mică răstoarnă de fiecare dată troika de iluzii. În timp ce colegii de speranță completau în fișele biografice cu mîndrie neascunsă – *orfan de război* – Măcsim

Macsim se căznea fără succes să găsească pentru el o formulă cît de cît avantajoasă. Taică-său nu fusese în război și îl scotea din fire această lipsă de pe frontul de vest sau măcar din est, concesiile puteau fi nelimitate cu condiția să-și fi dat gospodărește sufletul într-o tranșee. „Babalic nenorocit! Numai de băut s-a ținut”, scrișnea neputincios.

Cum zice înțeleptul, avea și n-avea dreptate Macsim Macsim. Dacă *babalic* este folosit în accepția de bătrîn, da, tatăl lui Macsim era destul de bătrîn așa că pe front n-a mai ajuns. Cît despre băutura, totul era fantezie. Nu că n-ar fi vrut să bea bătrînul, dimpotrivă, dar n-avea bani pentru asta. Cinstit vorbind, nu numai pentru băutura n-avea bani, dar n-avea pentru nici unele. Tatăl lui Macsim nu era nici țăran. Era fiu de arendaș urcat de părinți la oarecare stare și scăpătat de acolo la moartea lor cu viteză, ca la săniuş, din motive de minte puțină și lene multă. Beția era un „violon d'Ingres”. Întîlnirea cu mama lui Macsim era una din acele întîmplări firești despre care morala populară spune că tot sacul are petic. Peticul a venit destul de tîrziu. Cea mai săracă și urîtă fată din sat ar fi murit fată bătrînă dacă, mai din milă, mai din silă, n-ar fi început să se îngrijească de bătrîn.

Autobiografia lui Macsim Macsim n-avea, după cum se vede, nimic revoluționar. Demolînd și reconstruind, Macsim Macsim se înzestra cu o genealogie pe cît de romantică pe atît de dramatică. Tatăl era un odios exploatator care oprima o țărăncă cu brațe vînjoase și morală sănătoasă și pe care, evident, nu numai că a exploatat-o, dar a și batjocorit-o. Altfel, de bunăvoie, o țărăncă cu principii sănătoase ar fi intrat într-o legătură neprincipială cu un exponent al dușmanului de clasă? Evident, nu! Rolul lui Macsim Macsim era de judecător suprem. El se născuse pentru aceasta. Un Messia revoluționar.

Cu această nouă biografie startul era cîștigat. Mama a devenit port-drapelul de luptă cu care Macsim Macsim hotărî să cîștige orice bătălie, și împotriva cursurilor la care n-avea chef să vină și a notelor mici la majoritatea profesorilor și a refuzurilor fetelor neimpresionate de farmecul cam molîu al tînărului și revoluționarului Messia și a dificultăților de însușire a unei limbi străine. Avantajele n-au întîrziat să apară, dar, cu toate acestea, Macsim

Macsim hotărî că n-a exploatat suficient situația sa de copil din flori cu o mamă țărăncă care a avut de înfruntat opresiunea și batjocura regimului trecut. Cînd căpătă bilet la Soci căpătă și pentru mamă. Bătrîna sta pe plajă, un punct negru, cu atît mai înveșmîntată cu cît toți ceilalți erau mai despuiati. Cum nici tabăra de la Soci nu ține o veșnicie, Macsim Macsim reproșă colegilor în prima ședință UTM lipsa de grijă față de mamele văduve care n-au fost luate la Soci. S-au adus obiecții destul de timide exigențelor acestei critici, dar nu neîntemeiate – dintre care pașaportul nu era chiar cea din urmă. Constrîns de realitate Macsim Macsim se văzu nevoit să facă o concesie nu revoluției, ci revoluționară. Acceptă ca grija față de mamă să se manifeste doar în limitele teritoriale naționale. În acest caz, mamele să participe obligatoriu la manifestările culturale. Speriați de amploarea exigențelor revoluționare ale proaspătului șef de grupă colegii s-au simțit obligați să acționeze și primul bal al bobocilor se bucură de prezența extraordinară a cincisprezece sau șaisprezece femei șezînd speriate pe cîte un colț de bancă, fără să înțeleagă exact care este scopul chemării grabnice în Capitală și implantarea lor severă în sala de dans.

Macsim Macsim începu să suspecteze realitatea, mai bine zis *inadecvarea rolului ideal*. Educarea educatorilor avu parte de o formă embrionară, dar eficientă. Dacă văduvele, se întreba Macsim Macsim, nu erau ce trebuiau să fie niște văduve cu copii revoluționari? Tinerii revoluționari aveau, deci, menirea să le educe ca să se poată lăsa apoi, fără grijă, în voia educației materne. S-a hotărît ca educația mamelor să fie strict individuală. În fiecare casă se înființă o gazetă de perete la care fiii-studenți colaborau săptămînal sau chiar bisăptămînal cu articole expediate prin poștă și care tratau situația din Coreea, ultimul succes din Kazahstan, uneltirile mîrșave ale imperiaștilor americani, și, bineînțeles, ritmul construirii orașelor în sectorul albastru. Evident, asemenea educație nu putea să nu dea roade asupra fiilor. Cel mai fericit dintre fericiții beneficiari, Macsim Macsim absolvent al Institutului Politehnic, a fost repartizat prin strădanie revoluționară într-un mare combinat din Capitală. Îmbinînd exemplul utemist cu exemplul matern, tînărul inginer urcă în fugă toate treptele ierarhice

și nu se opri decît pe aceea de inginer-șef al combinatului. Revoluția căpătase forma ei cea mai deplină.

Revoluția, după cum își aminti o constatare din copilărie Măcsim Măcsim, are și părți foarte plăcute. *Să dărîmi ce nu-ți convine și să crezi că lumea începe cu tine.* Evident, lumea începea cu el, Măcsim Măcsim, inginer-șef în cel mai mare combinat din Capitală. Ce-i adevărat, e adevărat. Ca inginer-șef, biografia care-i servise mai credincios decît un cîine credincios nu se mai potrivea. Nu-i mai trebuia manta, acum avea nevoie de smoking. Întoarse pe dos ca o mănușă descendentă. În partea a doua a revoluției, rolul principal în ereditate și formare îl distribui tatălui. Vița nobilă, moșier cu vederi largi care experimenta pe cont propriu principiile lui Rousseau, fusese prins de războiul al doilea în țară și nu la Paris unde-l așteptau metrese elegante și, în bănci, sume exorbitante. Malchance! Fire aventurieră, picant, seducător, bătrînul făcuse să se îndrăgostească de el o fetișcană care pe loc îi făcu un copil. La acest punct al povestirii, uitînd că el e copilul, inginerul-șef făcea cu ochiul complice și într-o confuzie totală de planuri sugera că bătrînului îi cam plăcuse, nu-i așa, generoasa fetișcană o „bonne femme” rurală.

La o genealogie atît de rasată, mobila din casă, cubistă, descoperirea falimentară a anilor de după război, nu se mai potrivea. Trebuiau aduse mobile de familie, cristalurile de familie, covoarele de familie, argintăria de familie, tablourile de familie. Umbînd prin tot felul de consignații refăcu un salon și un dormitor cu piese desperechiate pe care burghezi scăpătați îndrăzneau să le vîndă *comuniștilor ajunși* la prețuri democratice.

Răsturnat pe speteaza unui scaun Louis XVI, moștenire de familie, lui Măcsim Măcsim îi făcea deosebită plăcere să povestească aleșilor săi musafiri, recrutați cu grijă dintre persoanele de familie bună, scene din copilărie, cu vînători, hăitași și cai iuți, vînători de conac, cu un tată iubitor de cai, de vin și de femei. În acest punct, de regulă ușa sufrageriei se deschidea, apărea mama, cu o siguranță căpătată pe însorita plajă de la Soci, traversa lipsită de sfială sufrageria și se așeza în capul mesei. O clipă, o singură clipă, lui Măcsim Măcsim i se strîngea inima de grozăvia gîndului ce avea să urmeze. În clipa aceea dacă Măcsim Măcsim regreta ceva era că mama sa nu murise.

Treisprezece zile din viața lui Isac

Isac D. Șerban este uns șef într-o zi de luni. Lunea e o zi bună pentru orice început. Șefia lui Isac este, la urma urmei, o șefie oarecare. Isac nu are mașină, nu are șofer, nu are adjunct, nu se numește director, ci doar șef Oficiu prestări, nu, nu, nu, o mie de lucruri, nu. Isac D. Șerban are, în schimb, secretară. În acte, tovarășa Aristița Poenaru este, de fapt, operator termic. În afara lor, tovarășa Aristița Poenaru nu operează nimic, nici la cald, nici la rece. De la 7 la 15,30 stă după o măsuță cu mașină de scris care blochează capătul unui hol lung și subțire, ca al unui bloc de nefamiliști. În limbajul instituției, spațiul dintre secretară și ușa șefului de Oficiu se numește *anticameră*. Adevărul e că la Isac D. Șerban, înaintea lui și nici după el, n-a făcut, nu face și nu va face nimeni, în veacul vecilor, anticameră. Există pentru aceasta un motiv simplu și, ca toate cele simple, de netrecut. În spațiul atît de strîmt, între ușa șefului și masa cu mașina de scris, nimeni n-ar putea intra decît cu intenția premeditată a unui gest spontan și tandru față de tovarășa Aristița. Să așezăm lucrurile în lumina adevărului istoric. Deși Aristița Poenaru este de 20 de ani în slujba șefului Oficiului și a ideii de anticameră, în 20 de ani, nimănui, niciodată, și în nici o împrejurare, nu i-a trecut prin cap așa ceva. În acest sens există un martor: jurnalul pe care tovarășa Aristița îl ține de la 15 ani.

Aristița ca secretară nu este invenția lui Isac D. Șerban. Anticamera, mașina de scris, precum și deturnarea unei vajnice operatoare termice întru binele și prosperitatea Oficiului prin șeful său, nimic din toate acestea nu aparțin lui Isac D. Șerban. Isac D. Șerban moștenise totul de la ultimul șef Oficiu prestări care preluase și el de-a gata totul de la înaintașul înaintașului său. Totul are formă fixă, de douăzeci de ani. Ca un sonet.

În ciuda faptului că nu știe că de 20 de ani la Oficiu viața ei e un sonet, dimineața Aristița pune de cafea fix la 7 fără 5. La 7 și 4 minute așează ceașca pe tava mică, pictată cu păuni. E sigur că la 7 și 5 șeful are în față cafeaua.

Lunea e o zi bună pentru orice început. Aristița nu-și face probleme cu noul șef. Cum i-a obișnuit pe toți să bea cafeaua ei – două lingurițe de zahăr, una cafea – îl va obișnui ea și pe Isac D. Șerban. Deci, luni la 7 fără cinci, în anticameră, nici o emoție: Aristița toarnă două lingurițe de zahăr și una de cafea în ibric. La ora 7 și 4 minute așează cafeaua pe tava mică, cu păuni. La 7 și 5 Isac D. Șerban are pe birou prima cafea din viața lui de șef. Marți, miercuri, joi, vineri, sîmbătă încep la fel și trec la fel și pentru șeful de Oficiu, Isac D. Șerban, și pentru secretara sa, Aristița Poenaru.

Duminica e zi de odihnă. Pentru un șef vechi de o săptămînă, duminica e zi plină. După șase zile, Isac D. Șerban e obișnuit și cu cafeaua Aristiței, și cu toate problemele noii sale funcții. E adevărat că problemele nu sînt multe, și Isac D. Șerban e slujbaș în Oficiu de mai bine de 15 ani, totuși una e să le privești de jos în sus și alta de la egal la egal. De cînd e șef, Isac D. Șerban așa se simte: egal cu Oficiul pe care-l conduce. Cum spuneam, nu *problemele producției* neliniștesc pe proaspătul șef. Și totuși, Isac D. Șerban este neliniștit. Încearcă să repare bicicleta din balcon a băiatului. Iese la o plimbare în părculețul din cartier, dar se întoarce tot mai trist. Nu vrea nimic și totuși nu e mulțumit. O stare de îmbufnare morocănoasă îl învăluie precum pe alții o notă de „Messire”. Nu mănîncă cu poftă, deși nevasta gătește și în duminica aceasta la fel ca în toți cei 19 ani de căsnicie. Lui Isac D. Șerban nu-i reușește nici odihna de după-amiază. Nu-l dispun nici Varietățile de la televizor, nici romanțele lui Gică Petrescu. La ora 22 și 40 de minute, cînd stinge lumina și se strecoară în patul conjugal, pentru toate frămîntările zilei Isac D. Șerban are o concluzie clară: „Paștele mă'sii”.

Conform concluziei din ajun, în a opta zi de șefie, luni, șeful Oficiului prestări, Isac D. Șerban primește cafeaua cu multă suspiciune. Cafeaua are tot două lingurițe de zahăr și una de cafea, tot în tava cu păuni e adusă și tot la 7 și 5, dar concluzia din ajun îl face vigilant. În urma unei duminici de frămîntări, Isac D. Șerban înțelege că n-are scăpare. Ca să fie șef cu adevărat, trebuie ca Aristița să nu-l refuze. Ca Aristița să nu-l refuze, singura premisă e ca Isac D. Șerban să-i facă avansuri. Problema tocmai

asta e, că Isac D. Șerban n-are deloc chemare către avansuri și, ca să fim sinceri, n-are nici chef. Vocația aceasta n-a avut-o nici în tinerețe și nu e nefiresc să nu se ivească brusc la 46 de ani. S-a însurat așa, ca toată lumea, dar nici în general și nici în special nu l-au interesat femeile. *Strictul necesar*. Aici l-am citat.

Luni dimineața, tovarășa Aristița are un guleraș nou, tot roz, tot tricostat, la rochia cu care a obișnuit Oficiul de 22 de ani. Dacă a schimbat vreodată rochia a schimbat-o cu alta la fel. Tovarășa Aristița și-a tricostat gulerașul roz începînd de duminică dimineața și pînă la romanțele lui Gică Petrescu. Un șef nou înseamnă o șansă nouă. Jurnalul intim care păstrează toate romanele sentimentale ale domnișoarei Aristița Poenaru, începînd de la 15 ani și pînă în actualitate.

Luni. „E mort dar se ține tare. Mă respectă prea mult“.

Martți. La ora 7 și 5 Isac D. Șerban privește cu ură de parcă pe tava cu păuni Aristița Poenaru îi aduce acid sulfuric. Aristița notează: „E disperat. Deși îl înțeleg, nu mă pot hotărî“.

Miercuri. Isac D. Șerban o urăște și mai tare. Aristița Poenaru privește de sus chelia pistruiată. „Ce urît e, săracul!“. În jurnal: „E total nefericit. Ce tip pasional!“.

Joi. Isac D. Șerban e sigur că Aristița îi aduce pe tava cu păuni o linguriță cu cianură și două lingurițe Verde de Paris. În jurnal, Aristița: „Cred că a slăbit. E palid și chiar dacă nu e frumos, e romantic“.

Vineri. Isac D. Șerban abia de suportă cafeaua. În jurnal: „Căsătoria l-a nenorocit. Chiar dacă mi-o mărturisește doar din priviri. Cît mă iubescem săracul! E adevărat că nu-mi place fizicul său, dar pentru mine important e caracterul“.

Sîmbătă. Isac D. Șerban vine la Oficiu primul, numai să nu treacă prin fața secretarei – operatoare – termice. Toată ziua, zi scurtă, țcănitul mașinii de scris îi pare mitralieră. Cum e sigur că el e în bătaia gloanțelor, Isac D. Șerban se miră buimac, din timp în timp, că nu moare. Isac D. Șerban nu moare, dar înnebunește minut cu minut. A mai trecut o săptămînă, e a treisprezecea zi de șefie, și el e tot interimar. Situația avansurilor față de Aristița staționează catastrofal. E adevărat că o urăște pe tovarășa Aristița, dar asta nu trezește doritul *coup de foudre*. Iar îl așteaptă o

duminică de coșmar, și nu numai atât. Dacă secretara nu cedează, înseamnă că n-a devenit șef cu adevărat. Sentimentul acesta îl terorizează. Bruscu, Isac D. Șerban apasă scurt pe butonul de sub birou. Tovarășa Aristița se prezintă cu carnetelul și stiloul în mână. Cu ochii în hîrtii, Isac D. Șerban reușește să spună fraza pe care o rotunjește de o săptămîină: „Tovarășa Aristița, rămii după program; este de lucru!”. Tovarășa Aristița clipește disciplinat și se retrage: „Ce urît e, săracul!”. Isac D. Șerban încearcă să se încurajeze singur, dar degeaba. Îi plutește în cap și se leagănă ca o bărcuță pe apă o singură idee: „Vrăjitoarea dracului!”.

Stop! Pînă aici. Ce-ar mai vrea cititorul? Să-i spun că au plecat toți? Că Aristița s-a pieptănat în oglinjoara mică, s-a rujat îndelung, metodic, după care și-a lustruit buzele ca o pisică? Că, după ușa, Isac D. Șerban se foia din ce în mai enervat? Îi era foame și n-avea nici măcar un covrig? Că a citit de două ori revista *Magazin*, a dezlegat *rebus* și și-a ascuțit toate creioanele? Că s-a făcut seară? Că Aristița și-a fiert un ceai de mușețel și a pregătit în ciornă vestea („am rămas noi doi, ooo!!!”) cu gîndul că seara o s-o treacă în jurnal? Că apoi, obosită, a moțăit cu capul rezezat de măsuță, că s-a trezit, că și-a dat seama că e noapte demult, că a început să strîngă și s-a gîndit să plece acasă. Ah, cum e omul! Cîtă curiozitate, atîta cinism. N-o să relatez nimic însă decît finalul. Și finalul sună așa:

Isac D. Șerban hotărăște să plece acasă. Dacă a stat pînă la zece noaptea cu secretara, ei doi, în tot Oficiul prestări servicii, înseamnă că e un șef care-și știe datoria și face ce-i cere ea. Ca să plece, trebuie să treacă prin fața tovarășei Aristița. Singura soluție rămîne fereastra. În cazuri de *coup de foudre*, literatura de specialitate demonstrează că fereastra are întotdeauna rol salvator. Și chiar are. Isac D. Șerban încalecă pervazul și aterizează fără nici un incident în curtea Oficiului prestări. După cîțiva pași dă peste tovarășa Aristița care tocmai închidea ușa de la plecare. Mormăie un *bună seara* de șef distant, dar din care lipsește orice crispare. Pînă acasă merge repede și înviorat, și, chiar dacă pentru un șef nu se cade, fluieră vesel ca un flăcău.

Un scop în viață

Mai mult ca sigur, Costică Anton și ideea lui au crescut odată. Creștea Costică, creștea ideea. Da, creștea Costică, creștea ideea dar ei doi nu se cunoșteau. Cînd ideea s-a rotunjit și s-a împlinit și subconștientul n-a mai încăput-o, Costică a luat act de ea ca de-o revelație. Costică o iubește cu dragoste sinceră și nu se mai simțea singur pe lume. Găsise, în sfîrșit, un scop în viață. Scopul lui Costică era să-și cunoască abisul sufletesc.

Costică Anton pornea în această măreață întreprindere cu o premisă simplă și, pe cît de simplă, pe atît de la îndemînă: *Omul e mic, abisul e mare*. Mare, dar cît? Prima parte a silogismului îi venea, lui Costică, mînușă. Costică era, într-adevăr, un bărbat mic. Poate avea un bărbat mic un mare abis? Perfect legitimă, întrebarea lui Costică rămînea, cum îi stă bine unei întrebări, retorică. Costică întreba, Costică răspundea. De ce nu? De ce unii să alibă de toate și alții nimic? Natura are, nu-i așa?, o înțelepciune de care nu contenim să ne minunăm.

Unuia îi dă ochi albaștri, pe altul îl face blond ca Smoktunoski, altul, un al patrulea, se îmbogățește din tenis de cîmp sau din film. Costică, desigur, nu e blond ca Smoktunoski, n-are ochi albaștri, n-are nici vocea lui Aznavour, n-are banii lui Năstase și nici succesul lui Garry Cooper la Hollywood. Bun! Și n-are nici pretenții. Dar, se pune întrebarea: aceasta modestie generală nu trebuie răsplătită? De înțelepciunea naturii nu trebuie doar să te miri, hotărăște Costică. Vine un moment cînd trebuie să și contezi pe ea. Și iată momentul.

Convins că o sumedenie de calități omenești – deci posibile – nu s-au abătut asupra numai datorită modestiei sale manifestate încă din leagăn și mai ales după ce-a ieșit din el, Costică ajunge la concluzia că, urmînd principiul compensației, natura trebuie să-l fi dăruit cu abisuri sufletești nebănuite. Motivația era excelentă, demonstrația – strălucitoare și împreună îi luară mințile timp de o săptămînă. Costică umblă buimac căutînd să descopere instrumentele sau măcar metoda de a verifica practic ceea ce

demonstrase deja teoretic. Simțea că poate, spera că se poate. Dar cum?

Procedă cu metodă și se strădui să verifice cum stă cu viața sentimentală. Trebuie remarcat că în acest demers Costică Anton procedă cu obiectivitate maximă. Ca un revizor care face inventarul unui magazin de mărunțișuri, Costică luă act de ce era la el, pe scurt, viață sufletească. Deși întreprinse cu metodă și obiectivitate funcționărească, rezultatele inventarului se arătau catastrofale. De nicăieri nu se zărea fisura care, îngrijită cum se cuvine, să promită abisul sufletesc presupus.

Ce era, la urma urmei, Costică? Un ins, despre care, chiar dacă te strădui să povestești mai mult ce e cu el, n-ajungi să spui decât tot în puține cuvinte: 32 de ani, neînsurat, o iubită care îi îngrijește săptămînal trupul, sufletul și apartamentul, modest economist (absolvent A.S.E.) care nu-și deranjase vreodată șefii sau colegii și, în consecință, nici aceștia pe el, amator potolit de tele și cinematecă (miercurea sau vinerea) și de fotbal (cînd juca Rapidul), un cititor consecvent al *Informației Bucureștiului*, un plătitor fără restanțe la lumină, canal, întreținere și abonament R.Tv.

Să nu ne amăgim. Cu asemenea date, la ce abis poți spera? Costică Anton nu omorîse o muscă în viața lui și părea că nu e în stare s-o facă nici de-acum încolo! Se poate presupune că abisul există, neexprimat? Sigur că se poate. Încurajat de această presupunere, Costică Anton mai făcu odată un tur de orizont în viața lui, dar degeaba. Rezultatul era tot mai descurajator. Fostele sentimente îl jigneau.

Și totuși, omul e mic, abisul e mare, iată revelația împreună cu care crescuse și la care se întorsese și mai încrîncenat, sperînd că o idee simplă dar clară e în stare de mai mult decât o investigație amănunțită dar deprimată.

Omul e dator să fie spectatorul propriilor interogații. Curios să vadă acest spectacol, dar și să-si facă datoria, Costică Anton se lansă cu furie în întrebări. Cînd poate apărea mai eficient abisul sufletesc? Și unde? Evident, cînd și unde te aștepți mai puțin.

Costică Anton începu să fie mulțumit. Stabilise o regulă, deci făcuse un pas înainte. Regula exista, nu rămânea decît să treacă la fapte. Ceea ce, evident, se întîmplă.

Costică Anton își dădu seama că la el mai puțin și mai puțin abisul sufletesc putea să apară în legătură cu Ștefania. Ce diavoli puteau să apară în legătură cu blînda și prostuța Ștefania?!

Departate de a fi doar femeie, Ștefania e mai întîi *o categorie*. Pentru categoria din care face parte Ștefania, legea vieții este inertia, iar viața însăși o mașinărie, un fel de „Scaune rotitoare” ca la bîlci. Nimerești unde nimerești și-acolo rămîi, mașinăria merge, se învîrte, își vede de-ale ei și ce bine e că nu trebuie să-ți bați capul nici pentru ce merge nici pentru cît stai în ea. Fără asemenea preocupări existențiale – cum îi explică un coleg de birou care avea, în filozofie, experiența a două căderi succesive la admitere – deci, fără asemenea preocupări existențiale Ștefania și viața erau ca două șine de cale ferată, care sigur n-aveau să se întîlnească vreodată.

Viața Ștefaniei era, de ani de zile, aceeași: dimineața – eficiență la Oficiul de pensii și ajutoare sociale, după masă metrou, cumpărături, gătit, curățenie, macramé, televizor. De luni pînă sîmbătă la fel, de la Oficiu la macramé totul curgea neschimbat. O singură zi din săptămîină viața Ștefaniei era alta, dar se repeta, săptămîină de săptămîină, de cinci ani, fără nici o abatere.

Ziua aceasta începea sîmbătă la ora 3 p.m. și se încheia, matematic, duminica la aceeași oră. Sîmbăta, Ștefania nu mai lua metroul ci autobuzul 236 și troleul 92 barat pînă la capăt. Cu troleul 92 barat (pînă la capăt) ajungea acasă la el și Costică Anton. Sîmbăta de la 3 p.m. pînă duminica la 3 p.m., ziua cu Ștefania – ziua cu Costică. Deoarece îmbrățișările de bun venit între ei nu erau furtunoase, evident, nici cele de despărțire nu puteau fi triste sau disperate. Costică nu avea tentația pasiunii în general și pasiunea nu se putea ivi brusc nici în legătură cu Ștefania. Dintr-un instinct sigur care exprima la scara filogenezei ontogeneza, cum îi explicase același coleg preocupat de introducerea filozofiei în viața Oficiului de pensii – Ștefania nu-și propunea asemenea

izbucniri care puteau fi fatale, sau, cum suna amenințarea surdă a colegului, existențiale. Ștefania, deci, nu vroia nimic. Văzută cu ochi străin dar competent *Ziua cu Ștefania – Ziua cu Costică* reducea la scara unu la șapte o căsnicie născută în așa fel încît să trăiască o veșnicie.

Cînd o căsnicie se naște gata blazată, longevitatea ei este asigurată. Ce evenimente o pot tulbura cînd de la început nimeni nu vrea nimic? Nu?!

De cinci ani de cînd erau împreună, Ștefania nu-și punea problema căsătoriei și, bineînțeles, nici Costică. Lui Costică i s-a părut o soluție comodă: nici prea mult, nici prea puțin, și, la fel, Ștefaniei nici prea mult, nici prea puțin. Să tulburi cu căsnicia o viață sănătoasă încheagată încă în urmă cu cinci ani, iată o idee care n-a trecut prin capul nici unuia dintre ei și, evident, nici n-avea să treacă. O căsnicie devenea un pleonasm perfect – ar fi spus colegul cu filozofie dacă ar fi știut datele problemei. Dar, desigur, nu le știa.

Ca de obicei, Ștefania sosi la Costică Anton sîmbătă la ora 3 p.m. Autobuz 236, troleibuz 92 barat, cap linie. Totul ca de obicei. Un lucru era neobișnuit: Costică o aștepta în sufragerie îmbrăcat în costum negru (cămașă albă, cravată neagră, y compris!).

Dacă ar fi știut să privească uitîndu-se la Costică, Ștefania ar fi citit între sprîncene semnul morții, Ștefania intră calmă și, evident, ce-ar fi citit colegul filozof, Ștefania nu citi. Pozitivă, Ștefania observă cum pe covor Costică Anton stătea încălțat cu pantofii și nu cu papucii – conform regulei de viață veche de cinci ani, observație pe care i-o comunică în stilul ei, ca pe-o noutate gen: au sosit ridichi de lună sau se dau portocale! *Știi că nu ți-ai scos pantofii?* Trebuie remarcat instinctul femeiesc, nu-i așa că filogeneza repetă, pe scurt, ontogeneza?, sau doar din lene ceea ce în mai toate casele sună la fel de neplăcut pentru făptuitor. Scoate-ți pantofii!, devine o comunicare ce putea stîrni curiozitate și, cine știe, pînă la urmă, docilitate: *știi că nu ți-ai scos pantofii?!*

Da, Costică Anton știa dar nu schiță nici un gest că ar fi auzit, dară-mi-te că ar fi înțeles că e cazul să curme această situație.

Ștefania se îndreptă să-i aducă papucii dar în ușă rămase stînjinită atît de intransigența privirii lui Costică cît mai ales de ceea ce Costică fu în stare să zică:

– Papucii n-au nici o importanță.

Un asemenea punct de vedere – ca să rămînem doar la ce s-a spus și nu la cum s-a spus – era un element atît de nou și, mai ales, atît de imprevizibil într-un mod de viață în care inerția guverna cu valoare de lege, încît Ștefania nu știu cum să-l primească. Să recapitulăm datele problemei. Ce face omul îndeobște într-o situație de viață nouă? Încremenește. Într-o situație de viață nouă Ștefania asta făcu: încremeni. Încremenită, cu papucii în mîină, Ștefania spera totuși într-o salvare. Ce e o salvare? Ceva care putea s-o reintroducă în scaunul rotitor, al vieții, în care să nu aibă nici o grijă și, în primul rînd, grija grijilor existențiale. Nimic salvator nu se ivi pe chipul lui Costică Anton care, tot grav ca un costum negru (cămașă albă, cravată neagră, y compris!) se hotărî, în sfîrșit, să-i comunice doar atît:

– Orice bărbat distins trebuie să aibă cel puțin o nefericire.

Ștefania încercă să facă față situației, evaluă cu oarecare rapiditate datele problemei și nu-i fu foarte greu să ajungă la concluzia că Anton Costică, economist la P.T.T.R., nu era un bărbat distins. Oftă cu ușurare. Bunul simț îi spunea un lucru liniștitor: Anton Costică n-avea nevoie să fie nefericit. Slavă Domnului!

Ultimul an de pace

Timp de 576 de ani, atestați documentar, satul Udriștea a trăit în liniște și pace. Documentele, e adevărat, pomenesc despre prăzi tătărești ori despre lupte cu turcii dar ce altceva ar putea pomeni documentele? În lumina lor, istoria Udriștei se vede ca la muzeu, sub sticlă, numai glorie.

După 576 ani, atestați documentar, pacea și liniștea în Udriștea s-au dus dracului.

Nenorocirea – ca toate nenorocirile esențiale – a avut inițial o formă pașnică. Mai întâi, toate dealurile au fost plantate masiv cu viță americană, după care a urmat, ca efectul cauzei, construirea combinatului de vinificație. În prima adunare, la primărie, s-a vorbit cu entuziasm despre viță și vin ca realizări ale *puterii populare* și s-a conchis că viața în Udriștea urma să se schimbe din temelii. Adevărat, pentru udrișteni începea o epocă nouă. Nimeni însă nu știa și nici n-avea cum să bănuiască faptul că Udriștea se afla în fața unei epoci grele și necunoscute: epoca întâlnirii cu artiștii.

Catastrofa, ca toate catastrofele, a avut o evoluție netipică iar începutul a fost chiar plăcut. Apariția spontană a primului grup de scriitori veniți în scopul documentării și mai ales al întâlnirii cu cititorii din Udriștea n-a fost apreciată drept un început ci doar un lucru complet inedit. În Udriștea n-a existat vreodată obiceiul întâlnirilor cu poeți, dramaturgi, prozatori, esești. Faptul fiind absolut sigur, Udriștea era deci un teren virgin, mai virgin decât preeeriile canadiene pentru primii europeni. Întâlnirea dintre artiști și udrișteni părea să epuizeze toate punctele unei întâlniri. Și dinspre udrișteni – care-și făcuseră fără să-și propună – o imagine concretă și definitivă asupra artei și literaturii. După ce udriștenii au intrat în sala căminului cultural, acolo au rămas, sechestrați pînă ce fiecare poet și-a recitat ultima poezie, fiecare critic și-a expus punctul de vedere asupra artei, fiecare prozator a dat gata, la primă lectură, toate manuscrisele, cîte erau. Și, har domnului, erau. Ce a urmat a fost și mai plăcut, conferind o notă națională, decis specifică, întâlnirii culturale din Udriștea. La punctul doi,

scriitorii s-au deplasat cu rapiditate de la sala căminului cultural la sala de degustări a combinatului de vinificație. Degustarea a început la ora 5 post meridiem și nu s-a terminat decât mult după miezul nopții. Este cert că ar mai fi continuat dacă vreun singur degustător ar mai fi rămas treaz. Treaz, adică neadormit. Că artiștii au momente de insomnie și, implicit, de creație noaptea este, pînă și în Udriștea, un fapt știut. Și totuși, în sala de degustări cu mobilier masiv și halebarde pe pereți asemenea momente nu s-au ivit.

La o bucată de noapte doi udrișteni, care puteau fi confundați cu doi halebardieri, au încercat să-i trezească și să-i încarce în autocar și, dintre toate, hotărîrea lor a fost lucrul care i-a impresionat cel mai tare pe artiști. Aflat la cîrma operațiunii, primarul rostea fiecăruia un speech scurt a cărui idee principală era că Udriștea a trăit un moment de mare cinste prin faptul că atîția scriitori de valoare au venit, au citit și au dormit aici. Evenimentul – îi asigura primarul, împingîndu-i ușor dar ferm, unul cîte unul, spre ușa autocarului – nu se va șterge din memoria udriștenilor în veci.

E posibil că nu filozoful ci scriitorul este acela care se îndoiește de orice, chiar și de memoria udriștenilor. Zic, posibil. Cert este că, dintr-un motiv sau altul, scriitorii au hotărît să nu conteze pe memoria udriștenilor și și-au asumat de bunăvoie sarcina de-a întreține chiar ei flacăra continuității scriitoricești în spațiul spiritual udriștean. Semnele n-au întîrziat să apară.

Săptămînă de săptămînă și, cîteodată, mai repede, grupuri bine instruite și bine organizate reprezentînd, cu democrație, toate filialele uniunilor de creație din țară se prezentau în Udriștea cu hotărîrea și energia de-a produce efecte decisive pentru prezentul, viitorul și, nu e nici un paradox, asigurau ei, chiar și pentru trecutul Udriștei. Atitudinea lor – nu fermă ci vehementă – îl impresiona mult pe primar. Cu toate că îl vedea într-una, săptămînă de săptămînă și cîteodată mai repede, apariția unui nou grup îi trezea un spleen interior. De ce n-avea el udrișteni atît de hotărîți și atît de preocupați de prezentul, viitorul, și, nu e nici un paradox, trecutul Udriștei! Învățase însă că un spleen e ceea ce este ca să rămînă un spleen.

Primarul ofta, inspira adînc, căpăta puteri noi, și, mai ales, trecea la fapte.

Fără a-și bate capul cu ceea ce e în sufletul unui primar cînd nevasta se află la a suta cincizeci și treia oară în fața unui grup de creatori ce coboară din autocar cu o vehemență mereu mai proaspătă și mereu mai feroce – scriitorii își urmau scopul. Pînă să ajungă la el, descărcau din autocar, de deasupra și de dedesubt, fel de fel de genți, rafturi de cărți, aparate de fotografiat, mașini de scris, diktafoane, manuscrise purtînd la vedere ștampila cu numărul de înregistrare, pixuri în cinci culori, carioce, suluri lungi, actualizînd moda papyrusurilor egiptene, cu poeme de cîte 2.051 strofe fiecare. Că veniră în Udriștea ca s-o ocupe – impresie nu numai copleșitoare, ci și înspăimîntătoare – era, evident, o impresie. Primarul care trecuse definitiv de faza impresionistă a manifestărilor scriitoricești știa că totul ține de o recuzită al cărei unic scop era să nu servească la nimic. De asemenea, avea bine însușită concluzia că, împotriva speranțelor, nici o ocupație nu e veșnică: începe în cursul dimineții și se termină în plină noapte viitoare.

Care era totuși problema? Superficialitatea și lipsa de date o putea explica, îi putea face pe unii să creadă că grija primarului era vinul care s-ar fi cheltuit la apariția grupului cu scriitorii. Eroare. Eroare cumplită. Cine poate presupune așa ceva n-a intrat, se vede, într-un combinat vini-viticol. Dar cine a intrat știe că acolo vinul se află în cantități capabile să descurajeze pe orice băutor, fie el profesionist sau amator. Circulă chiar o anecdotă cu pretenția de a fi extrasă din realitate, că un băutor de performanță intrat într-un asemenea combinat, a dat cu ochii de sutele de cisterne înalte cît plopii, pline toate cu vin și a izbucnit în plîns. Cum visul băutorului este să termine ce are în față, oricîtă bunăvoință ar fi depus, o asemenea idee era destinată să rămînă o utopie. Se zice că a făcut o teribilă depresiune care s-a soldat cu o grabnică fobie alcoolică. Se zice.

Această scurtă digresiune vrea să explice faptul că îngrijorarea primarului nu de la vin se trăgea, oricum vinul se consuma în cantități destul de modeste. După zeci și zeci de „întîmplări culturale” – așa le ziceau scriitorii, deși la drept vorbind, nu erau nici

Întîmplări culturale, ci doar un lung chin repetat – primarul a încercat o diversiune care consta, în principal, în inversarea programului. Întîi degustarea și apoi citirea poeziilor la Cămin. Inițiativa primarului a creat în grup un ușor moment de derută după care, unii, mai entuziaști sau mai receptivi la nou, au îmbrățișat-o instantaneu. S-au semnalat și abțineri, și chiar cîțiva suspicioși, care, deși au respins cu mînie scriitoricească propunerea, n-au fost luați în seamă, drept pentru care au fost taxați de conservatori tîmpiți. Tîmpiții s-au învăluit într-un halou și mai gros de tăcere și suspiciune; flerul lor, moștenit pe linie dacică nu s-a lăsat doborît de exuberanța latină din sîngele strămoșesc și bine au făcut.

Degustarea decurgea după toate regulile degustărilor din lume, întîi solemnă, apoi gravă, după care prin grup trecea rapid o undă caldă, ca mistralul. Nu era definitivă, nu se instala, dar stîrnea, așa, o neliniște fericită și plină de așteptare; apoi, sub suflarea caldă care trecuse, se putea vedea că mugurii bucuriei crapă, plesnesc și unde te aștepți și, mai ales unde nu, și deodată, peste tot, izbucnea, în floare, larma petrecerii. Cel mai ades la fruct nu se ajungea pentru că lipsa răbdarea naturii și scriitorii se precipitau și cădeau repede secerăți, unul cîte unul, în somn.

Așadar, începuse, la propunerea primarului, direct *partea a doua* și degustarea ajunsese binișor la mistral și unii chiar trecuseră eroid, dar victorios de el, cînd conservatorii ori poate bonjuristii – dar ce mai conta! – au început să scandeze într-o furie delirantă care creștea amenințător: **vrem ci-ti-tori! vrem ci-ti-tori! vrem ci-ti-tori!** La întîiele strigăte, primarul a zîmbit și a ridicat din umeri într-un gest care, în traducere liberă, pe toate meridianele mai puțin asiatice, unde lucrurile sînt întotdeauna pe dos!, înseamnă la fel: asta-i situația, băieți, n-am ce vă face. Chiar dacă gestul primarului însoțit de zîmbetul adecvat era ușor traducibil pe toate meridianele exceptînd zona asiatică unde lucrurile se-nțeleg aiurea, el n-a fost descifrat de plenul scriitoricesc. Cereea – perfect legitimă, nu? veniseră doar la o întîlnire cu scriitorii – negăsind împlinire, vocile au devenit din ce în ce mai amenințătoare, aproape războinice. În corul general fiecare își amintea, în fracțiuni de secundă care luminau un întreg arbore genealogic, faptul că înaintașii lor au trăit momente care au influențat istoria sau

chiar au făcut-o. Dintr-un trecut nebulos, atît de nebulos încît fiecare să poată reconstitui orice din orice, se auzeau distinct **vrem pămînt! vrem vot secret!** și chiar **vrem emanciparea femeii!** Și atunci, dintr-o singură mișcare, cineva sări pe masa mare, de stejar masiv, și într-o atitudine războinică sau măcar revoluționară, agită deasupra capului, ca pe un steag de luptă, un manuscris masiv strigînd hotărît: **vrem respectarea drepturilor omului!** **Vrem respectarea drepturilor omului!** scandară hotărît și ceilalți scriitori care nu se aflau pe masă ci în jurul ei. Speriat de întorsătura lucrurilor și îngrijorat sincer de pericolul de a se pune rău cu *Conferința de la Geneva*, primarul procedă cum îi stă bine unui strateg – să ia hotărîri rapide și radicale într-o secundă: **dă-i dracului, cititori vor, cititori să aibă!**

Bunăvoința primarului, rapidă și definitivă ca a oricărui strateg de clasă, se dovedi cînd se trecu la fapte, adică repede, că nu valora doi bani. La țară, cînd se face noapte, toată lumea doarme. La Udriștea era noapte de cel puțin trei ceasuri și toată lumea asta făcea, dormea.

Ce nici în vis nu visau udriștenii, primarul făcu. Body-guarzii săi începură să bată din poartă în poartă iar unul dintre critici, cel care se pregătea să debuteze cu un vast studiu cu privire la influența Bibliei în opera poeților născuți în sărbătorile religioase, se repezi la biserică, escaladă turla cu o agilitate pe care nici măcar el n-o bănuia pe vremea studiului în bibliotecă, se cățără în clopotniță și începu să bată toaca. Clopotele aveau să sune ceva mai tîrziu. Memoria genetică, și care nu ațipește, funcționează eficient. Buimaci, în cămăși ori izmene, udriștenii săriră din pat direct în spaimă, înțelegînd, instantaneu că asupra lor s-au abătut, cumplite, vremuri de bejenie.

Călare pe singura iapă din sat, bătrînă și ramolită ca o pisică proastă, trimisul primarului se străduia să se țină la înălțimea situației strigînd într-o porta-voce confecționată ad-hoc dintr-o copertă de caiet, cam tot ce se putea striga într-o asemenea împrejurare: **la cămin! toată lumea la cămin!**

Ideea că veșnicia s-a născut la sat trăia în subconștientul celor mai mulți dintre udrișteni, care au întreat cu voce moale, filozofică, dacă n-ar putea amîna asta pînă dimineață, dar nu chiar

foarte dimineată ci după ce ar fi dat de mîncare la vaci, ar fi rînit la porci, ar fi muls oile și ar fi văzut ce-i cu găinile, care au ouă și care nu. Molipsit de superioritate artistică, boală care se ia mai repede decît toate cele contagioase, omul cu porta-voce striga, în continuare, ce era de strigat și se uita la udrișteni ca prin sticlă.

Mă rog, îmbrăcați, dar mai degrabă nu, udriștenii s-au împins unul pe altul umplînd pînă la urmă sala rece a Căminului cultural. Cele două divizii se aflau deja față în față. Scriitorii păreau mai îndîrjiți decît oricînd, unul mic comanda hotărît și chiar trecu imediat la acțiune, decis să implanteze pe loc, rapid și eficient, toate creațiile poetice, dramatice sau epice în capul udriștenilor. Nici udriștenii nu erau proști. Deși păreau mult mai apatici decît grosolani, rezistența lor era pasivă dar remarcabilă. Ascultau a nu știu cîta oară textele – patetice, ca și cînd omul era în diferend iremediabil cu Dumnezeu, cîntate, precum de un țircovnic beat (era unul și în Udriștea dar se prăpădise) pițigăiate, țipate, precum cumătrele care se ceartă peste gard – dar, cu toate că au ziseră textele de nenumărate ori, în capul udriștenilor nu rămînea nimic. Se ne înțelegem: aici lupta era surdă, evident, cumplită. Dacă udriștenii n-aveau ce face și erau aduși cu japca, la rîndul lor grija cea mare era ca treaba aceasta să n-aibă nici un pic de eficiență. Doamne ferește să le rămînă în cap ceva din cele ce citeau artiștii. Instinctiv și cu repeziciune construiseră un sistem de distragere a atenției de sub tirul prozo – poetic. Nici un cuvînt citit de scriitori nu avea mai mare pătrundere decît un fluture beat care se izbește de oglindă și cade jos cînd el ar fi vrut de fapt să treacă prin ea.

Și nici în noaptea aceea tulburată lucrurile nu stăteau mai bine. Cîteva udriștence își aduseseră caierul de tors și pînă la ziua isprăviră cîte două gheme, cei bătrîni își recitau, în gînd, ce nu uitaseră încă din Biblie, iar ceilalți, adică majoritatea, nu se străduiau, cu nici un efort defensiv, întrucît picoteau, liber și nestînjiți de nimic, sub avalanșa poeziilor fără ritm și prozelor poetice. Scoorul era, în continuare, zero la zero.

Nebunia a durat pînă la ziua, deci mult mai mult decît nebuliile curente cînd întoarcerea în autocar se producea în așa fel

încît primarului îi mai rămîneau pentru somn două – trei ore, dar îi rămîneau. Satul a rămas multă vreme tulburat profund de cele întîmplate în Cămin, întrucît, neșesălate, nemulse, nehrănite și neadăpate animalele au prins să ragă, să behăie, să fornăie, să necheze, să latre, prin curți, și prin grajduri, ca și cum o sută de urși ar fi coborît de la munte ca să-și facă promenada matinală în Udriștea.

Experiența, se zice, este un lucru foarte bun care se extrage dintr-un lucru foarte rău. Cum premisa cu răul funcționase cu vîrf și îndesat, se putea zice că experiența primarului și, de altfel, a întregului sat, au fost excelente întrucît i-a lecuit pe toți, definitiv, de-a „întîmplarea literar – artistică” cu degustarea de vin în speranța, evident deșartă, că scriitorii vor renunța sau vor uita sau îi vor ierta pe udrișteni de momentul greu al „întîlnirii cu cititorii”.

Pentru toată lumea era limpede că se ajunsese la un moment de criză.

Cu atîtea vizite scriitoricești, porumbul rămînea neprășit, pe unele terenuri grîul se scuturase nerecoltat, via risca să rămîină nestropită și nu era bine întrucît într-una ploua și mana pîndea ca vulpea la găini, oile rămăseseră netunse pînă la mijlocul verii, lăsîndu-și lîna, fișii – fișii, de garduri și de scaieți, cloștile cădeau cloști degeaba, nu era cine să le pună la clocit, și, în general, o serie-ntreagă de lucruri se petreceau cît mai anapoda și tot mai anapoda în Udriștea, sat vechi și pașnic timp de 576 de ani atestați documentar.

„Fiecare pasăre pe limba ei piere” zice un proverb, vechi ca toate proverbele, pe care primarul îl adoptă convins să înțelepciunea populară trebuie să fie nu numai fatalistă dar și instrumentistă. Fiecare pasăre, deci, pe limba ei piere dar și pe limba ei trăiește. În traducere liberă, aceasta se constitui într-un îndemn pentru udriștenii care trebuiau să apeleze neîntîrziat la învățăturile strămoșești. Căutînd cu înfrigurare în documente, udriștenii n-au găsit cine știe ce sfaturi în stare să fie valabile în contemporaneitate, întrucît, se știe, cronicarii celebri dar și cei de mîna a doua s-au ocupat mai tare de problemele domnilor și prea puțin de cele ale poporului. Ce n-au găsit udriștenii în documente, au găsit cu prisosință în filme întrucît, se cunoaște, filmele sînt făcute de regizori

cu scopul limpede de a-i învăța pe istorici, mai repede și mai eficient cum e cu trecutul. Nu toți istoricii l-au învățat mergînd la cinematograful dar udriștenii învățară de toate și în primul rînd cum să se apere de năvălitori.

Bref, s-a învățat cu sînguință ascunderea în pădure, confecționarea pălăriilor pleoștite, din pai de porumb, echiparea mimetică, prin pavoazare cu rămurele din copaci, semnalul cu focul pe culme, trucul cu cele două ieșiri la casă între care una obligatorie, exodul animalelor în fînețe sau chiar în crîng, toaca de vecernie cu nuanțe: *rău și mai rău, foarte rău*. Și așa mai departe. Spre lauda lor, udriștenii au provocat o derută totală în rîndul scriitorilor care de venit veneau dar de găsit nu mai găseau nimic din ce era odată. Prin observație și vigilență, s-a ajuns la concluzia că este vorba de o înșelătorie tipică, deci, națională. Situația cerea o strategie națională, deci tipică.

A fost rîndul scriitorilor să recurgă la „Arhiva națională de filme“. Două zile la rînd s-au vizionat toate filmele istorice din arhivă – chiar și filmele de scurt metraj – după principiul potrivit căruia habar n-ai de unde poate sări iepurele, drept pentru care e bine să tragi în fiecare tufiș. După două zile și două nopți de vizionări dure, pînă la leșinul unora, idei strategice din cele mai nărașe au prins să încolțească în mințile tuturor, de la avangardiști la tradiționaliști fără discriminare. Ideile au fost sistematizate și s-a trecut la ordonarea lor tactică.

S-au trimis, întîi, iscoade. Scriitori deghezați în simpli drumeți cu costume cumpărate de la artizanat și bunde miștoase achiziționate prin „Fondul plastic“ au început să se apropie de Udriște, dar cu prudență. De la depărtare au văzut exact ce trebuia văzut: că satul nu e gol, că fumurile ies prin hornuri ca-n vremurile bune cînd sala Căminului cultural gema de cititori, și că, în general, grajdurile și ocoalele sînt pline de animale și orătării care dacă nu zbură, nu latră și un rup gardurile înseamnă că stăpînii le hrănesc și le îngrijesc, deci există.

S-a tras linie în urma observațiilor și s-a hotărît că, pentru această fază, e destul. Se cerea cu hotărîre părăsirea ei în favoarea alteia, care, ca fază superioară, trebuia să ofere soluția. Faza de iscoade îmbrăcate în ițari și bunde de artizanat ori

achiziționate prin Fondul plastic era, evident, o fază revolută. Trebuia ceva mai alert, mai contemporan, mai aproape de zilele noastre și s-a trecut la vizionarea filmelor dedicate „ilegalității uteciste”. Conform acestor modele, în mod cu totul neîntâmplător, un scriitor și o scriitoare deghițați în băiat și fată, – îndrăgostiți, zglobii și mai ales posesori de biciclete trebuiau să-și dea întâlnire și chiar să se întâlnească în centrul Udriștii. Urma o plimbare cu bicicleta prin sat timp în care ei nu vedeau nimic, așa, zglobii, îndrăgostiți și chicotitori, nici măcar babele care-și făceau cruce prin grădini, dară-mi-te rațele și găinile care sfârșeau sub roțile iresponsabilelor velocipede. Deci, cei doi urmau să se plimbe prin Udriștea, travelling lung, bicicleta ei – prim-plan, figura lui, fericită, prim-plan, travelling lung, bicicleta lui, gros-plan, părul ei fluturînd, prim-plan tot părul ei, dar în șuvițe; melancolie. Apoi cei doi trebuiau să coboare de pe biciclete în fața fîntîinii cu roată din fața Primăriei și, pierduți, să arunce cîte un bănuț în apă, gest clasic, Fontana Trevi, și, între timp, el să scoată din buzunar un bilețel și să îl citească cu ecou prelung, în stare să trezească din somn toți cîinii satului: **Ei vin la noapte. Să fie totul gata! Să fie totul gata. Ei vin la noapte!** repete ea, ecou tandru aruncînd bilețul mototolit, ca un bănuț al speranței, în Fontana Trevi. Gros-plan – îmbrățișare; prim-plan – îmbrățișare; gros-plan, prim-plan, gros-plan, prim-plan, și apoi, travelling lung, pe amîndoi. Happy-end.

Actualizarea mijloacelor de investigare a realității udriștene a fost însușită fără nici o rezervă dar operațiunea nu s-a putut declanșa imediat. Scriitorul ales să joace rolul biciclistului ilegalist tînr – cel mai încruntat și cel mai intransigent dintre scriitorii tinereii generații – a refuzat, rînd pe rînd dar ferm, ca o vedetă de Buftea, toate ofertele feminine. Oricît ar fi promis, să zîmbească sau să pedaleze, poetesele cu șolduri triumfale anunțate încă din perioada proletcultă în care și-au petrecut, deopotrivă, și gloria și tinerețea, tînrul și încruntatul ilegalist le respingea cu justificată intransigență: nu-l inspirau. Adevărul era că trebuiau să-l inspire destul ca să poată intra în rol de îndrăgostit cu o naturalețe care să nu dea de bănuț nici celui mai vigilant dintre udrișteni. Intransigența lui a fost luată drept o dovadă de mare atașament față de Uniune și aprobată. S-a procedat atunci de la coadă la cap,

s-a format la filologie, la anii I și II, o comisie de testare unde tînărul scriitor avea misia să spună doar atît: *Da, da, dar cînd?* Cînd trebuia și asta se cerea aflat. O clipă, lucrurile păreau că se vor împotmoli din cauza încruntatului reprezentant al celei mai tinere generații sau promoții. Ce voia încruntatul? Să treacă la o testare serioasă care, în principal, consta într-un lucru simplu. Proba de verificare la care trebuia să participe studente din anul I și II era sărutul. Pe scurt, încruntatul urma să sărute vreo două sute cînzeci de studente filoloage și, în final, să hotărască cui va încredința rolul. Exclus, a obiectat juriul, asta nu e o probă care se poate desfășura pe scurt. Adevărul e că obiecția principală era alta. Membrii juriului se ofereau să testeze ei studentele și apoi rezultatele să se centralizeze și să se desemneze cîștigătoarea.

Evident, aveau și ei dreptatea lor. Mai mulți jurați sărutînd studente puteau da note și, ca în orice juriu, se putea ajunge la o medie. Astfel, cîștigătoarea se putea detașa din plutonul studențesc, dar cu obiectivitate. Pe cînd intransigentul, singur față în față cu 250 de studente, putea da dovadă de superficialitate, subiectivitate și, cine știe, chiar amnezie. Dacă uita la cea de-a două suta cînsprezecea cum stau lucrurile, ce se făcea? O lua de la capăt? Nu mai ajungeau în Udriștea pînă-n primăvară. Punctul de vedere al juriului a cîștigat teren dar o concesie tot s-a făcut: includerea în juriu a intransigentului. Oricum, s-a desemnat cîștigătoarea, s-a trecut la îndeplinirea formalităților de rigoare, criticii au scris cîte cincisprezece cronici la o operă care, în mod sigur, urma nu numai să se scrie dar să și apară și, mai ales, să semene cu autoarea, adică să inspire o teribilă vitalitate acreditată de viața sentimentală în care debutase foarte devreme și promițea să țină pînă neobișnuit de tîrziu. S-au întrunit comisiile de femei, scriitoarea debutantă a primit premiul Academiei și, evident, comisia de validare a validat-o, aruncînd-o în sînul Uniunii fără nici o perioadă de stagiu. Intrase direct între *membrii plini*.

Perechea fusese stabilită, bicicletele – cumpărate, bilețelul de aruncat în *fontana Udriștea* – scris și amîndoi purtau deja în buzunarele canadienelor cîte un pumn de mărunțiș sunînd îngrozitor. Ce se mai putea întreprinde? Nimic, totul s-a petrecut ca în film pînă la ultimul punct, sărutatul. În urma lor venea autocarul

ce așteptase sub pădure lăsarea întunericului. Nu se spunea în bilet: *ei vor veni la noapte?* Și noaptea a venit.

Dar cine putea bănuî grozăvia?

Și grozăvia în Udriștea se petrecuse. În cele câteva săptămîni cît scriitorii se documentau la Arhiva națională și, mai ales, lansau o poezie gata clasicizată, udriștenii au simțit, așa, mai întîi o neliniște, ca o boare. Primarul – trecut prin multe, ca tot primarul – le-a explicat că e vorba de un spleen, adică o *fata morgana în nuce*. Udriștenii tînjeau. Sutele de pagini de poezie, proză, de teatru le vuiau în cap, surd, confuz, învălmășit, încercînd să se grupeze și să se ordoneze în poeme fără rimă, în proze rimate și în piese fără personaje dar bîntuite de conștiințe. Precum în teatrul antic, așa răsunau din trista sală a Căminului cultural frînturi tînguitoare, solitare, pornite să găsească alte frînturi, care, împreună cu altele și altele, să se închege în acele opere nemuritoare precum fuseseră de-atîtea ori asigurați.

Așa îi găsiseră scriitorii cînd autocarul cu farurile stinse și roțile înfășurate în paie se opri în fața Căminului cultural. Înăuntru corul căuta să întrupeze, cu jale, o operă nemuritoare. Cu capul plecat a tristete, ca unul ce știe ce e spleenul și poate să-l explice și altora, primarul dirija melancolic folosind drept baghetă cheia de la sala de degustări.

Și mai triști, tragici aproape, scriitorii s-au așezat în bănci, căutînd cu speranță furcile de tors cu caierele neîncepute sau aruncîndu-se, cu pricepere, direct în somn.

În grajduri, în ogrăzi, în șurile lungi, acoperite cu paie se guița, se zbiera, se behăia, se necheza, se cotcodăcea cu turbare de parcă o sută de urși ar fi coborît de la munte ca să-și facă rondul în Udriștea.

Un amor

Teodor Stamate împlinise 37 de ani și nu făcuse nici o ispravă. Ca să fim drepti cu Teodor Stamate, trebuie să spunem că nici nu-și propusese așa ceva. Nu că n-ar fi fost ambițios, dar ca să fii ambițios îți trebuie motive. Teodor Stamate n-avea nici motive și nici ambiție. Terminase școala cît trebuia să se termine obligatoriu și, prin presiunea părinților și sfatul mătușilor, se înscriesese la niște cursuri de contabilitate. Cum nu parcursesese pînă la capăt programul de instruire, contabil nu ieșise, dar cît făcuse era suficient ca să se poată încadra cititor de contoare. Citea contoarul, încasa banii, dădea chitanță. De aproape 20 de ani asta făcea: citea, încasa, elibera. Ce-ți trebuie ambiție pentru asemenea slujbă? Obișnuit din casa părintească cu modestia – ca mod de viață și cu principiul strictului necesar – ca filozofie care o justifică, Teodor Stamate nu-și făcu pînă la 37 de ani nici o problemă. Nu și-ar fi făcut nici de-acum încolo dacă, imediat ce împlini 37 de ani, în viața lui Teodor Stamate nu s-ar fi întîmplat, succesiv, la diferență de o lună, două evenimente. Primul: Teodor Stamate se însură. Al doilea: Teodor Stamate divorță.

Lucrurile s-au petrecut, evident, în succesiunea firească, logică și legică. Ceva mai puțin firească a fost viteza cu care Teodor Stamate a ajuns de la nuntă la tribunal. Să fim din nou drepti cu personajul. Teodor Stamate n-a avut nici o vină: nici în divorț, dar mai ales în căsătorie. Cum a trăit pînă la 37 de ani fără să se însoare, Teodor Stamate ar mai fi trăit în continuare fără să-și facă probleme din aceasta. Dar, cum se întîmplă de obicei cu cei hotărîți să nu se însoare sau cu cei dezinteresați, există un Dumnezeu al fetelor nemăritate, cum există un Dumnezeu al bețivilor, spre exemplu.

Așa se trezi Teodor Stamate cerînd mîna domnișoarei Stela Danciu, dar mai ales se trezi cînd se văzu însurat. O nevastă nu contrazicea modestia ca stil de viață și n-avea cum să tulbure principiul filozofic care o governa, așa încît Teodor Stamate fu de acord cu căsătoria în general și cu domnișoara Stela Danciu în particular. În afară de faptul că se mutase în garsoniera Stelei Danciu,

altă schimbare esențială nu se petrecu în viața lui Stamate. De fapt, nici mutatul nu era un lucru ieșit din comun pentru el care își schimba gazda de două ori pe an dacă avea noroc. Situația că nu era *la gazdă* era oricum neesențială pentru că i se mai întâmplase și altădată să amestece afacerile cu viața particulară.

Prima din cele patru săptămîni ale lunii de miere îl obișnuia cu ideea că soția trebuie să fie cît mai atentă cu soțul. Cum se știe, filozofia e o chestiune de lux. Dacă ar fi trebuit să alerge la cozi, să cumpere pîine, să încălzească singur sarmalele cumpărate de la Gospodina, ori să-și spele șosetele și cămașa în același lighean n-ar fi ajuns niciodată să gîndească ce gîndea după prima săptămîină de miere. Pentru că nu-și cumpăra și nu-și ardea pe reșou sarmalele înainte de a le încălzi și nu-și spăla singur maieul, avea timp să-și pună întrebări. Dacă soția îl aștepta cu masa pusă și mîncarea pe aragaz, el se întrebă: oare așa trebuie să procedeze o soție? Nu cumva ar fi trebuit să fie deja în farfurie, în timp ce urca cu liftul? Dacă soția îi pregătea un desert, iar începeau neliniștile: oare nu cumva soția ar fi trebuit să pregătească prăjitura în timp ce el dormea și s-o găsească gata, fără să mai fie supus acestor așteptări? Îndoiala, cum se știe, e apanajul filozofului, dar și pieirea lui. Atîtea îndoieli cîte Stamate adunase într-o săptămîină nu reușise el să facă rost toată viața. Se împovăra sub ele cum alții se cocîrjează sub ani.

Atentă la reacțiile soțului, ca o soție cu o vechime în căsnicie de numai două săptămîni, Stela Stamate se străduia să-i fie cît mai pe plac și, eventual, să-l binedispună. Habar n-avea că-și semna singură sentința. Sub ochii exigenți ai lui Stamate îndoielile asupra soției creșteau cît plopii. Învăluit în îndoieli, bîntuit de incertitudini, Stamate Teodor avu parte de primele necazuri la serviciu. Citise prost și scrisese bine? Scrisese prost dar citise corect contoarul? Cine știe! Cîțiva cetățeni onorabili reclamaseră indignați că li s-a cerut fie sume fabuloase, fie ridicole. Uitîndu-se pe chitanțe, Stamate fu umilit de evidentă. Cerase unui preot 1,25 de lei iar unui învățător pensionar 225.000 lei drept plată pentru curentul electric consumat în două luni. Erau primele reclamații din viața lui și Stamate hotărî să fie și ultimele. Fără să fie foarte sigur de metodele pe care le va folosi, știa bine la ce rezultate

trebuie să ajungă. Acasă, prima întrebare, prima îndoială, nu mai fu primită de sufletul său și așa destul de zbuciumat. O făcu bumerang. Gîndul aflat în prima fază – o fi aceasta cea mai bună supă? – nu mai primi azil în sufletul său. Stamate făcu un lassou, aruncă, strînse întrebarea și-i suci gîtul scoțînd din ea o amenințare. Asta e supă? Scurtă și înverșunată în echivocul său, întrebarea căzu iute ca o lovitură cu dosul palmei. Tonul, oricum, n-avea importanță.

Încurajat de acest prim succes, Stamate începu să-și strîngă lucrurile pe care le avea prin casă. Cum nu erau prea multe, termină operația foarte repede. Ce să mai facă? Din încurcătură îl scosese valiza așezată pe șifonier. Îngrămădi totul în ea cu destulă ușurință. Dacă n-ai știut cum se ține un bărbat! Plec. Și chiar plecă destul de încurcat că Stela nu-l chemă înapoi. Rămase descumpănit în fața liftului așteptînd să-și audă numele. Cum nimic din toate acestea nu se întîmplă, trebui să cheme liftul și să coboare.

Și totuși avu noroc. Fosta lui gazdă nu închiriasse camera nimănui și-l primi imediat. Era, oricum, o primă victorie. Avea cel puțin unde să aștepte umilirea Stelei și triumful său personal pe terenul conjugal. Cum Stela întîrzia să-și facă apariția, Stamate bănuie că singurul lucru care o împiedică este lipsa noii sale adrese. Îi scrise deci o scrisoare în care nu conținutul era important – o să vii în genunchi la mine – ci adresa: Stamate Teodor, strada Rozelor 22, bloc M, scara Y, apartament 35, etaj 9, la doamna Matilda Wexler (sunați de două ori).

Nici în urma scrisorii Stamate nu primi vreun semn. Situația era catastrofală, dar, oricum, cîștiga în claritate. A, dacă nu a venit pînă acum, de-acum în genunchi o va aduce. Va trînti imediat divorțul. Să vină cu mamă-sa, amîndouă să-și ceară iertare. Să învețe cum se face o supă. Prins de însuflețitoarele sale viziuni asupra viitoarei reuniri conjugale sub presiunea iminentă a divorțului, Stamate pierdu din vedere că n-are soacră. Mama Stelei trecuse în lumea dreptilor, cu cîțiva ani înainte, lipsindu-se de bucuria de a-și cunoaște ginerele în persoana lui Stamate. Cînd Stamate își aminti, nu se încurcă în amănunte. Scenariul împăcării cu rugăminți, cu disperări, cu mese încărcate, cu lacrimi trebuia

să-și urmeze drumul și să fie încoronat de regeasca sa cedare. Și regii cedează, va ceda și Stamate. Dar cui?!

Stela Stamate nu se arătă prea interesată să primească iertarea maritală. În ciuda a ceea ce își dorea Stamate, nici nu se dădu cu capul de perete, nici nu plînsese, nici nu se vaită. După scena cu supa, nu-i smulse nici o exclamație ci o aruncă într-o perplexitate plină de echivoc, se ridică, șterse masa, schimbă lenjeria, reînfăță patul cu o singură pernă, mai făcu prin casă două – trei corecturi din care rezulta limpede că vizita musafirului fusese destul de lungă dar plecarea, pe cît de definitivă, pe atît de binevenită. Stela făcea parte, se va vedea, dintre acele femei care își doresc mariajul că așa se cade, și care sînt mulțumite să treacă pragul stării civile doar ca să rămînă cu certitudinea că față de ele, dar mai ales față de lume, și-au făcut datoria. Nu era atît de cinică să recunoască, dar, chiar fără să recunoască, plecarea lui Stamate îi ușură simțitor situația. Cele două săptămîni de căsnicie îi complicaseră viața, fără ca această complicație să fie prea necesară. Cînd primi citația de divorț avu impresia clară că lucrurile merg pe drumul cel bun. Încă puțin și va fi chiar bine.

Înfățișările la tribunal, care-l scoteau pe Stamate din calmul său conservat fără efort 37 de ani, Stela le privea ca pe niște vizite la dentist. Nu erau plăcute, dar erau necesare. Stamate, care se prezentase în cererea de divorț împovărat cu toate calitățile masculine și civice posibile, o acuza pe Stela de toate relele pămîntului, acuzația princeps fiind aceea că nu știe să facă o supă. Fie că acuzata era prea doritoare să redevină Stela Danciu, fie prea leneșă să-l contrazică, Stela Stamate accepta tot. Și faptul că nu știe să facă o supă și faptul că Stamate era bărbatul ideal, dar mai ales nu respingea ideea că singura salvare putea veni de la divorț. Mai repede decît și-ar fi închipuit Stamate tribunalul îi acordă divorțul. Mai derutat decît în fața liftului cînd plecase de la Stela, Stamate se trezi în fața hotărîrii de divorț. Ce să facă el cu divorțul? El o vrea pe Stela. Fostul său avocat îl felicită pentru succes, îi luă banii și-l lăsă în durerea lui știind, dintr-o experiență de viață, că cei mai mulți bat sălile tribunalului ca să cîștige exact ce nu vor. Stamate ar fi rămas în durerea lui dacă ar fi avut vreuna. N-avusese 37 de ani și nu i se putea ivi, brusc, acum.

El nu avea o durere, el avea o răzbunare. Va vedea ea, Stela, pe cine a avut și pe cine a pierdut.

După trei nopți de zvîrcolire în cearșafurile gazdei (doamna Matilda Wexler, etaj IX, sunați de două ori) Stamate ajunsese la concluzia că singura soluție ca Stela să-l regrete iar lumea să o condamne pentru frivolitatea sa iresponsabilă era ca el, Teodor Stamate, să ajungă o celebritate națională. Dar de unde celebritate? Recapitulă în gînd posibilitatea de a ajunge celebritate într-un termen scurt și rezultatul rămase oricum deprimant. Fotbalist, de exemplu, ar fi fost o idee, dar la 37 de ani nu că e greu, dar e chiar imposibil pentru un om care și la 14 ani dădea în minge ca într-un dovleac. Să facă o invenție? Ce invenție? Și apoi inventatorii sînt în general necunoscuți. Pe unul dintre ei îl amendase chiar Stamate – omul inventase o modificare a contoarului în așa fel încît se putea fura curent electric moderat dar eficient o viață întreagă. Alți inventatori nu cunoscuse Stamate. Savant? Era greu. Și apoi savanții sînt bătrîni, și el voia s-o pedepsească pe Stela cu mult mai repede. Deși pretențiile sale deveneau din ce în ce mai modeste, soluțiile nu avansau deloc. Chiar și ideea de a salva o bătrînă de la înec era o imposibilitate: Stamate nu știa să înoate. Ar fi luat lecții de înot, s-ar fi străduit, dar cum să facă rost de vreo babă care să se înece prin preajma lui?

Nu, celebritatea nu era o soluție. Reduse din pretenții și hotărî să fie măcar un bărbat căutat de femei. Chiar puțina lui experiență îi spunea că banii sînt un element hotărîtor. Să facă bani, și aceasta cît mai repede. Intră la un curs rapid de electricieni, și cu ce mai știa din perioada contoarelor, era tocmai bine să poată intra pe un șantier. Părăsi fără regrete orașul pentru că pe un șantier, în munți, se cîștiga mult mai bine, de fapt se putea cîștiga cît munceai, adică de la nimic la foarte mult. Lăsînd dracului modestia, prima oară în viața lui, Stamate muncea pe rupte. Păstră totuși principiul filozofic în domeniul cheltuielilor: dădea banii doar pe strictul necesar. Atîta hărnicie la un om fu repede remarcată și în primul lot de muncitori plecat să construiască ce mai aveau capitaliștii de construit prin orașele lor capitaliste pleacă și Stamate. Pe Stamate, societatea de consum nu-l deranjă deloc timp de doi ani pentru că el căuta acolo cîștigul și nu consumul.

Și cîștiga. Învățase în limbi străine tot ce-l putea ajuta acolo. Vă rog dați-mi asta, vă rog cît costă aia, împachetați cealaltă. Cumpără, deci, două valize mari pe care le burduși cu costume de vară, de iarnă, cu pulovere, cămăși, aparate casnice, cumpără un casetofon, un aparat foto, tranzistor, cîteva rochii din cele pe care Stamate le credea mai dorite de o femeie care regretă că a pierdut bărbatul ideal. La sfîrșit, luă concediu, cumpără bilet de tren, și în 18 ore ajunse la doamna Matilda. Deși doamna Matilda îl primi cu aceeași veche bucurie, tocmai avea camera liberă, Stamate nu rămase decît atît cît să pună pe el un elegant costum, o elegantă cravată, și să înghesuie într-o geantă diplomat rochiile visate de o femeie iresponsabilă, aflată în faza disperării și a regretului. Stamate știa acum pe de rost ce avea să facă. Repetase timp de trei ani, cît trecuse de la divorț. Va suna, Stela va deschide, va rămîne uimită de eleganța și de prestața lui, el va intra, elegant și prestant, îi va săruta mîna, va deschide geanta, îi va oferi rochiile și buchetul de garoafe roșii care vor sîngera cum sîngera și inima frivolei. Și apoi va pleca mîndru, cu geanta diplomat, fără să se uite înapoi. Adio, dragă! Aproape o scenă de film. Nu?

Gata – gata să se sperie cînd în ușă îi apăru nu trădătoarea și frivola Stela, ci o persoană cu mult mai în vîrstă care nu putea fi Stela, deși Stamate i-ar fi dorit să îmbătrînească într-un timp record. Doamna Stela? A, nu, nu, săraca a murit. O congestie, o pneumonie, ori o peritonită. Așa ceva. Nu se poate, refuză Stamate. Dacă nu se poate, i-o reteză bătrîna, mergi la cimitir.

Nu se poate, nu se poate. Nu putea Stela să mai aștepte? El se chinuia acolo, muncea 18 ore pe zi, muncea suplimentar, și ea, în loc să-l aștepte, dar nu, nu se poate! Ajunse în cimitir și căută cum i se spusese mai în dreapta și mai înainte crucea verde din lemn vopsit. Stela Danciu, silabisi el, strîngînd dinții cu furie, știind sigur că peritonita sau pneumonia, sau congestia, sau ce dracu o fi fost, Stela o făcuse numai să-și bată joc de el, de eforturile lui extraordinare. Înadins mi-a făcut-o, și brusc izbucni în plîns izbindu-se cu fruntea de crucea verde din lemn vopsit.

– Ce-i amorul! lăcrimară două babe candelărese privind bărbatul elegant, prăbușit peste mormîntul însîngerat de garoafe.

Imperfecțiuni provizorii

O întâmplare uluitoare îl făcu pe noul redactor-șef să-și dea seama că în redacția revistei „Lumea veselă” măsurile pentru ocrotirea patrimoniului umoristic și satiric sînt în față. Nu condamna, se condamna. El era singurul vinovat. El nu se ridicase la înălțimea răspunderii primite. Grav, foarte grav, și era doar misiunea vieții sale, cu care trebuia să încheie o lungă și prodigioasă carieră de organizator. O redacție de umor, era, bineînțeles, o sarcină cu totul nouă. El nu era ziarist, el nu era umorist, dar lunga experiență și calitățile de organizator demonstrate dăduseră maimarilor certitudinea că în el se află omul potrivit. Dragoste și disciplină, iată coordonatele pe care va clădi această revistă, hotărî repede redactorul-șef. Lui îi revenea dragostea față de colectiv, redactorii trebuiau să se integreze ferm în disciplină.

Se alcătuiuse o redacție nouă dar promițătoare. Recrutarea fusese extrem de severă. Instrucțiunile sunau diabolic de limpezi pentru serviciul „cadre”. Se declară umorist cel care reușește să provoace rîsul unui grup de minimum cinci – șapte persoane (a se subînțelege *adulte*), spuneau instrucțiunile și nu se făcuse nici o abatere de la litera lor. Cu sau fără regrete, redactorul de umor trebuia să se despartă definitiv de omul de umor care fusese, încă de la angajare. Contractul de muncă era prevăzut cu o anexă specială, un angajament tip, xeroxat, prin care umoristul redactor se obliga să nu producă umor decît în scopuri strict profesionale. El se angaja să conserve și să sporească potențialul de haz din dotarea naturală printr-o viață ordonată, disciplinată, lipsită de excese și evenimente personale. La ultimul subpunct, ultimul, dar subliniat, noul angajat promitea să nu spună, să nu asculte și să nu citească, în redacție sau în afara ei anecdote, zicători vesele, populare sau întâmplări capabile să provoace amuzamentul său și al celor din jur. Nu cumva să se întîmple ca umoriștii să uite de noul lor statut, birourile erau împodobite cu lozinci mobilizatoare, de păstrare și economisire a umorului potențial. „*Nimic oral!*”, „*Oralitate – egal rebut satiric!*”, „*O anecdotă proastă omoară o schiță bună!*”, „*O seară de petrecere diminuează cu zece la*

sută umorul personal timp de o săptămână“. Și așa mai departe, simple, dar cât de sincere...

Nici o piedică nu părea să se interpună între umorist și umorul său. Redactorul-șef putea să se declare mulțumit: nelăsînd nici o supapă liberă, umorul se va condensa, va crește precum un fir de apă în spatele unui baraj. Cînd acumulările vor fi maxime, abia atunci va începe producția de umor și, în consecință, editarea revistei. O perfectă organizare nu putea să ducă decît, sigur și ferm, către un mare succes.

Și, totuși, din instinct, redactorul-șef începu să se îndoiască de perfecțiunea sistemului său organizatoric. Un redactor, să recunoaștem, este un om! „Nu spuneți bancuri“ e o chemare binevoitoare, demascatoare, dar cît e de eficientă? Cine garantează, cine poate garanta că închiși în birourile lor umoriștii, încă neconvinși de utilizarea intensivă și fără pierderi a umorului, nu spun anecdote, nu povestesc istorii picante cu femei, da, mai ales cu femei?

Încercat de remușcări, redactorul-șef și-a propus să-și verifice îndoielile începînd chiar de a doua zi dimineața. De fapt, nici nu i-a trebuit o dimineață întreagă. Descoperirea și, odată cu ea, deziluzia au venit cu mult mai repede. Tocmai își lipise urechea de ușa biroului cu numărul cinci cînd, deodată, de la patru a auzit un hohot de rîs. Indubitabil, hohot. Flagrant delict de încălcare a regulamentului. Cine a spus bancuri? Nimeni, nu s-au spus bancuri. Atunci? Un pix s-a rostogolit pe jos. Proprietarul său dar și colegul proprietarului s-au aplecat să-l ridice în același timp și și-au ciocnit capetele: culmea, amîndoi au găsit să spună odată, aceleași vorbe. Trebuie să aflu ce s-a spus. Un redactor de umor este un om de onoare. Recunoașteți. Au recunoscut. Paștele mă-sii. Textual.

Textual? S-a înspăimîntat adjunctul organizator cînd, palid, șeful i-a adus la cunoștință uluitoarea descoperire. Convocat ad-hoc, consiliul de conducere se soldă cu un lung proces-verbal, stenograma regretelor și remușcărilor sincere ale redactorului-șef. Scopul sfînt al redacției – satira, nobila misiune a redactorilor – umorul au fost lovite crunt datorită lipsei lui de exigență. Pot eu, se întreba cu disperare adîncă, să mai privesc în ochii acestor oameni minunați și onești care s-au hotărît să-și închine viața

umorului? Care n-au ezitat să mi se încredințeze ca unui tată de familie? Și ei, eu ce-am făcut? Ai, ai! Da, un redactor-șef de revistă umoristică are dreptul la disperare. Și la lacrimi are. El ocrotește focul sacru al râsului. Perla de haz ce o seceră, o viață, harul umoristului. Pentru această finalitate, un redactor-șef nicio dată nu sacrifică prea mult. Plînsul în slujba râsului – ce înaltă onoare!

Întîmplarea din biroul numărul patru a stîrnit vîlvă dar a perfecționat disciplina. Ultimul aliniat din regulamentul de ordine interioară a devenit penultimul întrucît s-a mai adăugat: „Este interzisă folosirea în indiferent ce împrejurare a imprecategoriilor, chiar în prescurtarea onomatopeică, (Se exemplifică: tu-ți, tu-i, v-aș, etcaetera)”. A fost inițiat un dialog al sancțiunilor, dar mai ales, s-a inventat condica de prezență într-o formulă absolut genială. În fiecare dimineată umoristul trebuia nu numai să semneze în condică, dar alături de semnătură să insereze și o definiție a satirei, o viziune proprie, originală, ceea ce reprezenta tema pentru acasă a zilei precedente. Scopul era clar – formativ și educativ. Cu cît fiecare redactor satiric avea mai limpede conturat domeniul de creație, cu atît șansele reușitei sale creșteau vertiginos. În plus, se puteau întocmi statistici utile la sfîrșitul de săptămînă, lună, an. Contabilitate, definițiile per umorist ierarhizau valorile redacției într-o înaltă și evidentă principialitate. E adevărat, erau și redactori care, din exces de zel, încercau să suprasoliciteze. Lîngă o singură semnătură scriau două sau chiar trei definiții în aceeași zi. Dar lucrurile s-au reglementat, excesul de zel a fost interzis cu un nou paragraf. Cînd deasupra mesei cu condica de prezență s-a afișat: „Un umorist – o semnătură – o definiție” – succesul a fost total.

Au urmat la scurt timp și alte măsuri de organizare mai ample. Conducerea redacției hotărî să pună în prim-planul preocupărilor pentru întărirea disciplinei vigilența față de factorii perturbatori. Unde se află factorul perturbator cel mai comod instalat dar și cel mai perfid? În umorist! a descoperit cu satisfacție redactorul-șef, aplicînd la condițiile concrete dialectica. Conform luptei contrariilor, în fiecare redactor conviețuiesc un creator de umor și un tip distructiv, perturbator. Un dușman față de care nu se ferește întrucît n-are habar de el. O lichea perfidă care se ascunde

ca să distrugă. Ce e redactorul? Un sacrificat și, apriori, o victimă. Se cereau măsuri așa că, într-o dimineață de luni, redactorul-șef a intrat însoțit de un personaj cu barbă și pitoresc. S-a uitat atent, vizitînd toată clădirea, a petrecut o oră la serviciul „cadre”, a plecat. S-a zvonit atît: că e arhitect. A reapărut marți coborînd din cabina unei basculante, prima dintr-un șir lung; au urmat macaraua, excavatoarele, buldozere. Un trust de construcții închiriat timp de o săptămînă construia, sub conducerea bărboșului, o clădire ideală pentru o redacție ideală. Cîți redactori în schemă – atîtea camere. Fiecare încăpere avea forma unei mingi de ping-pong privită pe dinăuntru. Nu existau ferestre – lumina, căldura, ventilația erau asigurate printr-o formulă specială a pereților mingii prevăzuți cu un fel de pori capabili să respire, să permită pătrunderea luminii, a căldurii sau a răcorii, după anotimp. O culoare odihnitoare, un bej palid, dar atît de palid încît greu îl puteai deosebi de alb, uniformiza totul, pereții, masa de scris, paharul de apă, de fapt singurele obiecte permise în acest spațiu de creație ideal. Lipsa unghiurilor, a denivelărilor, evitarea discontinuității elementelor aveau menirea să ferească umoristului de tentațiile deprimării. Era biroul ideal pentru conservarea și focalizarea inspirației spre scopul ferm dar greu: umorul. În relief se distingeau doar lozincile demascatoare și stimulative. Noua realitate mai generase una: „*Totul pentru umor, totul pentru umorist!*”. Să recunoaștem, avea totală acoperire.

Și, totuși, redactorul rămînea singur în mingea lui de ping-pong. Mobilizatoare, lozincile îl îndemneau la prudență și cumpătare. Dar cine poate fi sigur de umoristul rămas singur? Creatorul față în față cu al său alter – ego, distrugătorul? Situația era intolerabilă așa că schema redacțională s-a dublat. Pentru fiecare om de creație a fost angajat un înger păzitor. Chiar așa și scria la rubrica funcție: înger. Din nou a venit arhitectul. Modificările n-au durat decît o zi. Camera n-a fost compartimentată, s-ar fi stricat armonia rotundului, ci, simplu, în mingea de ping-pong s-a mai construit o sferă transparentă, mai mică, dar atît de confortabilă încît încăpeau în ea nu numai biroul, scaunul, paharul de apă, ci și umoristul. Îngerul, el veghea din sfera mare.

Ceea ce era de așteptat se întâmplă. În timpul prevăzut de instrucțiuni, umoriștii consimțiseră de bunăvoie, și desigur, de nimeni siliți, să se căsătorească cu îngerii aferenți. Lipsește din relatare precizarea că îngerii fuseseră recrutați după lungi și obositoare teste, instruiți intensiv în Școala specială pentru îngeri păzitori, secția umoriști. La angajare, fiecare înger a avut de semnat nu numai contractul ci și o declarație-tip, prin care se obliga să determine la căsătorie în maximum o lună de zile umoristul repartizat. În caz de nereușită, trebuia să restituie cheltuielile de școlarizare, indemnizația de instalare în sfera mare precum și legitimația de înger păzitor. Această prevedere a fost îndeplinită chiar înainte de termen, cu o singură excepție, dar pînă la urmă n-a mai fost nici o excepție întrucît umoristul, cînd a aflat ce consecințe atrage dezinteresul său, a consimțit imediat. Îngerul i-a fost recunoscător și a circulat chiar ipoteza că și-ar fi manifestat recunoștința, dar acestea rămîn pînă la urmă speculații, atîta vreme cît cercetările n-au putut dovedi nimic sigur.

Pentru ca nimic să nu tulbure liniștea, sositul la redacție și plecatul acasă era planificat strict, matematic, cu un ritm care asigura o distanță de zece minute de la umorist la umorist. Orice întîlnire între colegi era exclusă. Pentru totala protejare a umoriștilor, transportul se făcea cu mașinile redacției, tot sferice, tot fără ferestre, dar, bineînțeles, complet opace, așa încît nici o senzație exterioară și necontrolată să nu afecteze creatorul. Creatorul și îngerul aveau același scop în redacție: opt ore de fidelitate și reciprocitate față de cauză. Îngerul avea de întocmit raportul de zi și raportul de noapte asupra comportării umoristului. Rapoartele care cuprindeau cele mai multe observații privind lipsa de interiorizare a umoristului, tendința de a medita în afara domeniului profesional, căscatul și chiar diversele reacții emotive – tresărirea la zgomot, suspinatul în somn – erau afișate la gazeta de uz intern, situată în biroul „cadre” și intitulată modest și sincer: „Îngerul de veghe”. Îngerul ce cea mai frecventă colaborare la gazetă cîștiga dreptul de a fi promovată, cu fotografie, la panoul de onoare din anticamera redactorului-șef sub titlul generic: „FIDELITATE”.

Ziua cea mare se apropia. Timpul se scurgea văzînd cu ochii. Nici opt luni nu mai rămăseseră pînă la inaugurarea revistei, drept care a fost făcută și ultima angajare dar a cărei importanță covîrșea toate angajările de pînă atunci, umoriști și îngerși laolaltă. De fapt, era mai mult decît o angajare, persoana era o personalitate. Fusese pur și simplu licitată public întrucît numeroase redacții umoristice se bătuseră să o angajeze. Odată cu cîștigătorul de cauză redacția se obliga de a primi zilnic, și la orice oră, vizitatorii doritori să cunoască noua achiziție. Și vizitatorii veneau neconținut. Publicul era condus de însuși redactorul-șef pînă în dreptul unei uși masive, de stejar. Cu multă precauție, cu umilință chiar, redactorul-șef întredeschidea ușa. Micul grup intra și privea în tăcere. Se încheia sfertul de oră contemplativ, timp în care redactorul-șef aștepta cu răbdare. Apoi brusc înviorat, lua de pe pedestalul special arătătorul din lemn, unul din acelea care servesc la vreo hartă și, cu tonul unui ghid profesionist care se pricepe să repete aceleași texte cu modulații ca să pară proaspete, începu vioi și doct: *Aparent, aveți în față un om obișnuit. Priviți: o persoană mai în vîrstă, o față ușor palidă, tenul – măsliniu, părul – roșcat, încăruntit, corpulent. Ați putea intui, fără să fiți avertizați, că vă aflați în fața omului care trăiește cea mai teribilă dramă?* (Final interogativ, pauză studiată, pentru efect. Omul din fața vizitatorilor nu dădea nici un semn de reacție. Privea în gol, cu ochii ușor întredeschiși, coatele sprijinite de birou, care se deosebea de altele prin dimensiune: era foarte lung și la mijloc avea un microfon). *Trăiește o dramă înfiorătoare, relua ghidul, coborînd confidențial tonul, și-a pierdut viața în ședințe și acum nu se mai poate regăsi. A fost toată viața un om cu funcții. A trăit doar așa: în ședințe, la prezidii. Acum s-a pensionat, dar nu se poate acomoda. Îi lipsesc prezidiile, îi lipsește ședința. Nu poate dormi altfel, și el trebuie să doarmă tot timpul. De aceea biroul sugerează, vedeți cît de perfect? – prezidiul. Și microfonul. Credeți chiar că e microfon? Dimpotrivă, e un difuzor legat prin care se transmite continuu fondul sonor al unei săli de ședință. Noi am reușit să-i oferim, chiar sintetice, senzațiile necesare. El nici nu credea că se poate dormi în pat, chiar dacă, în copilărie, desigur i s-a întîmplat, dar e mult de atunci și nu mai trăiește. El va fi...*

(aici, brusc, redactorul-șef i se umezeau ochii)... *controlul de calitate al creațiilor umoristice! Oh, copiii mei, (se înduioșa mai tare), pe mâinile cui vă las!)* Acum plîngea de-a binelea dar explica la fel de competent). *Fiecare redactor trebuie să-și citească producția în fața acestui monstru! E un monstru – repetînd, se însuflețea – un monstru. (Mîndrie.) Nimeni, nu mai ține minte de cînd n-a zărit la el un semn de emoție, dar redactorii noștri trebuie să învingă: el va rîde! El n-are altă șansă decît să se predea în fața armei noastre duble: satira și umorul. (Înverșunare crescîndă). Cine rîde e cu noi, cine nu rîde e împotriva noastră! (Cădere de ton). Da, dar asta după ce trece C. T.C.-ul! Oh, copiii mei, umoriștii mei, exigența înseamnă dragoste!*

Dragoste și disciplină, postula, neabătut, redactorul-șef dar, preciza, pentru umoriști – numai disciplină. Un umorist trebuie să fie, pe teren sentimental, mai liber decît pasărea cerului. Nu inventase cu destulă trudă lozincă acestui principiu călăuzitor? „Fără devieri sentimentale spre victoriile finale!?”. Nu recrutase el cu grijă umoriștii după criteriul independenței sentimentale? Nu asigurase el fiecăruia o căsătorie sigură, de o puritate maximă, care să-i ferească de șocul neprevăzutului, ameteala speranței, surpriza fericirii a nefericirii, deziluzia, gelozia, plictisul? Nu luase chiar el toate măsurile necesare, suficiente și salutare ca viața să-și păstreze puritatea, să nu fie aglomerată de evenimente, impresii, prieteni, dușmani și etcaetera? Și, totuși, o imperfecțiune vagă se ghicea la orizont dar ochiul de organizator exersat o reperă cu repeziciune de radar. Un umorist, repeta redactorul-șef este totuși un om. Poți avea încredere în umorist? se întreba el, încă o dată, și mai abătut... Se ivise o imperfecțiune, o supapă pentru sentimente. Cauza eu sînt, acomoda el împrejurărilor o expresie celebră. Da, desigur, nu numai dragostea este datorita redactorului-șef ci și luciditatea. Se poate, se întreba el, și trist și lucid, să fi făcut atîtea lucruri pentru oamenii mei și ei să nu se simtă legați sufletește? Pot eu să le fiu total indiferent? El îi iubea, desigur, dar iubirea lui trebuia să refuze, să interzică reciprocitatea. În loc să creeze schițe satirice redactorii să se emoționeze de recunoștință? O, nu, în nici un caz. Toată munca lui ar fi în zadar. Cum să saboteze tocmai el, asul organizărilor, ideea de perfectă

organizare? Frământările ținură mult dar soluția se ivi dintr-o dată. De data aceasta, geniul său surclasa generozitatea sa.

Ca toate ideile mari, și aceasta se dovedi extrem de simplă. Ce ne învață experiența de viață?, recapitula redactorul-șef. Conștiincios, răspundea: experiența de viață ne învață că recunoștința față de un om ține cît ține omul. Moare omul, datoria se prescrie, gata, ai scăpat de povară, ești liber. El este încă în viață, desigur, dar trebuie să-i absolve pe umoriști de povara recunoștinței, să opereze o extirpare genială a acestui sentiment. Să simuleze moartea? E doar jumătate de idee, pentru că nu exclude șocul emoțional. Umoriști, umoriști, dar parcă poți să știi? Și atunci veni jumătatea cealaltă a ideii, absolut genială: o simulare declarată și apoi retragerea din arenă. El va muri oficial și ei vor scăpa de recunoștință. El nu va muri cu adevărat și redactorii nu se vor emoționa cu adevărat. Extraordinară soluție!

Totul trebuia prevăzut pînă la cel mai mic amănunt și redactorul-șef se dedică pregătirilor cu febrilitatea cerută de marile finaluri. Înființă cimitirul redacției în continuarea birourilor, făcute de aceleași arhitect, după un studiu exhaustiv al perspectivei. El personal va inaugura cimitirul, iar ceremonia înmormîntării va parcurge etapele, exceptînd, bineînțeles, finalul. (Desigur, peste ani, cînd va fi cazul, nu?, urma să fie adus aici discret, și astfel, ceremonia, întreruptă, va căpăta accentul final). Cînd toate pregătirile fură încheiate, cînd creditorul veni cu costumele negre, de doliu ale redactorilor precum și al său, cînd și discursul despre răposat scris de el însuși, cu un patetism care-l înduioșa și-l făcu să plîngă în mai multe rînduri regretîndu-se sincer, – pe principiul *despre morți, numai de bine* – hotărî că e momentul să-i anunțe și pe umoriști. Nu-i era ușor. Îi convocă singuri, fără îngeri, îi spionă prin ușa vag întredeschisă, și, într-un tîrziu, cînd pași în sală, fu emoționat ca în urmă cu cine știe cîți ani, cînd, timp de două serii, în întunericul cinematografului, a încercat să mîngîie codițele subțiri ale colegei de bancă. Nu reușise atunci din cauza emoției – își aminti el brusc și se hotărî să biruie emoția de astăzi intrînd direct în subiect: „Tovarăși, e timpul să ne despărțim“. Descrierea detaliată a cauzelor, a ceremoniei care urma să se împlinească cîțiva metri mai încolo, în cimitirul nou – nouț, îi luă ceva

timp dar mai ales multă tensiune. Era atent la orice reacție, începînd de acum, întrucît chiar despărțirea trebuia să fie un sever examen. Examenul final cu care încheia misiunea sa de organizator. Spera, în fața conștiinței sale, că va fi un final strălucit. Intră, urmat de umoriștii gravi, chiar în acordurile cunoscutei simfonii a lui Beethoven, în rolul destinat ceremoniilor. Umoriștii se opriră la semnul său. Ascultau fără tresărire, pînă la capăt. Liniștea se făcu dintr-o dată patetică și sub privirile tuturor, redactorul-șef străbătu cei doi metri pînă la catafalc. Cu nesfîrșită solemnitate își ocupă locul, cu un firesc desăvîrșit, căpătat în urma repetițiilor făcute anterior. Liniștea se curmă, banda cu Simfonia a IX-a avea imprimat în continuare discursul său, citit de el însuși. „S-a stins un om în univers“, așa începea discursul, și redactorul-șef, copleșit de emoție, avu totuși luciditatea să-și reproșeze modestia: un om, da, dar ce fel de om? trebuia precizat. Discursul spunea în continuare totul despre calitățile sale, despre munca, exigența și principialitatea sa, despre înaltele principii morale care i-au călăuzit nu numai viața, dar și munca, despre meritele sale în crearea revistei „LUMEA VESELĂ“, despre datoria sfîntă a umoriștilor, de a nu se abate de la cele ce au fost învățați, ca o dovadă vie și puternică a faptului de necontestat că, murind omul, spiritul său va sălușui, călăuzitor, mai viu decît oricînd, în „LUMEA VESELĂ“.

Dacă n-ar fi fost pe catafalc, greu și-ar fi putut reprima redactorul-șef lacrima care îi juca sub pleoapa stîngă, ca o mărgea de mercur. Totul trebuie să fie perfect, repeta el, mîndru încă o dată de priceperea de organizator care l-a făcut celebru și acum îl vedea genial. Aștepta încordat, cu toți receptorii deschiși ca niște microfoane minuscule, reacția umoriștilor; se petreceau minute de examen prin care viitorii temuți satirici tăiau cordonul ombilical și deveneau independenți. Ei trebuiau să se dovedească imuni la emoție, așa cum spunea inscripția de la intrarea cimitirului: „Fericiți cei fără vreo tresărire“. Minutele curgeau greoi, căpătau mare densitate, aproape putea fi atinse cu degetele, apoi se tîrau strivite, neputincioase, istovite. Umoriștii rămîneau neclintii, neatînși de această curgere precum stîlpii de înaltă tensiune în diminețile cu ceață scămoasă pînă la urmă obligată să se retragă după zvîrcoliri neputincioase.

Nimic nu-i atinge, șoimii mei, se bucura, în secret, personajul principal îndurerat că noul său statut nu-i permite să-i îmbrățișeze cu prietenie și sinceritate... Aștepta, aștepta, într-o beție a succesului pe care puțini oameni o cunosc. Am reușit, am reușit, monologa, cîntat aproape, prelungind euforia triumfului. Nu mai au reacții personale. Totul a fost conservat pentru producția de umor! Umoriștii continuau să aștepte fără nici o țintă, fără să-și pună vreo întrebare, fără ca vorbele să ajungă la ei și să le smulgă vreo reacție. De atîta stat ar fi trebuit să-i doară picioarele, dar nimic nu-i mai atingea, nici durere, nici oboseală. Cine știe cum, dintr-o dată, fereastra ovală a grădinii funerare se clătină ușor, neînchisă de tot, și o pală de vînt o împinse la o parte. O adiere de afară, de mult uitată, pătrunse necenzurat pînă la umoriștii aflați în rîndul din dreapta. Nimeni nu reacționează într-un fel: ce poate face o șuviță rebelă de vînt, chiar parfumată cu flori de salcîm, unei redacții îndelung disciplinate, se întreba retoric și mulțumit redactorul-șef, pregătindu-se să anunțe: retragerea, cînd, în aceeași clipă, se împlinse neprevăzutul. Trezit ușor din somnolența disciplinei, unul din redactori întoarse capul spre fereastră, vîntul subțire îl izbi din plin peste obraz, îl ameți și mai mult și într-o încercare uitată de înțelegere întrebă moale și lipsit de convingere „ce paștele mă-sii stăm aici?”. Vioi, cu pas elastic, redactorul-șef coborî de pe catafalc, merse pînă la el și îi puse ocrotitor mîna pe umăr: inutil, odată cu întrebarea se stinse orice urmă de reacție. Era iar o statuie ca toate celelalte statui gata pregătite pentru o revistă de umor cu succes garantat. Încă mai e de lucru, foarte puțin, e adevărat, dar ei încă mai au nevoie de mine, hotărî înțelept redactorul-șef și-i scoase în grup, uniform, amîinînd despărțirea pentru o dată care se anunța nu prea departe. Ca orice organizator, iubea mult excepțiile care scăpau regulii tocmai ca să o întărească, drept pentru care nutri împlinirii un minut de recunoștință adevărată.

A contra P și viceversa

Hotărîrea ca *Femina – club* să exercite un rol hotărîtor în educația politică a femeilor a introdus în organizație calul troian. El consta în divergența punctelor de vedere. Nu erau multe – două – dar pe cît de puține pe atît de tranșante. Frațiunea A (active, adică oameni ai muncii) a hotărît că educația politică este realizabilă printr-o excelentă activitate la locul de muncă care să fie repede și iremedial omologat prin promovări hotărîte. Frațiunea P (pensionare) care scăpaseră ocazia de a deveni șefe peste noapte condamnau din tot sufletul legile care le-au obligat să se pensioneze – susțineau exact contrariul: că o femeie este, în primul rînd, o femeie, adică soție și mamă și, în consecință, calitatea educației politice nu se poate exprima nicăieri mai bine decît pe terenul neutru, bucătăria, care dă posibilitatea îmbinării armonioase a celor două ipostaze și nu nedreptățește pe niciuna.

De la înălțimea mașinii de gătit, viața se vede întotdeauna cu limpiditate filozofică: în foame toți sîntem egali, concluzie practică, în formă, și democratică, în fond, care va da ulterior o variantă independentă, cu egalitatea în fața morții. Orice asemănare între cele două este pură coincidență și explică, încă o dată, faptul că America poate fi descoperită nu numai o dată. Descoperind America feministă, aripa P nu avea nici un chef, nici interes să o cedeze. O simplă privire sociologică, un sondaj biografic elementar indică faptul că toate doamnele din P erau la vîrsta în care spiritul revanșard asupra vieții atinge apogeul. În istoria luptei seculare pentru egalitatea între sexe, lor le revenea, în sfîrșit, misiunea și victoria de a fi mai egale decît bărbații.

După o tinerețe în care au cunoscut mai mult sau mai puțin dragostea metafizică și fizică, după o maturitate în care cel mai ades lupta cu tovarășul de viață lua forme atroce, simplificată pe două fronturi: femei și băutură, iată-le, în sfîrșit, în situația ca inamicul să dea semne de K.O. De femei nu mai putea fi vorba, cît despre băutură o exclusese teama de colesterol ori infarctul. Lei – paraleii de altădată năpîrliseră și-abia de mai chelălăiau pe

lîngă casă. Au ajuns și ei la mila și bunăvoința femeilor: ele îi apără, ele îi încarcă. Bucătăria – nu-i așa?, rămîne terenul cel mai propice exprimării personalității, pentru că nicidecum o maioneză nu-i doar o maioneză și o budincă nu-i egal cu o budincă. Spune-mi cum frămînti un aluat ca să-ți spun cine ești și cu cine te-mprietenesti ca să-ți spun cum îți iese musacaua. Cîteva dintre pensionare, scăpate de grija consorțiilor retrași la timp în lumea dreptilor, nici nu aveau altă menire decît să fluture steagul feminismului întîrziat pe baricada de crătiți și borcane de gem, între dulcetți și zacuscă neterminată. Fie și așa.

E adevărat, lupta ascute contradicțiile dar și imaginația. Investind imaginație și farmece, reale ori inventate, partida P reuși să mobilizeze corespunzător bucătăria clubului. Pe lîngă aragaz și frigider, apărură tot felul de ustensile: roboți casnici, mixere, oale de fiert sub presiune, rotisoare și prăjitoare de pîine și, în general, nu lipsea nimic din tot ceea ce-și dorește și cea mai năstrușnică dintre gospodine în materie de dotare tehnico – culinară.

Sala de club alăturată bucătăriei rămînea, cel mai adesea, goală, în ciuda afișelor care caligrafiau vizibil și conștiincios teme cu totul și cu totul fascinante: *Știința în slujba femeii, Familia și promovarea noului, Femeia și școala, Femeia și producția, Femeia și problemele dezvoltării, Alfabetizarea mondială în slujba femeii, Lupta pentru pace în slujba femeii*. Totul era promis femeii, totul era în slujba ei și totuși sala rămînea pustie. Femeile nu voiau nimic în slujba lor ci dimpotrivă voiau să slujească ele în bucătărie. Să fi fost acesta un sentiment de independență după o milenară aservire? Tot ce e posibil. Freud ar fi putut da o explicație. Dar Freud era departe și Aripa A era cu mult mai aproape. Situația părea total nesăbuită, dar bucătăria luase mințile bărbaților. În calitatea lor de șefi, lectori sau invitați de onoare toți manifestau tendința fermă de-a poposi la Cercul culinar unde cum intrau, acolo rămîneau. Temele expunerilor, fierbinți ca jăratecul, dispăreau din memoria lor și nu mai apăreau niciodată. Spre indignarea partidei A, toate controalele se interesau foarte puțin de perspectiva de promovare a femeilor A și extrem de mult de ruladele,

lichiorurile, bezelele, vișinatele, saleurile, mascotele, trufele femeilor P.

Situația era intolerabilă așa încît președinta (Aripa A) introduse un decret de renunțare la Cercul culinar și renunțarea se petrecu în mai puțin de 24 de ore. Aveau în cetate Calul troian dar ele izgoniseră pe Elena. Cenaclul dispăru odată cu mobilierul și cu frigiderul, cu cremșniturile și mascotele, cu ruladele și salatele à la russe. Bineînțeles, totul a decurs cu rapiditate și conspirativitate în gruparea A din care făcea parte și președinta. Gruparea P (reprezentată de vicepreședintă) află sabotajul cînd zarurile erau deja aruncate. În consecință, se făcu pe loc o ședință; cele mai febrile erau, totuși, pensionarele, care condamnară îndelung dar ferm atitudinea apolitică a președintei, o sancționară cu excluderea, și, locul fiind vacant, propuseră o nouă președintă. Vicepreședinta deveni președintă.

Simplu și ferm ca o lovitură de stat; se poate observa sîngele rece, tăietura elegantă de bisturiu, nu cuțit!

Noul comitet înștiință Centrul de măsurile organizatorice care se impuseseră „cu maximă urgență” și se retrase strategic în muțenie și așteptare crezînd, dintr-o experiență nu prea îndepărtată acumulată pe tărîmul luptelor particulare, că răbdarea va învinge.

Ar fi cu totul greșit să credem că în Aripa A (cu toată înfrîngerea) domnea pacea și mulțumirea. Niciodată. Cu o energie sporită de ideea că locul I trebuie recucerit (activele) excluderă din comitet cu minoritate de voturi pe toate P (pensionarele) în frunte cu vicepreședinta devenită ilegal președintă și realeseră un comitet sută la sută pur A, întocmiseră un furios proces – verbal în termeni deosebit de războinici precum și rezoluția de excludere definitivă a indisciplinatelor.

Oho! exclamase Centrul.

Prin aceasta se înțelege că sexul slab acționează dur și că, pe de altă parte, sexul tare trebuie să reinstaureze pacea dar nu oricum, ci în condițiile celei mai profunde echități. La ora aceea, Centrul habar nu avea cît de complicată urma să fie o acțiune care, la prima vedere, se arăta dacă nu ușoară, cel puțin simplă.

A (activele) așteptau comisia într-o perfectă disciplină și strategie militară. Puseră stăpînire pe sediu și, cu planton schimbat la ore fixe, erau sigure că, oricum, Pensionarele nu vor pune mîna în veci pe sediu și, în nici un caz, pe putere.

Ceea ce ignoraseră cu desăvîrșire din arsenalul luptei pentru putere era esențialul: feminitatea, cu argumentul ei forte – viclenia.

Ce ignorau cele din A supra-evaluau cele din P. Dovadă că P era, în bună măsură, produsul capitalismului, cînd femeile nu erau încă atît de preocupate de egalitate ca în epoca următoare. Ele își reamintiră cu voluptatea rememorării tinereții că inegalitatea cu bărbații este nu numai reală, dar atît de dulce și-și aminteau de diferența specifică cu nespuse încîntare.

Drept care dacă A deschiseseră focul în front, bărbătește, P adoptaseră strategia gherilei, femeiește.

Nici vorbă să încerce să pună mîna pe sediu ori pe putere. Scopul lor era mult mai de preț: comisia de la Centru. Confiscarea Comisiei de la centru se dovedi o treabă atît de ușoară încît, mult după aceea, învinse și învingătoare, aveau s-o rememoreze cu uluială mereu proaspătă. Cum de-a fost posibil? se minunau învinsele. Uite c-a fost, replicau, încîntate, învingătoarele.

Președinta P fixă sediul la purtător. Unde sînt eu acolo e sediul. Gherila putea începe fără nici o emoție. Nu se aprovizionaseră cu puști și gloanțe ci cu prăjituri de casă, cozonaci, rulade, checuri, saleuri, sarailii, frișcă și înghețată, sărmăluțe și piftii de curcan, heringi marinați și roșii umplute, ciupercuțe înăbușite cu unt și ficăței de pasăre, siropuri din fructe și fructe glazate, vișinată și lichioruri mai aromate decît în orice imaginație gurmandă, dulceți de portocale și vinuri limpezi ca mierea ori negre și catifelte ca noaptea.

Cu cît cuptoarele duduiau și curgea, lac, sudoarea pe beligerante, cu atît sentimentul victoriei se cuibărea mai vîrtos în sufletul lor de pensionare. Cu cît creșteau, în munți aromați, prăjiturile, cu atît ele înălțau steag de biruință pe catargul speranței. Vîntul le sufla în pînze.

Deghizată în bătrânică cumsecade, oferindu-se să-i ajute pe noii-veniți în oraș, o iscoadă vajnică deturnă comisia încă de la barieră și de-aici, în cel mult un sfert de oră, ea se afla instalată în jurul mesei rotunde din sufrageria președintei plutind în arome ca o corabie în valurile oceanului.

Comisia – o tovarășă de la sindicat și un tovarăș-șef, se așezase la masă și aștepta alegerea unui prezidiu, supunerea la vot a ordinii de zi, și toată hărmălaia care ar fi urmat acestei respectabile ordini de zi. Nici vorbă! În loc de proces-verbal, președinta le puse în față antreurile mirosind ațîțător, palinca sunîndu-și în pahare mărgeluțe galbene ale puterii, ouăle umplute cu pastă iute care cerea băutura și băutura tare care cerea, iute, alte gustări. Plecați de la Centru cu indicații ferme privind atitudinea față de lume și viață, și, deci, și despre femei, președintele comisiei ciocni primul pahar cu rezervă afectivă dar și cu formule diplomatice bine lustruite; închină deci pentru realizarea tuturor sarcinilor care stau în fața consiliilor de femei. Tovarășele nu se opuneau dar îndemnau cu pălincă; pălınca clipea vesel și făcea cu ochiul în pahare – lăsați pe mine! – băutura tare cere saleuri, saleurile – pălincă, pălınca – gustări și așa, nimeni nu știa cînd se treziră la periniță. Președintele se sărută, pe batistuță, cu președinta, vicepreședinta cu tovarășa de la sindicat și toate babele între ele, pecetluind o victorie care, deși nu se proclamase încă, era o certitudine.

Din timp în timp, președintele își amintea că el conduce comisia de limpezire și reunificare a mișcării de femei într-o solidă organizație de formulă A + P. Începea să-și amintească și apoi firul se spulbera; se simțea excelent, mult mai bine în compania doamnelor dezlănțuite decît cu ochii pe carnetul de sarcini. Nici pașa nu se simțea mai bine ca el. Cînd vișinatele începură să-și amestece parfumurile, președintele avea pe ochi un vâl precum cadînele din haremurile musulmane, altfel nu se explica acest stup vorbăreț care trăgea de el și cu care nu se mai putea discuta. Ce mai, o luase razna de-a binelea. Despre comisie, comitet, împăciuire, nimănu, nici un cuvînt. Tovarășa de la sindicat nu bea fie

din principiu, fie din născare, dar, ca orice fată îmbătrînită la interminabile ședințe sindicale, în fața atîtor dovezi iscusite de gastronomie era emoționată ca în fața unei cereri în căsătorie. Uitînd că menirea ei era să prezideze o ședință împăciuitoare tovarășa gusta și se extazia: excelent! bravo! încă una! Era ca la football. Se interesa de toate rețetele și le voia pe toate cu o lăcomie a asceților care este cu mult mai devastatoare. Mîncea și nota, nota și mîncea.

Mai tîrziu, cînd tovarășa de la sindicat avea să citească la Centru, în plen, concluziile anchetei împăciuitoare, spre stupefacția generală, urechile tuturor aveau să audă rețeta de vîrșări frage-de, de clătite parfumate, cu agrișe, rețeta de spanac la cuptor, de miel cu unt la proțap, rețete de măști cosmetice și creme contra pistruiilor, a varicelilor, a ridurilor și pentru crescutul genelor. Dar, mai straniu decît ceea ce citea, era însuflețirea pe care o punea, o însuflețire nouă, ciudată, care o transforma, o modifica din interior, dîndu-i o îmbujorare și o netezime a feței, o umezeală dulce a ochilor care-i făcea privirea galeșă ori ușor vinovată ca ideea păcatului însuși, încît cei cîțiva bărbați din sală, a căror menire era să nu scape nimic din ceea ce ar fi putut fi femeia se uitau la ea perplecși, deconcertați, înciudați și ațîțați, și-și pocneau mîinile: Fir-ar să fie!

Cît despre comisia de femei, nimic nu mai era de făcut.

„Văduva veselă“

Ca în toate lucrurile complicate și aici începutul a fost uluitor de simplu. Gena, fiică emancipată și studentă eminentă, o proclamă pe maică-sa „văduva veselă“. Veselă era doamna Miron deoarece soțul său, directorul general al celui mai mare Combinat de profil din țară și din Europa, îi putea oferi bani, poziție socială, confortul cotidian și psihic care s-o facă fericită. Văduva era doamna Miron din tot același motiv: un director general la cel mai mare Combinat de profil din România și din Europa avea atât de puțin timp pentru casă și soție încît, pe drept cuvînt, i se putea spune și așa. Venind în vacanță studentească acasă, Gena constată că afișele anunțau un turneu cu *Văduva veselă* și hotărî să-și trimită bătrînii la teatru. Papa, îi telefonase ea la birou, ia și tu două bilete la *Văduva veselă*. Două bilete la *Văduva veselă*, scrise el, mașinal și înainta hîrtia, cu toate notele zilei, șefei sale de cabinet.

Jumătate de oră mai tîrziu, aceasta avea să leșine pe mapa de corespondență și pînă o făcură să-și vină în fire – palme, săruri, coniac, apă rece – cei ce avură ochi de văzut văzură cauza, negru pe alb. A aflat, își spuse șefa de cabinet tremurînd toată, înainte și după leșin. A aflat, se făcu palid, inginerul-șef. A aflat, își simți pe el pielea găină contabilul-șef. A aflat, știe tot, se înverzică, se îngălbenică, se înălbăstrică pe rînd, șefii de secție și de sectoare, dactilografele, magazionerii, economiștii, inginerii, merceologii și ceteciștii. Toți se temeau și, firesc, aveau de ce. Își suceau mintea să descopere în ce fel amorul ultraclandestin și ultrasecret a fost dat în vileag, cum a pătruns taina pînă în cabinetul directorului general, cum, de ce și prin ce filieră. Nimeni nu avea de gînd să mărturisească nimic pentru că păcatul mărturisit e de două ori pedepsit. Vremurile biblice erau departe și cu toate acestea mai spera fiecare în vreo minune. Cînd morala e de fier pedeapsa e de oțel, iată principiul pe care directorul general îl lansase sau îl moștenise, și de colții de oțel ai pedepsei, toți tremurau în somn. Urmară zile de agitație surdă în care Combinatul nu mai producea altceva decît îngrijorare pentru că toți erau mobilizați

sufletește și omenește în ascunderea a ceea ce, dacă e descoperit, descoperit rămîne.

Președintele Sfatului Înțelept hotărî că e de datoria lui să convoace o ședință de resort în care, în baza experienței demascărilor cîștigată cu cîteva decenii înainte, să se dea un răspuns limpede, clar, democratic asupra următoarei chestiuni: cine mai merită să rămînă în mijlocul colectivului și cine nu. Era subînțeles că din perspectiva aceluia principiu, cu morala de fier, mulți puteau rămîne liniștiți: intențiile nu se pedepseau ci doar faptele și domeniul faptelor era – ehe! – demult o amintire. Tocmai de aceea erau și foarte decizi să elimine din colectiv pe cei ce nu erau constrînși să rămînă în perimetrul intențiilor. Pentru prima oară în existența lui, Sfatul Înțelept se afla în impas. Cine avea de mărturisit se abținea, cine n-avea ce mărturisi ar fi făcut-o cu drag ca să-și ridice moralul. Laudele nu fură admise, iar de destăinuirii nu s-a putut vorbi.

În fond, care e problema? ceru lămuriri Fan-fan, fotbalistul numărul unu al Combinatului care, ca orice fotbalist, avea datoria să nu fie la curent cu niciuna din frămîntările care n-aveau la mijloc o minge. Directorul general Miron vrea două bilete la *Văduva veselă*, veni șoptit cu spaimă, răspunsul. Și de ce nu-i luați? Turneul e săptămîna viitoare. La turnee se pricepea Fan-fan și ceea ce nimeni nu luă în studiu se vădi o realitate palpabilă; dacă *Văduva veselă* exista în orașul lor, nu putea fi vorba de nici o bănuială din partea directorului. Explodă, mai aprig ca pe stadion, bucuria cvasigenerală și fericiți se repeziră să-l îmbrățișeze, să-l salte pe umeri, să-l poarte pe fotbalist ca pe un învingător și, deși Fan-fan știa că nu dăduse el golul victoriei, se lăsă sărbătorit ca și cum l-ar fi dat.

Se constitui ad-hoc un comitet de inițiativă, el se transformă repede într-unul de organizare și acesta convocă repede o ședință – cu sau fără Fan-fan, asta nu mai conta. Ce conta era o strictă și gravă triere a celor care aveau să participe la spectacolul *Văduva veselă*. Dacă directorul general Miron dorește să vizioneze *Văduva veselă* înseamnă că participarea tuturor la acest spectacol devine nu numai o sarcină de producție ci, mai ales, o

manifestare a atașamentului față de Combinat și o identificare cu interesele sale. Zis și făcut, dar una e identificarea cu interesele Combinatului și alta acordarea unei săli de spectacol la aceste interese.

Atașamentul față de institut urma să fie expresia individuală, dar sala cuprindea cinci sute de locuri, iar Combinatul număra cinci mii de oameni. Pe de altă parte, cei patru sute nouăzeci și opt de oameni ar fi intrat în sală, nu puteau sta la distanță ierarhică față de director în ciuda atașamentului liber exprimat. Ce ne facem? se chinuiră în întrebări retorice membrii comitetului de organizare condamnând iresponsabilitatea arhitecților care construiseră sălile de spectacol fără prezidiu. În prezidiu ar sta, alături de director, tot consiliul de conducere, iar în sală distribuirea s-ar fi făcut în raport cu procentele depășirilor de plan. Pe când așa? O harababură uriașă. Nu tu prezidiu, nu tu masă pentru proces-verbal, nu tu comisie de propuneri. Unde ne trezim? Pentru ce omenirea a evoluat de la epoca de piatră pînă în socialism, dacă nu știm să construim o sală de teatru? Dacă directorul va sta în rîndul întîi atunci va vedea, de sub scenă, doar pantofii și poalele rochiei *Văduvei vesele*. Se poate?! Ședința de organizare avea drept scop să hotărască: unu – reprezentativitatea în sala de spectacol și, doi, dispunerea spectatorilor față de director. Reprezentativitatea era și nu era o problemă simplă, unul la zece se vedea o proporție teoretică. Practica ne omoară, se lamenta președintele comitetului de organizare. Cine e acel unu și care ceilalți nouă? Cît privește dispunerea față de director acesta părea, într-adevăr, o problemă nesoluționabilă. Într-un prezidiu care e locul de onoare, se știe. Dar într-o sală de spectacol? Era voie să se ocupe și locurile din fața directorului? Și dacă da, nu era un semn de dispreț ca unu să-i arate, cu nesimțire, spatele, timp de trei ore și jumătate? Să ignore spectacolul și să stea cu fața la director? Se cădea? Putea fi luată aceasta drept o atitudine reverențioasă? Să lăsăm locurile din față libere, propuse cineva, dar propunerea se dovedi o aberație. Directorul ar putea crede că spectacolul e o prostie, dacă jumătate din sală e goală; și dacă spectacolul e o prostie, directorul care vizionează spectacolul ce

poate fi? Nimeni nu îndrăzni să spună cu voce tare, ce. Pînă la urmă, se hotărî greu, după ore de dezbateri furtunoase, că fiecare secție, sector, compartiment să aibă reprezentativitatea stabilită procentual. Această proporție să exprime la spectacol și participarea femeilor, a tinerilor; naționalități conlocuitoare nu erau. Locurile urmau să fie stabilite conform dosarelor de cadre și hotărîrii lucrătorilor de la serviciul de resort. S-a hotărît că locurile imediat din dreapta și din stînga să aparțină, prin rotație, directorilor adjuncți, inginerului-șef și președintelui comisiei de organizare.

Un alt lucru important se cerea respectat: toți trebuiau să vină la spectacol însoțiți de soți sau soții, pe de o parte ca să nu înjumătățească locurile disponibile, pe de altă parte ca să existe o clară diferență între cei ce conduc combinatul și cei ce muncesc în el, pe de-a treia parte pentru că nici cadrele, nici comitetul de organizare nu puteau garanta pentru puritatea dosarelor consorțiilor și consoartelor.

Chiar dacă sala avea doar cinci sute de locuri, ceilalți patru mii cinci sute de oameni care munceau și-și câștigau pîinea în combinat, nu puteau rămîine indiferenți la evenimentul fără precedent ce urma să aibă în centrul ei pe directorul general Miron iar drept cadru de desfășurare – un spectacol de operetă. Nu erau destule locuri în sală dar afară puteau fi prezenți toți. Prilej de satisfacție generală cîtă vreme directorul avea să vadă spectacolul înconjurat de cei mai buni dintre cei mai buni oameni din Combinat. În fond, întreg combinatul avea să vadă *Văduva veselă* prin reprezentanții săi. Toți, spectatori și spectatori la spectatori, aveau să îmbrace în acea zi costume special croite pentru eveniment, care îmbinau în mod elocvent trei sugestii: Combinatul, arta și directorul general. Cineva propuse ca la intrarea în teatru să se monteze un tablou reprezentînd cele trei simboluri; ideea era bună, dar rezultatul catastrofal: Directorul și Văduva în fața combinatului! Nici așa!

Zece zile trec ca nimica și, iată, ziua așteptată sosi. Spectatorii se prezentară la combinat. Fiecare avea să primească biletul de intrare numai după o trecere în revistă a prezenței fizice dar și psihice. În cazul unei concluzii nesatisfăcătoare, spectatorul

titular trecea în rezervă și rezerva, proaspăt verificată, îi lua locul fără ezitări. S-a făcut prezența și la rezerve – 4500 – a durat dar a meritat – spune-mi cîți te-așteaptă ca să-ți spun cine ești. Cînd nimic și nimeni nu mai era de așteptat 5000 de oameni, cu președintele comitetului de organizare în frunte, au pornit către teatru.

Combinatul e mare dar orașul e mic, așa că drumul n-a durat cine știe cît. Nimeni n-a intrat în teatru, asupra acestei chestiuni conduita fusese fixată din timp. Regula era clară, întîi directorul general și după aceea restul lumii. Restul lumii era la teatru dar directorul nicăieri. Se scurgeau minutele pe nesimțite, grele de emoții și confuzii, oamenii priveau în jur, întîi încrezători, apoi speriați ca atunci cînd, așteptînd un tren doresc și să vină trenul și se tem să nu-l piardă. Bătu și gongul începerea spectacolului, nimeni nu apăru la orizont și nimeni nu se mișca din fața teatrului. Cortina se retrase încet, dintr-o parte și din alta, lăsînd pe scenă Văduva cu spatele spre sală și atacînd, un diez bine ascuțit, hotărîtă să-l înfigă pînă-n prăsele în auzul spectatorilor, ea se întoarse brusc spre sală dar se sperie atît de tare că diezul îi scăpă ca un porțelan prețios rostogolindu-se de-a lungul stalurilor goale, a plafonului uluit și se sparse în mii și mii de cioburi, dar atît de ascuțite cum niciodată soprana n-avea să mai reușească. Cîntăreața își reveni din șoc, bătu cu piciorul în scîndura scenei. leși val – vîrtej, dar nu prin culise, ci direct prin sală, străbătu fumoarul și oglinzile imense de cristal îi multiplicaseră figura răvășită, încruntată, prea bună pentru Macbeth ori Electra dar prea puțin inspirată pentru o operetă veselă cu niște vienezi mai flecăreți decît napolitanii. Uuoaaa!!! atacă ea în plină mulțime fără să-i pese de corzile vocale adînc periclitare de cîntatul în afara sălii cu o acustică grijuliu potrivită. După cîteva momente de indiferență mutuală, președintele comitetului de organizare îi spuse, tranșant dar sincer, că tot poporul acela se afla acolo pentru director și nu pentru văduvă, fie ea cum o fi, veselă sau nervoasă. Soprana se mînie cumplit: un așa afront nu i se mai întîmplase vreodată. Unde erau vremurile cînd o actriță învîrtea pe degete un regat? Făgădui o răzbunare în limita drepturilor sale garantate

de regulamentul de ordine interioară: să cînte și cînd o veni directorul, să rămînă fix cît mai rămăsese de cîntat: un act, o jumătate de act, mă rog, coada spectacolului. Dacă coadă vor, coadă merită. Și se ținu de cuvînt. Cîntă în fața unei săli ca un cîmp de instrucție și în loc de aplauze divina de serviciu învălu în hohote de plîns și deznădejde.

În tot acest timp, nimeni nu se mișcă din fața teatrului. Veni noaptea, trecu noaptea, zorii se iviră ametețiți dar și mai ametețiți de întîmplare și de nesomn se priveau cei cinci mii de spectatori ratați. Citeau pentru a milioana oară afișele retroactive acum și se fereau să întrebe ceva ce nu cumva, doamne păzește, să afle.

Degeaba; adevărul nici nu-l puteau bănuși. Directorul general se luă cu treburile, soția cu el iar Gena, juna malițioasă, își terminase vacanța și se întoarse la București. De spectacol uitaseră toți cu totul, încă de-atunci.

Dimineața, directorul general plecă la Combinat ca în fiecare dimineață. Nu avea să mai recunoască nimic de la portar (împrumutat de la o întreprindere vecină) la secțiile, birourile, atelierelor, culoarele – toate pustii. Nici o țipenie. Nimeni în toată unitatea. Nu se mișca o hîrtie, nu torcea motorul nici unei mașini. Directorul general Miron simți că într-o clipă i se albește părul în cap. Făcuse războiul, căzuse prizonier, văzuse multe la vîrsta lui și se ținuse tare, dar nimic nu-l îngrozi atît de tare precum Combinatul pustiu ca un cavou. Un șoc căruia nu-i rezistă. Se întoarse livid la portar și, după multe eforturi, află că toți plecaseră încolonați la o văduvă, în oraș. În clipa aceea, directorul fu sigur că și-a pierdut mințile și că tot ceea ce i se pare că vede și aude este rezultatul acestei nebunii. Se liniști brusc, lăsă șoferul în plata Domnului și plecă spre oraș plutind ușor, fericit, recunoscător că, slavă Domnului, lumea e sănătoasă, dar așa-i viața, există și excepții.

Caz tematic

Smaranda Văleanu are 28 de ani și o sănătate de fier. Cu asemenea sănătate nu poate lua concediu medical. Fără concediu n-are cum merge la munte cu Mișu. Ea este cea mai nouă cucerire a lui Mișu și speră să fie și ultima. În concediu, la munte, îl va ameți pe Mișu definitiv. Dar de unde concediu? Du-te la psihiatru; bujorii din obraji nu te-mpiedică să fii tra-la-la, o sfătuieste o colegă de la Proiectare. Ce ai?! Găsește și tu o trăsnaie. Cea mai trăsnaie din toate.

Domnișoare Văleanu bate cu emoție la ușa cabinetului de psihiatrie. Doctor Alexandru Niculescu știe că pacienții nerodați n-au limbaj.

– Ce fenomene vă supără, domnișoară?

– Ce să spun, ce să spun...? Abia ținîndu-și rîsul, cu jenă, se hotărăște (fie ce-o fi, concediu trebuie să-l obțin!).

– Simt că zbor!

– Zburați? (Dr. Alexandru Niculescu își scoate, brusc, ochelarii cercetînd-o cu ochii lui spălăciți și miopi).

– Da, zbor. Simt că mă desprind de pămînt și, gata, zbor! Mie tare frică după aceea. Vă rog, vă rog să mă ajutați.

– Nu vă alarmați. Ați muncit mai mult, poate ați avut și alte supărări, v-ați surmenat. Se poate. Oricum, trece. O recreere v-ar prinde bine. O schimbare de mediu, plimbări, somn, odihnă intelectuală, anturaj plăcut. Zece zile de concediu medical. Veniți apoi la control.

La control n-avea de gînd să vină dar concediul i-a prins cît se poate de bine. Cu Mișu s-a certat, un ticălos, o pramatie, în schimb l-a cunoscut pe Emil. Păcat că s-a terminat și cu Emil, dar nu-i nimic. Ieri l-a cunoscut pe Radu. Biblic, precizează colega sa de la Proiectare. Un concediu medical îți dă dreptul la orice. Chiar și la oricîți, concede aceeași colegă.

Răsfoindu-și fișele pentru o comunicare științifică dr. Alexandru Niculescu găsește: „Smaranda Văleanu, 28 de ani, aparent sănătosă, necăsătorită, manifestă tulburări psiho – nervoase și o

pronunțată tendință autarhică. Fenomene speciale care apar: tendința de zbor. Fenomene secundare: izolare de lume“. Soră, te rog cheamă pacienta la control.

Domnișoara Văleanu veni la cabinet neliniștită. Precis au prins-o cu minciuna. Or fi citit în toate cărțile și-or fi văzut că nu e nici o boală cu zbor. Mai bine găsea altceva. Acum însă, e prea târziu. A zburat acum o lună, va zbura de-acum încolo mai abitir. Luă zborul în brațe de cum intră în cabinet:

– Domnule doctor, e de rău. Trebuie să mă țin de scaun, de fotoliu, de pat, altfel mă desprind și, gata, zbor.

„Tendința se accentuează“, notează dr. Niculescu.

– Domnișoară, cazul dumneavoastră pare interesant. Nu pare, este interesant. Merită nu numai tratat dar și studiat. V-am ales caz tematic: îl voi studia în scopul unei comunicări științifice originale. Pentru aceasta și pentru binele dumneavoastră în primul rînd – cu cît vom înainta cu cercetarea, cu atît vom fi în măsură să găsim remediile – vă rog să veniți la cabinet din două în două săptămîni pentru a supraveghea evoluția cazului și a administra linia terapeutică ce se impune.

Domnișoara Văleanu plecă spre casă plutind. Doctorul ăsta e țicnit! Pacienți sănătoși și doctori într-o ureche. Excelent! De-acum să te ții concedii!

Vizitele din două în două săptămîni își arată efectele repede. Smaranda Văleanu căpătă o superioritate evidentă față de colegi. Se pregătea pentru policlinică cu minuție laborioasă. Dușuri prelungite – reci, fierbinți, reci – fierbinți, reci – fierbinți, măști cosmetice – stătea așa cu fața galbenă, înțepenită sub gălbenușul de ou, concentrîndu-se ca un yoghin ca să intre în transa necesară dialogului cu medicul. Nu se putea duce, ca altădată, cu lecția neînvățată. Spontaneitatea – oricît de inspirată – nu putea avea roadele minuției conștiințioase. Apela la broșuri sanitare popularizatoare, la cursuri și chiar la tratate serioase de psihiatrie. Își construia cu grijă simptomele, cazul ei nu trebuia să fie ca altele, o derogare specifică se impunea. Cazul ei tematic – deci înainte de orice, original. Avea grijă să nu-și piardă originalitatea precum

o soprană vocea sau balerina silueta. Odată ce-și asumase răspunderea de a fi caz tematic trebuia să fie la înălțime.

Doctorul Niculescu era mulțumit. „Pacienta colaborează promițător. Simptomele de depersonalizare cresc galopant. Un proces auctorial instalat brusc converge cu rapiditate către aceleași concluzii.”

Smaranda Văleanu se modifica vizibil. Faptul că era subiectul unei observații științifice și a unei viitoare comunicări într-un simpozion internațional îi dădea un real sentiment de superioritate. Uita cu desăvârșire că nu stropul mai mic sau mai mare de nebunie a ei era în studiu; se comporta ca și cum studiul se făcea asupra teribilei sale inteligențe, a talentului său muzical ieșit din comun, a capacității sale surprinzătoare de telepatie sau frumuseții sale celebre. Smaranda Văleanu se mulțumea cu zborul. Era, oricum, deasupra lumii dezlănțuite – dacă ar fi știut parafraza. N-o știa, dar la șuetele în doi peri nu mai participa și se despărți de ultimul dintre cei cucerțiți, din motive de superioritate absolută. Mișu nu se putea ridica la lumea ei – și asta chiar așa era. Nu se mai amesteca cu ceilalți colegi de la Proiectare, și în general avea sentimentul clar că la nimic din ce se întâmplă cu ea alții nu pot avea acces. Ea și restul lumii. Se învălui, grijulie, cu această manta protectoare – superioritatea. Izolată pe înălțimi de nebănuite, Smaranda Văleanu încerca să-și trăiască simptomele pe care le inventa cu o fantezie dublată de o remarcabilă tenacitate documentară. În ochii ei și doctorul Niculescu era altul. Dacă la început o enerva la el totul: calviția, verigheta, miopia și ochii albaștri spălăciți (nu-i plăceau blonzii!), Smaranda Văleanu trecuse de mult de asemenea prejudecăți pe care le-ar fi taxat vulgare. Judeca altfel. Ce distincție! Ce aer intelectual! Chiar și ramele ochelarilor subliniau caracterul său integru – observa Smaranda. Era clar că el o stimula așa că simptomele descrise de ea doctorul Niculescu nu le găsea în nici un tratat de specialitate. Precipitat să nu piardă nimic din evoluția bolii, doctorul Niculescu hotărî să o interneze. Smaranda Văleanu primi propunerea de internare ca pe o cerere în căsătorie: în sfârșit! Veni să-și ia în primire patul de spital precum o regină tronul legitim. Dar, vai, supuși netrebnci,

infirmiere, surori, etcaetera, o plasaseră cu alte paciente în salon. Nici să nu audă. Nici vorbă! Ea e cineva. Ea e CAZ TEMATIC. Cine sînt alea? Niște bolnave oarecare. *Pauvres femmes* ce-și îngrijesc *leurs pauvres souffrances*. În franțuzește indignarea era la o altă înălțime, *n'est pas?* Dar ea? Ea e CAZ TEMATIC, ajută, împinge știința înainte cu un pas: *pasul Smaranda Văleanu*. Ea se sacrifică pentru știință și știința trebuie să fie respectuoasă. Deci. Să ocupe singură o rezervă. Masa să i se servească la pat. La micul dejun cafeaua să fie însoțită doar de briosi. Lenjeria schimbată zilnic. Să aibă televizor în rezervă și, desigur, radio. Și, în general, să fie tratată la înălțimea rolului său științific. Se simțea importantă, colegă, coautoare la comunicarea științifică, egala directorului Niculescu, dacă nu chiar mai importantă. Doctorul observă dar ea produce materialul. Vioara întîi.

Trebuie admis că depunea eforturi remarcabile să fie la înălțimea simptomelor descrise. Deși pica de somn (tabletele își făceau datoria!) colinda culoarele pradă chinuitoarelor crize insomniace. Lecția de zbor era însă punctul ei forte. Repeta, în singurătate, fiecare amănunt pînă ce soarta îi permise o ieșire în scenă absolut triumfală. O fericită coincidență o sprijini: doctorul Niculescu, împreună cu toată suita, intră pentru vizită exact în una din aceste repetiții. Coccoțată pe pervaz, dar cu un desăvîrșit sînge rece Smaranda Văleanu desfășură de la A la Z toată tema zborului.

În transă, fără să vadă, fără să audă, într-o chemare demonică de levitație Smaranda Văleanu deveni nu numai eroina serii, a doctorului Niculescu și a spitalului de psihiatrie, dar a și fost fotografiată și există zeci!, întrucît se nimeri că tocmai atunci un fotoreporter însoțea contravizita pentru un reportaj în gazeta medicală.

Triumful a fost monstruos. Statutul său special de CAZ TEMATIC a fost omologat pînă și de ultimii indiferenți din spital. Nimic nu mai era ca înainte. Domnișoara Văleanu începu să regrete perioada în care dăduse dovadă de prea multă bunăvoință în colaborarea cu medicul. Își condamnă slăbiciunea precum o femeie devenită brusc virtuoasă, trecutul nu tocmai ortodox.

Nu, nu se poate să ofere științei așa, gratuit, simptomele nevrozei sale. Știința – hotărî Smaranda Văleanu, identificînd-o cu figura spelbă a doctorului Niculescu – trebuie s-o cucerească. Doar cucerită, ca o Troie, altfel nimic.

Nu mai răspundea la întrebările doctorului. Cu o floare adusă pe noptieră Niculescu nu mai obținea nimic. Un kent, domnișoară? Degeaba, ce-a mai fost nu va să fie. Doctorul Niculescu trebuia să o merite. Surprins de introvertirea bruscă produsă cu domnișoare Caz Tematic, doctorul Niculescu fu contrariat. Și era un caz atît de limpede, organizat exemplar ca să-l ducă la o comunicare științifică cu cert ecou internațional și, dintr-o dată, un fiasco absolut. Nu știa ce să facă. Pentru prima dată în cariera sa de psihiatru, doctorul Niculescu nu știa ce să facă. Avea un acut sentiment de vinovăție pentru lipsa lui de competență. Consultă tratate, tomuri după tomuri, autohtone sau în limbi străine, căută corespondențe în cazuri rezolvate de alți colegi. Degeaba. Începuse să doarmă prost, înghițea somnifere, se închidea în cabinet în nopți lungi de insomnii uitînd să mai plece din spital și dimineața ieșea, cu părul vîlvoi, cu cearcăne vineții, șifonat și nebărbierit. Concentrîndu-se asupra unui caz, le neglija pe celelalte.

Excedat, se adresă în cele din urmă unui coleg. După o scurtă dar eficientă investigație asupra comportamentului solitar al domnișoarei Văleanu, cînd nu se știa observată, doctorul Ștefaniade puse diagnostic precis: simulantă. Și încă una oarecare. Cum dracu, nu ți-ai dat seama, Niculescule?! Tocmai tu, șeful nostru de promoție? Cum Niculescu refuza o asemenea ipoteză, doctorul Ștefaniade îi făcu o demonstrație pe viu. Față în față cu evidența, doctorul Niculescu rămase mut.

Din acest punct, cititorii sînt avertizați că există două versiuni.

Versiunea A: Doctorul Niculescu intră în cabinetul său din cale afară de tulburat. N-avea să-l mai vadă nimeni în ziua aceea și a doua zi, dimineața, la fel,refuză să răspundă la telefon și orice bătaie în ușă rămase fără răspuns. Spre seară, toată lumea se alertă și în fața conducerii spitalului și a unui procuror chemat de urgență, ușa cabinetului fu spartă. Prea tîrziu. Revoltată că fusese părăsită în mod laș în ajunul triumfului său internațional,

Smaranda Văleanu ceru imediat transferul său din această instituție de sănătate unde pacienți valoroși sînt lăsați pe seama unor medici iresponsabili mental.

Versiunea B: Doctorul Niculescu suportă greu dar tranșant șocul adevărului. Deschise ușa rezervei și-i spuse: domnișoara Văleanu nu mai sînteți bolnavă. Mîine veți fi externată. Bună ziua. Cazută, ca de obicei, în muțenie Smaranda Văleanu nu reacționează la venirea doctorului. Ultimele cuvinte avură ecou prelung și dur și într-o clipă înțelese, precum Adam și Eva laolaltă, că a venit momentul izgonirii din rai. Dar ea nu voia să plece din rai. Nu voia. Sări brusc, ca o pisică încordată în mijlocul camerei, aproape țipînd: nu, nu, așa ceva nu se poate. Domnișoara ex Caz Tematic se rugă, imploră, se tîrî la ușa camerei de gardă, bătut cu speranță, adăugă promisiuni de cumințenie și colaborare, ceru pentru ideea de CAZ TEMATIC respect ori, dacă nu, cel puțin milă.

Doctorul Niculescu se ținu tare ca o stîncă. Smaranda Văleanu primi biletul de externare pe care-l ținu în mîină strîns și rămase cu el și acasă, ore în șir în micuța ei garsonieră. Parcă ținea în mîină un fluture uriaș, singura legătură cu lumea fericită din care fusese respinsă. Fluturele se făcu și mai mare și se uită, cu ochi albaștri, în ochii Smarandei. Îi șopti, cu glasul doctorului Niculescu: domnișoară Smaranda, deschide fereastra și, apoi, urcă. Lasă-te în seama mea. Smaranda se agăță de aripile uriașe, deschise fereastra, dar cînd se uită la cer îl găsi atît de aproape că se îngrozi. Clătinîndu-se, se apropie de telefon: spitalul, pastilele, Niculescu. Domnule doctor, mă cheamă, fereastra. Zbor. Domnișoară, spuse Niculescu plictisit, nu mai sînteți pacientă. Și închise telefonul. Apăru tonul, strident, neliniștitor, ca o sirenă de salvare, fluturele își rotea prietenos antenele, aerul vibră, o cuprinse ușor, o așeză pe aripile largi și o ajută să treacă pervazul.

Șofer la general

Pe lordache vestea îl pocnește drept în moalele capului. Scurt, cum ai da într-un dovieac, trosc! Dovieacul se face dintr-o dată greu și oboseala se lățește și inundă totul. Lordache aruncă în lădiță cîrpa, buretele și începe să lustruiască cu pielea de căprioară oglinda retrovizoare. Degeaba, lasă lustruitul baltă și cu mîinile înfundate în buzunare părăsește încet, dar decis, garajul. Pînă ajunge la Crama centrală pașii lui sînt de-acum de om bătrîn. Spatele îl doare ca înaintea ploii și durerea se scurge pînă-n monturile degetelor mari de la picioare.

Acum, despre lordache nu s-ar putea spune că e ușă de biserică, dar, de băut, de ani de zile, bea kilul de vin acasă, la masa din bucătărie. Cere țuică. Fiartă, cu cuișoare. O bea încet, încălzindu-și mîinile în jurul ceștii. Chiar că scoate răceala. Mai cere una, tot fiartă. La a treia, se uită mai atent la omul cu care împarte masa. Îi vede manșetele scrobite de la cămașă, butonii cu lucrătură întortocheată, țigara cu filtru alb, fumată după friptură.

– *Vă văd șef, dom' șef*, rezumă el comentariile. Dă țuica peste cap asigurîndu-l de toată stima și considerațiunea. Mai cere o ceașcă. Dom' șef fumează calm, și cafeaua, ca-n orice restaurant care se respectă, nu mai vine.

– *Dom' șef, luați mata din cafeaua asta de prună, e fiartă, are cuișoare, scoate răceala, tot!*

Dom' șef scutură scrumul și zîmbește cu superioară îngăduință. Chelnerița îi aduce cafeaua. Dom' șef gustă și o strîmbătură vine prompt ca un glonte după ce apeși pe trăgaci: cafea amestec.

– *Io, dom' șef, zic să luați d-asta.*

Lordache îi împinge ceașca în față. Dom' șef comandă și el. După friptura cam sleită, dacă nu cafea, măcar o țuică fiartă. Nu miros rău cuișoarele astea.

– *Io, dom' șef*, trece hotărît lordache la exprimarea punctului său de vedere asupra vieții, *io, dom'șef, cred că și-un șef tre' să aibă suflet.*

Dom' șef e de acord imediat dar lordache nu-i dă voie.

- Vezi că nu știi nimic? N-are, dom'le șef, e ca muierea: n-are suflet, n-are decît mofturi. Ascultă la mine, io dacă am îmbătrînit, de-asta am îmbătrînit. Știi, dom' șef, cîți șefi am avut io?

Dom' șef nu știe. Douăj'doi. A avut douăj'doi de directori generali și mîine se schimbă iar, vine al douăș'treilea general. El, lordache, nu mai poate. Are doi ani pînă la pensie. Un șef nu e ca o muiere nouă. La bătrînețe nu te mai ține cureaua.

- Cînd ești tînăr, șefu' poa' să fie oricum.

D-un exemplu, dom' director general Oproiu. Pe atunci era cu Gaz-ul. Da' numai suta, numai suta la oră. Cînd la raion, cînd la regiune, cînd la raion, cînd la regiune. Sau dom' director Botnar. Țsta avea boala pescuitului. Orice drum se termină într-o baltă, în care era și coadă de pește.

- C-așa-i șefu', înțelegi dom' șef?

Dom' șef înțelegea dar lordache nu-i permite să-și exprime înțelegerea.

- Dom' șef, pardon! Cu durerea eu sînt. Că mie mi se schimbă generalul. Dacă-i unu' care-i place de partea muierescă? Zi-mi, ce fac eu?

lordache, urcat mult cu pieptul pe masă, îl ținea bine pe dom' șef de braț.

- Zi-mi. E clar că dom' șef nu știe deși se simte dator vîndut cu-o soluție.

- Zi-mi, ce fac, nu-l slăbește lordache. C-așa era și dom' general Grigoriu.

- Dom'le, la dom' general Grigoriu muiere urîță nu există să existe.

Pentru dom' general Grigoriu dacă muierea era grasă, era frumoasă, era înaltă, era frumoasă, era țigancă, era frumoasă, era slabă, era frumoasă, era blondă, tot frumoasă. Cum o dădeai, tot bună era, numai alta să fie într-una.

- Acum și io...

lordache se apleacă și-i șoptește la ureche lui dom' șef:

–... înțelegi? Noroc că l-a schimbat ministru', se prindea nevastă-mea și era jale cu coana Sofica.

Înțelege dom' șef? Țasta-i șefu'. Da' mai poate umbla lordache la bătrînețe după potcoave de cai morți? Nu mai poate.

– Dom' șef, matale aveți șef? Cre' c-aveți, că tot șefu' are un șef. Las' că-ți zic eu pe drum, că mergi la mine să bem un kil de vin și-ți zic toată viața mea.

Viața lui lordache e un roman. Ca s-asculte romanul, dom' șef trebuie să nu-l piardă pe lordache. Dom' șef îl ține de braț. lordache se smulge din timp în timp și descrie așa, agățat de-o aripă, un arc de cerc de 180 de grade, pînă în mijlocul străzii, și pe urmă iar vine la loc.

– Dom' șef, azi să taci. Dom' șef, pardon! Cu durerea eu sînt. la zi', mai pot învăța azi șah?

Azi, nu, da-n tinerețe și șah învățase lordache. Dom' general Aghiochiesii altă boală n-avea decît șahul. Cutia era permanent în mașină. Plecau în teren, făceau douăj' de kilometri, trăgea pe dreapta și dom' general scotea cutiuța ca bețivul clondirul. Pe lordache nu-l trăgea inima să-nvețe șah. Dar, dacă trebuie, trebuie. lordache i-a dat unui student de-o pereche de pantofi și studentul l-a învățat ce face nebunul, cum umblă calul, ce-i cu regele, care-s mofturile reginei. Destul, a zis lordache, și-a doua zi: dom' general, știu șah! Știi, mă? Au tras repede mașina pe dreapta. Catastrofă! Învață, mă, striga generalul! lordache arăta, ce-i drept, bunăvoință, dar de progresat nu progresa deloc. Studentul plecase la facultatea lui, la București și lordache îi propuse generalului ceva mai ușor, table.

– Dom' șef, știi ce-a făcut generalul?! Era să-mi spargă cutia în cap! Table, mă? Șeptic, mă? Popa prostu', mă? Io-mi dădeam silința, dar degeaba.

Și la șah, ca și la școală, silința lui lordache nu valora doi bani. Dovleac sec, îi spuneau profesorii, ciocănindu-i dovleacul dar, culmea, dovleacul suna a plin. Dovleac sec, își spunea singur lordache cînd vedea cît de rău putea să-i facă, fără voia lui, generalului. Generalul trecuse de amenințări, de rugăminți. Acum implora, se

umilea. Învață, lordache! lordache simțea tot mai multă milă pentru general. Într-adevăr, la nici cinci luni după instalare, ministrul îl schimbă. Devenise incompetent.

lordache oftează așa cum oftezi când cite unul se duce, după o boală incurabilă: Săracu, dom' general!

– Săracu' de mine mai bine, că mie-mi vine mîine douăș'treilea general, țelegi, dom' șef?

Pe la miezul nopții, dom' șef îl răstoarnă pe lordache ca pe-un sac drept în brațele coanei Sofica. Ea e alarmată, săraca, că i s-o fi întîmplat ceva. Coana Sofica îi face tot felul de prișnițe, îi dă bicarbonat și zeamă de varză acră, și, pînă a doua zi, îl pune pe picioare.

Dis-de-dimineată, lordache intră în garaj spășit dar împăcat cu soarta. Așteaptă pe dom' general douăș'trei. Dar schimbarea nu mai avu loc. Rămase tot al douăj'doilea. Cel care ar fi trebuit să vină, trimis de minister, se dovedise un bețiv. Abia ajuns în oraș, se apucase de beții infernale, la Crama centrală, apoi se tîrîse pe străzile orașului împleticindu-se, beat mort, cu un alt bețiv, strigînd în gura mare despre femei, despre șefi, și despre jocuri de noroc. Cînd a ajuns la hotel, cu părul răvășit, doi nasturi lipsă la palton, mirosind a țuică fiartă și a cuișoare, pînă și portarul știa că ministrul își retrăsese numirea.

Peste doi ani, lordache ieși la pensie de la generalul douăj'doi. După ce se consumă cadrul festiv, lordache plecă acasă cu o diplomă sub braț. O înrămă și-o așeză pe perete, în bucătărie. Îi plăcea să-și bea kilul de vin citind-o ca și cum atunci o descoperă prima oară: „Sincere mulțumiri pentru comportarea exemplară“. Semna generalul.

Artă pentru artă

Pentru că Tudor Neamțu conducea o însemnată podgorie, actorii hotărîră că Tudorel Neamțu – fiul, trebuia să dea la teatru. Din exact aceleași motive, pictorii îl destinară pe Tudorel artelor plastice iar scriitorii – și literaturii.

Pînă la acest punct – meci egal.

Inginerul Tudor Neamțu era și un viticultor eminent. Podgoria lui nu era doar cea mai mare dar era și cea mai veche. Ștefan cel Mare, după bătăliile în care tăia la turci ca la coasă, cu vin de-aici își trăgea sufletul. Lui Tudor Neamțu îi plăcea viticultura mai mult decît vinul, și-n privința asta, pictorii, actorii și poeții ajunseseră la un consens: Tudor Neamțu făcea artă pentru artă. Dacă în privința tatălui acordul era total, în privința fiului nu se întrevedea nici o șansă.

Tudor Neamțu era un tată bun și-n această dispută arbitra ca înțeleptul: și tu ai dreptate, și tu, și tu. Nu pentru asta scotea el ulcelele cu vin și le alinia în fața poezilor, pictorilor și actorilor precum altădată Ștefan steagurile de luptă. Nu. Dar dacă moștenise via, moștenise și obiceiurile. Cine-ți trece pragul, omenește-l. Altfel vița o mănîncă mana, ghețurile îi tund cozile, boabele se usucă de verzi, pe araci năvălesc lăcustele ori seceră brumele, și pînă și vinul e în stare să-ți facă figura, oțetîndu-se în poloboace sau risipindu-se, năvălaš, cînd fierbe tulburel. Pe toți cei care îi treceau pragul Tudor Neamțu îi omenea. Obicei bun, lăudară tradiția toți – devenind susținătorii ei fervenți, nonfigurativi și textualiști laolaltă.

Pentru că lecțiile artistice să fie constructive, inginerul Tudor Neamțu sugera cu diplomație – care în viticultură se cîștigă precum la vin, tăria, în timp – să fie făcute pe specialități. Propunere acceptată, și, astfel, săptămîna fu împărțită democratic: luni și marți – actorii, miercuri și joi – pictorii, vineri și sîmbătă – poezii. Duminica – zi de armistițiu.

După douăzeci și patru de ore de pace, ostilitățile se reluau în formulă neschimbată. Singura care creștea era furia pedagogică.

În artă nimic nu se face cu măsură, proclamau actorii. Ei erau mulți, Tudorel unul singur și fiecare îi cerea să recite: „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie“ așa cum învățase la institut. Se

suprapuneau și se excludeau vechi școli declamative și curente interpretative contemporane, printre versurile strigate sau șuierate șerpește fulgera în răstimpuri umbra grea a maștrilor. Vraca și Marioara Voiculescu, Bibanu și Emil Botta. După clasa din care provenea fiecare. Tudorel făcea parte din toate. Repeta în stiluri diferite, în drum spre școală și în drum spre casă, în pauze și în așteptarea mesei, în orele de sport și în cele de muzică.

Timpul era împărțit la secundă. Avea de lucrat, pentru maștrii picturii, apusuri de soare și răsăriri de lună, dar îndeosebi naturi moarte cu toate elementele moarte care trecuseră vreodată prin existența lui Tudorel: pere cu pepeni, căruță cu haine, struguri cu sticle, pepeni cu ghiozdan, pensule cu carte, perne cu șevalet, scară cu nuci, nuci cu lemne de foc, lemne cu bicicletă și așa mai departe pînă îl apuca ameteala. Proba ultimă trebuia să fie calul și era rezervată ajunului de examen. Cine face un cal e student la Arte Plastice. Dar calul era încă departe, nici frîul nu i se vedea și nici galopul său nu tulbura somnul prezumtivului candidat.

Orele nopții erau cu precădere destinate inspirației poetice. Cinci poezii pe noapte, aceasta era sarcina lirică cotidiană. Mîna se face prin exercițiu, lăsată de capul ei, inspirația se lenevește, dar poate fi adusă pe calea cea bună prin lecturi contemporane. Volume cu dedicație intrau ad-hoc în bibliografia obligatorie și formativă. Conform acestui program Tudorel n-avea nici o scăpare: poet avea să iasă, iar pentru poeți admiterea la filologie e joacă de copii.

Joacă de copii părăuseră la început toate aceste asalturi artistice. Tudorel era mic, admiterea era departe, vinul bun și amintirea lui Ștefan – măreață. Dar vremea trecea, fiul creștea și tatălui i se făcea frică. Liniștea și seninătatea îl părăsiseră definitiv ca frunzele viței după ce cade bruma. Admiterea bătea la ușă și el habar n-avea la ce facultate să-și trimită odrasla.

La actorie! – se băteau în piept actorii de la Național recitînd cum urma să recite Tudorel poezia destinată să rupă gura comisiei de admitere. Actor se face!

La Belle Arte – nu se lăsau mai prejos artiștii plastici, expunînd demonstrativ, în pivnița adîncă, cu ecouri domnești, naturi moarte din cele mai insolite. Pictor va fi!

La filologie – strigau poeții fluturînd, teancuri – teancuri, roadele inspirației nocturne și a lecturilor bine orientate. E poet pînă-n

dinți! Și ca să fie convingători aduseră cu toții probe: o poezie apărută în gazeta „Poezia noastră”, celelalte, promovate în șpalț, fură oferite, ca probă forte, tatălui ezitant; desenele junelui expuse în câteva săli de așteptare la policlinică și la spital; Tudorel urcă pe scenă la Național într-o seară, să ducă tava în locul actorului care se îmbolnăvisese. De fapt, se îmbătase, dar nu poți să spui că ai debutat datorită cuiva care a avut inspirația să se facă critică înainte de spectacol, nu! Bon-tonul a hotărât că orice carieră mare începe prin înlocuirea unui actor îmbolnăvit peste noapte!

În fața atîtor dovezi de aptitudini artistice, Tudor Neamțu nu avu de ales. Căra resemnat vinul luna, marțea, miercurea, joia, vinerea, sîmbăta, ulcelele se aliniau în fața musafirilor dar nu le mai vedea ca pe niște steaguri gata de luptă; erau ghiulele care încărcău, harnice, gurile de tun. Niciuna nu înceta să bată, toate îl zăpăceau pe bietul om și duminica abia își trăgea sufletul. Sfirșit, își spunea că n-o să mai poată îndura o nouă săptămînă.

Teama că n-o să mai apuce săptămîna care urma se adevări numai pe jumătate. Nu muri, dar în ajun de examen căzu la pat.

Lăsat pe neașteptate de capul lui, Tudorel își depuse dosarul la Horticultură; reuși primul pe listă pentru că mai mult de zece nu avea cum să obțină.

Veste îl înzdrăveni dintr-o dată pe Neamțu – tatăl care se văzu în urmă cu douăzeci de ani, admis ca și fiu-său, primul pe listă, nu de alta, dar mai mult de zece nici pe vremea lui profesorii nu dădeau.

Tatăl și fiul se îmbrățișară după atîta amar de zbucium de parcă atunci se recunoscuseră prima oară.

Un banchet se impunea.

Șeful podgoriei rupse cămașa unui vin vechi, parfumat în butoi de lemn de cireș, în pivnița răcoroasă, unde liniștea domnea de pe timpul lui Ștefan.

Jigniți de întorsătura lucrurilor, actorii, pictorii și poeții considerară gestul lui Tudorel Neamțu o trădare. Hotărîră să nu participe la banchet în semn de protest, ajungînd astfel pentru prima oară la unanimitate.

Nu există artă pentru artă, gîndiră triști, Tudor și Tudorel, deopotrivă. Era o părere de profani care privesc, fără să înțeleagă, oceanul dezlănțuit al artei.

Carpe diem!

Pînă în 1959 Nicolai Mocanu fusese un om, după 1959 – alt om. 1959 nu era un an istoric decît în biografia lui Nicolai Mocanu. Divorțase și se reînsurase în aceeași vară și evenimentele făcuseră din Nicolai Mocanu ceea ce nimeni, nici măcar el n-ar fi crezut vreodată.

Elevii săi de dinainte de revoluție vorbeau despre un profesor veșnic încruntat, bîrfitor ca o babă rămasă nemăritată, acru ca un castravete în oțet și uscat la suflet ca o prescură. Principala sa activitate era mai puțin didactică și mai mult polițienească. Punea atîta pasiune în aflarea fumătorilor clandestini, atîta inventivitate în confiscarea bilețelelor de amor trimise cu praștia în timpul orelor sau strecurate, timid, în buzunarele paltoanelor aflate în cuier, găsea atîta energie să urmărească elevii care se plimbă în parcuri, intrau în cofetării sau luau bilete la cinema, inventa atîtea ocazii de-a verifica dacă nu cumva întîlnirile, ceaiurile, orele de plimbare și filmele de dragoste șterseseră din capul elevilor ablativul verbelor sau dacă, din aceleași cauze, elevii nu pierduseră pe drum vreun vers din Eneida sau dacă în corul general vreunul rătăcea accentele, bîlbîindu-se între iambi și trohei.

Exigența lui Nicolai Mocanu nu era altceva decît confuzie; el încurca scopul cu mijloacele. Scopul său era unul: să elimine din viață și mai ales din școală orice semn din partea dușmanului căruia îi declarase o luptă pe viață și pe moarte: dragostea...

Să alunge dragostea dintr-un liceu cu elevi între șaisprezece ani și optisprezece ani era tot atît de greu ca a separa regina nopții de parfumul ei.

Era dovedit că în preajma lui Nicolai Mocanu sentimentele tandre se stingeau singure, ofileau pînă și nostalgiile. Fără el, adolescenții timizi deveneau îndrăzneți, adolescențele nehotărîte se hotărau, teii se înmiresmau și mai tare iar mătasea nopților foșnea în suspine.

Îmbătați de iubire, doi cîte doi, de mîină, liceenii care abia se știau pășeau ca în vis prin oraș, treceau pe la porțile lor și nu le recunoșteau, fetele se făceau mai frumoase și băieții mai bărbați și, în cinstea lor, înfloreau, pentru o noapte, salcîmii.

Dimineța, figura uscată, cu pomeții ascuțiți, privirea stinsă și fără culoare a profesorului alunga basmul din această lume. În cărțile de latină dragostea era izgonită, rămînea doar războiul, elevele

deveneau iar nehotărâte, băieții se intimidau și iar se simțeau copii, și o tristețe mai grea decît *Tristele* lui Ovidiu îi exila la un Pont auster.

Nicolai Mocanu era, pe viață, avocatul acuzării în dragostea latinilor. Sub degetul său acuzator cădeau legiuni întregi de amoruri celebre, regești și împărătești, publice și literare. După ce ieșea din clasă însă, de fiecare dată se întîmpla la fel: zeițele exilate, preotesele sacre și cele civile ale amorului își scuturau, vesele, cenușa din plete, harfele începeau să suspine insinuant și nimfele ameteau în sunetele de aur ale flautelor, poezii îi lăsaus, brusc, pe războinici, sub zidurile vreunei cetăți asediate și se repezeau la picioarele iubitelor, ridicau în slăvi sînii lor mai albi ca porumbelii, gîtul lung și subtire de lebădă și oftatul mai greu decît păcatul.

În liceu fetele iar se făceau frumoase, băieții chiar erau bărbați și noaptea toată – o mătase mai tulburătoare decît un glas de flaut.

Și dintr-o dată, în vară, cînd elevii se aflau încă în vacanță, iar absolvenții plecați să-și încerce norocul la facultăți, se întîmplă o minune mai mare decît la romani și la zei deopotrivă: Nicolai Mocanu se îndrăgosti.

Nimeni n-avea să știe vreodată cum se petrecuse nesperatul eveniment. Poate că într-o noapte Nicolai Mocanu să-și fi pierdut puterea de a alunga din preajma lui dragostea și, poate, intrînd în tîmplător noaptea cu otravă dulce, ca de regina nopții, Nicolai Mocanu se lăsă ispitit să tragă în piept parfumul acela necunoscut și îmbătător și astfel ar fi căzut fulgerat! Cine știe!

Cert este că, în toamnă, cînd școala îi adună pe adolescenții laolaltă ca să-i învețe dar, mai ales, să le ia mințile cu apropierea aceea zilnică în care băieții și fetele înghețau în disciplină, solemn ca niște statui în uniforme, iar gîndurile lor zboară mai libere și mai colorate decît fluturii, pe poarta școlii avea să intre un bărbat necunoscut. Nu avea să-l recunoască nimeni, elevii sau profesorii în nici un fel, în ciuda faptului că bărbatul jovial și strălucitor insista în mod ciudat că se numește Nicolai Mocanu și că preda la acest liceu latina de 24 de ani neîntreput. Exclus. Semăna atît de puțin cu ceea ce știau profesorii și elevii, despre Nicolai Mocanu încît nu numai că nu puteau admite că e el, dar nu puteau lua în studiu nici măcar ipoteza că era vreun nepot al acestuia.

În primul rînd Nicolai Mocanu al lor era un om bătrîn; acesta era tînăr. Cel vechi era încruntat ca o babă nemăritată și acru ca un castravete în oțet, cel nou avea un smile americănesc studiat

la Hollywood și o prestanță de tenismen aspirînd la Cupa Davis. Cel vechi se îmbrăcase o viață cu un costum de culoarea bancnotelor de douăzeci și cinci de lei uzate, purta o cravată subțire ca un șiret de pantofi, de aceeași vîrstă și de aceeași culoare cu hainele, cel nou era îmbrăcat în alb după ultimul *Vogue*.

Neavînd încotro, elevii și profesorii deopotrivă trebuiră să accepte, în pofida evidenței, versiunea profesorului de latină: că e una și aceeași persoană cu acela care predase latina 25 de ani încheiați în liceu.

Elevi și eleve căzură în extaz încă de la prima oră de curs. Cei de la clasele mici care nici nu aveau încă latina în program fugeau de la orele lor și înghesuindu-se în ultimele bănci goale sau rezemînd peretii ascultau, vrăjiți, poezia latină, de la eroismele din Virgiliu pînă la șoaptele tînguitoare sau atotcunoscătoare din *Tristele* lui Ovidiu exilat la Pont mai puțin din pricini politice cît din motive de ars amandi. *Carpe Diem*, îi învăța Nicolai Mocanu devenit horatian peste noapte.

Zei și zeițe, hetaire și războinici, efebi și sclave, împărați și eroi, nimfe și poeți erau chemați la orele de ars amandi predate în loc de latină elevilor.

Limba latină ieșise de mult din marginile orarului școlar și se revărsase pe teritoriile altor obiecte. Profesorul de biologie nu se mai descurca ușor, pădurea lui nu mai avea frunze, dar silva conținerea foliae, boul era, iremediabil, bovisque cînd peștii înotau în *aqua marina*. Profesorul de matematică avea să declare în curînd că nu mai poate ține orele fără traducător întrucît de la Pitagora la Euclid erau recitate de elevi în limba împăraților caesari.

Sesizați și de părinți, pe de altă parte, o armată de inspectori descinseră în școală dar la profesorul de latină inspectorii reușiră să ajungă cu mare greutate. Șirul lung al iubitorilor de iambi și trohei începea în stradă, continua în curtea școlii, urca strîns treptele, invadea culoarele, pătrundea pe ușa clasei dată de perete și ticsea pînă la refuz ce rămăsese loc gol acolo. Cînd, în sfîrșit, inspectorii ajunseră în clasă, Nicolai Mocanu le ieși înainte cu un smile de tenismen cîștigător al tuturor cupelor, europene ori americane, și îi îmbrățișă de bun venit:

– Carpe diem!

II. IPOTEZE

Doi prieteni

Pe Ion Butacu, Nae Simion îl mai bătu odată.

Pe Ion Butacu îl bătea într-una deși, dacă și-ar fi pus mintea Butacu, Simion ar fi trebuit să iasă bătut. Butacu nu-și pune mintea dintr-un motiv simplu: Simion avea dreptate. Cu dreptatea de partea lui, Simion îl pocnea pe Butacu, legitim, de patru ani. În patru ani Ion Butacu îi făcu Savetei patru băieți dar n-apucă s-o ia de nevastă. Saveta era fata lui Nae Simion. Dacă Saveta nu era mireasă, Simion n-avea cum fi socru.

După prima bătaie legitimă pe care-o încasă, Ion Butacu se împacă cu Nae Simion la o sticlă de vin:

– Ia-o, mă, îi zicea adesea Simion.

– O iau, nea Simioane, fir-aș al naibii dacă n-o iau.

Dacă ar fi fost drept, Simion ar fi recunoscut că ginere mai bun ca Butacu nu există. Ce-i lipseau lui Butacu erau actele. Când ajungeau la acte, lucrurile se-ncurcau brusc. Ion Butacu și Saveta Simion iar n-apucau să zică „Da“ la starea civilă dar asta nu-i împiedică să mai facă un băiat. Negru de supărare, Nae Simion îi aplică lui Ion Butacu o a doua bătaie legitimă. La a doua împăcare, urmă a doua promisiune.

– O iau, nea Simioane, fir-aș al naibii dacă n-o iau.

Și după al treilea băiat Butacu primi ce avea de primit. Totuși, Nae Simion îl bătu cu mult mai puțină convingere decât în cele două anterioare.

La cel de-al treilea băiat și cea de-a patra bătaie legitimă, Ion Butacu încasă trist și, și mai trist, dădu în el Nae Simion.

La sticla de vin, Nae Simion avea să jelească de-a binelea pe umărul lui Ion Butacu:

– Măi băiete, de ce n-avem noi noroc pe lumea asta? Și nu-mai îndemnă, ca de obicei, să o ia de nevastă pe Saveta.

Pentru Ion Butacu era limpede că avusese loc ultima bătaie. Brusc începu să plîngă cu hohote, rușinat și stîngaci, ca un bărbat.

În fața istoriei, singur, Aurică Frunză

Înainte de anii '60 era vestit pentru cea mai teribilă amintire de război din câte se povesteau. Nu era o amintire de pe front ci de pe graniță. Aflat în prima linie a „războiului antifascist”, sublocotenentul Aurică Frunză capturase cu eroism o grămadă de sîrbi cu arme cu tot, fără ca aceștia să zică măcar „pîs”. Îi luase ca din oală și-i ducea, victorios, spre post. Și-atunci, din urmă, de dincolo de frontieră, aude că-l strigă un sîrb direct în românește: „Aurică, Aurică! Mi-ai făcut-o de data asta, dar lasă că ne mai întîlnim noi!”. Sublocotenentul îl recunoscuse imediat. Era, bineînțeles, Tito.

După anii '60, povestea cea mai grozavă povestire despre colectivizare. Colectivizau un sat el și tovarășa Caia de la raion. El colectiviza femeile fără bărbat. Le întrebă dacă au plapume bune și nu le crede pînă nu le făcea proba. Și erau bune, bătu-le-ar Dumnezeu. Pe atunci avea 30 de ani și a făcut repede și 30 de cereri de colectivizare. Pe bărbați îi colectiviza tovarășa Caia. Îi chema pe rînd, la Primărie, îi așeza de partea cealaltă a mesei, și-i întrebă scurt și sonor, ca să audă și primarul și milițianul care stăteau dincolo de ușă. Semnezi de bună voie? Și-n aceeași clipă, pe sub masă, haț! Aici, Aurică Frunză rîdea aplecîndu-se către urechea celui care asculta, să-i șopteasă precis de unde îl apuca pe nehotărît – haț, pe sub masă – tovarășa Caia; și-l strîngea pînă semna și nici unul nu semna mai tîrziu de nu minut. Primul colectivizat după *metoda Caia* e și azi președinte la C.A.P.

Cînd a murit Aurică Frunză, s-a aflat că cea mai importantă întîmplare, dintre toate, n-o povestea. A murit ca director de industrie locală. Avea cea mai bună activitate de director din oraș dar nu primise pentru aceasta vreo decorație. Aurică Frunză regreta dar se resemnase. Ce producea el în întreprindere? Săpun și sfoară, glumeau unii, dar adevărul e că, în afară de săpun și sfoară, aici se mai făceau și mături. Poți lua decorații pentru mături? Și, totuși, Aurică Frunză avea o decorație cu care l-au și înmormîntat și pe care o luase pentru cea mai importantă acțiune politică a vieții lui: demolase, în avîntul naționalizării, casa unui reacționar aflat în străinătate. E adevărat că, după cîțiva ani, ca șef al sectorului de construcții, a reconstruit chiar el casa demolată, care s-a numit de-acum încolo *Casa memorială a compozitorului*. Decorație însă n-a mai primit, și, în legătură cu aceasta, Aurică Frunză avea să spună întotdeauna că istoria își are nedreptățile ei.

Mică poveste

Ea era în blugi, el era în blugi. Ea purta pletele pe spate. El mereu venea la întâlnire cu o floare. Ea era veselă și șatenă, el era subinginer la I.I.L. Ei erau tineri și vecinii îi admirau. Ei se iubeau și vecinele oftau ca în romanețe. Și trecu așa aprilie, mai, iunie, iulie, august. În prima duminică din septembrie au făcut nunta. În a doua duminică din septembrie lumea i-a văzut plecând, de mână, pentru prima oară, din aceeași casă. Ce emoție! Peste o oră și jumătate s-au întors. Ea avea o sacoșă ABBA plină cu gogoșari. El avea o sacoșă POLITEHNICA cu sticle de ulei și conopidă. Ea uitase repede să fie veselă, el n-a mai știut să țină în mână vreo floare.

Ce păcat! Nimeni nu mai ofta ca în romanețe. Ea era în continuare șatenă, el era tot subinginer la I.I.L.

Adagio

Ioana este un fenomen pentru că are ochii violeti. Ioana știe că este un fenomen și pe asta se bazează, în egală măsură, și orgoliul și lenea sînt binecunoscute în instituția unde se angajase, sau tocmai de aceea, Ioana promovă repede secretara directorului-general. Dimineața, generalul o salută atent și, aplecîndu-se, se făcea și mai mic sub privirea violetă a noii sale secretare.

Ioana punea de cafea cu acea lene celebră ca și celebrii ei ochi. – Viața trebuie trăită, domnișoară.

Nu era un îndemn, era un fel de parolă pe care directorul-general o moștenise ori din familie, ori din facultate, și pe care o folosea ca steag de luptă. Un steag norocos. Nimic din ce-și propusese nu rămăsese nerealizat în tărîm profesional, așa încît tînărul absolvent de politehnică se remarcă în centrala lui și, evident, ocupă funcția de director-general.

Fără să aibă habar de originea și valoarea parolei cu care o întîmpina generalul, Ioana așeza, somnoroasă, cafeaua pe sticla biroului. Sub ochii ei violeti și ficși, directorul se clătina în fiecare dimineață ca o Fata Morgana. În a doua săptămîină de colaborare directorul-general făcu un mic dar esențial rabat, la îndemnul pe care-l practica ani de zile.

– Viața merită trăită, domnișoară.

Ioana pășea spre birou plutitoare și somnoroasă, fixîndu-l cu ochii ei mai violeti ca violetele. Privind sticla de pe biroul imens, de director general, generalul se făcea și mai mic. În lenea și aroganța bine știută, Ioana nu se întreba ce înseamnă această derogare.

Dimineață de dimineață, directorul venea, din ce în ce mai nerăbdător, la birou să-i spună secretarei că viața merită trăită. Apoi intra după ușa capitonată așteptînd fericit cafeaua care urma să aburească sub o privire mai violetă ca violetele.

Rămas singur, acasă, o săptămîină, generalul îi făcu o temătoare invitație.

– Domnișoară, am o surpriză pentru dumneata.

Ioana nu clătina cafeaua și o așeză aburindă pe sticla biroului, fixîndu-l violet. La plecare, o așteptă directorul și în cîteva minute mașina îi lăsa în fața unei vile elegante. În living – room-ul mare,

încălzit de un covor de Buchara uriaș, Ioana se instalează, ca-ntr-o scoică, într-unul dintre fotoliile din piele.

– O cafea? Întrebă directorul emoționat.

Generalul se întoarce după un timp clătinițind cu emoție ceașca. Ioana îl fixează violet din fotoliul havan, de piele.

– Viața merită trăită, domnule director.

Directorul mută un scaun sculptat, greu, în fața unui *armoire* vechi, urcă, se înalță pe vîrfuri, răscoli după un teanc de cărți și coborî cu o cutie verde, scorojită, prăfuită, de vioară, trei sferturi. O șterse de praf cu batista albă, de mătase, o deschise sfios și cu arcușul în dreapta și vioara în stînga înaintă pînă în mijlocul living – room – ului uriaș, se înclină în fața Ioanei. Ioana aștepta privind fix. Încercă la-ul, sol-ul, do-ul, și apoi atacă în forță. Beethoven. Ioana fuma leneș fixîndu-l violet. Termină o țigară, aprinse leneș pe a doua pe cînd, în sunetul vioarei, vila se scufunda încet – încet în întuneric. În bolurile de cristal coniacul Metaxa sclipea maroniu. Seara plutea în cercuri grele apăsînd mobilele negre, plafoniera de Murano, covorul de Buchara, draperiile de mătase, tablourile înșirate pe pereți, în rame grele și aurite, măsuța cu Opicioare curbate. Directorul cînta, trecuse de la sonată la sonată, atacase *Eroica*, șuvița lucioasă, din creștet, care îi acoperea, pedant, începutul de chelie, se desprinsese de la primul acord și se zbătea pe frunte ca un moț cînd mai nervos, cînd mai blînd, în ritmul vioarei. Directorul se apleca spre covor, mînuind arcușul cu pasiune, apoi brusc, cu ochii închiși, dădea capul pe spate, pe cînd vioara mică, de copil, se zbătea în mîinile lui. Ioana fuma privind-l fix, mobilele abia se mai vedeau, ca o miere blîndă lumina cristalul unei veioze într-un colț al living – room – ului, pereții se făceau grei sub tablouri și, brusc, într-un ultim, căutat final, vioara încetă. Ultimele sunete pluteau încă în aer. Directorul general se aplecă îndelung ca-n fața unei întregi săli de concert și făcu cîțiva pași temători spre Ioana. Îi luă mîna timid, i-o ridică încet, căutîndu-i cu privirea credincioasă, de cîine, ochii ei mai violeți ca violetele.

Aștepta temător un cuvînt. Brusc, două palme mici, iuți, îi înfloriră simetric amîndoi obrazii. Ioana se ridică, păși subțire și înalță printre mobilele grele și, într-o clipă, țăcănitul tocurilor, ca o mașină de scris, se auziră depărtîndu-se spre poartă, lăsînd vila în întuneric.

Îmbătrînit brusc, cu șuvița căzută pe frunte, generalul își frecă trist obrazii.

– Avea dreptate mama. Cînt prost Beethoven.

Plecînd de la Baudelaire

La ora zece dimineața, o gazdă are o datorie sigură. Gazda este un critic literar, musafirul – poet. Motivul vizitei, o carte de poezie. Un volum promis.

La ora zece dimineața ibricul șuieră mai convingător decît la alte ore, la ora zece dimineața și aburii plutesc altfel și se instalează ferm în hol, în bibliotecă, cu mult înaintea ceștilor de cafea. O sonerie care zbîrnîie, în timp ce ibricul e pe foc, devine un pericol declarat. Criticul continuă să păzească cafeaua, poetul deschide ușa:

– Dă și mie, conașule, ceva...

O femeie tînă ră își înfinge, umil, privirile în ochii evident contrariați ai poetului.

– Dă și mie, conașule, vin de la spital, copilașul e bolnav, să ai mata sănătate...

Copilul nu se vede deloc bine dar sub stratul de mîzgăleală neagră care se întinde și pe mîini, și pe haine, și pe păr se află un micuț vioi, de vreo doi ani. Evident, nu-și joacă rolul de bolnav. Femeia își aplecase capul pe un umăr, într-o imagine clasică a deznădejdiei și îndurerării. Pietà, nu altceva.

– Mă tem că mama suferă și nu copilul, constată poetul. Obiceiul ăsta de a suna pe la uși! (Cine a spus că poeții nu fac observație socială?).

– Așa, de-ăștia-mi ești, parazitule!

Poetul nu are replică. Se uită prostit în ochii tinerei femei, care nu mai sînt nici umili și nici rugători. Plină de energie, își săltă copilul și pornește furioasă către un alt etaj, către o altă ușă:

– Ar trebui să te ia la muncă! Stai acasă la ora zece? La muncă, parazitule! La muncă!

Totul a plecat de la Baudelaire.

Dați-mi un om

Interviul mergea excelent. Era atât de fluent, atât de perfect, că putea fi televizat și într-o transmisie directă. Nu era meritul reporterului, meritul aparținea pe de-a-ntregul directorului interviuat. Un model de interlocutor. Răspunsurile sale se așezau în bloc-notes gata rotunjite, stilizate ca în urma unor îndelungi repetiții. Fiecare întrebare atrăgea un bilanț tematic sprijinit convingător pe cifre convingătoare. Era evident un bun specialist, un economist competent, un reputat organizator. Dispunea de o memorie impresionantă, avea capacitatea de a sintetiza răspunsurile în jurul unei idei convergente, știa să dezvolte un punct de vedere printr-o argumentație solidă. Productivitate? Export? Producție netă? Preliminări? Angajamente suplimentare? Cunoștea totul pe de rost, nu trebuia să apeleze la felurite „situații”, să consulte un serviciu, să deschidă un registru, să răsfoiască un proces-verbal. Memoria sa oferea toate datele toate datele cu promptitudine de calculator. Nu numai directorul era extraordinar, ci și întreprinderea. De fapt, totul era atât de perfect, atât de impecabil! Chiar și protocolul. La apariția cafelelor de rigoare, a fost limpede că pînă și secretara e la înălțimea perfecțiunii întreprinderii și a directorului său. Deci, un director care-și cunoaște întreprinderea ca pe propria sa biografie, o întreprindere în care lucrurile merg precum un ceas electronic. Rîvnită situație pentru un reporter! De unde să știe că această dulce armonie a interviului total avea s-o strice tocmai el, și tocmai la întrebarea finală. „Vă rog, numiți-i pe cei mai buni oameni din întreprindere!” Obișnuit cu interviurile, directorul a răspuns la fel de original și la fel de modest: „Toți oamenii noștri sînt foarte buni”. Totuși, numiți zece oameni. „Zecce oameni?”, se alarmă, brusc, directorul de parcă i s-ar fi cerut zece extraterestri. „Cu nume?”. „Nume, prenume, formația de muncă”. Ce agitație s-a putut declanșa! O oră întregă de telefoane între director și șefii de secții și ateliere. „Dați-mi un om”, cerea fiecăruia directorul. Să fie așa și așa“. „Un om?” se speria interlocutorul de la celălalt capăt al firului, reproducînd, la scară spaima

directorului. Promitea totuși: „Imediat. Tovărășe director, să mă consult“. Lăsau baltă problemele, mașinile, instalațiile, normele, pauza de masă și, disciplinați, șefii de secție coborau în secție, căutau inginerii, inginerii apelau la maiștri, maiștri alergau după ajutorii de maiștri și aceștia ajungeau la șefii de echipă, „Directorul vrea un om. Așa și așa“. Consternare. „Un om?“. „Ce să facă cu el?“. „Atît, să știe cum îl cheamă!“. „Să știe cum îl cheamă?“. „Păi Ionescu“. „Bun, Ionescu“. Maistrul suna inginerul, inginerul – șeful de secție, șeful de secție – secretara, secretara făcea legătura cu directorul și directorul își nota bucuros prima descoperire: Ionescu. Nu era destul. Ionescu și mai cum. Întrebarea pleca din nou de sus în jos și răspunsul se întorcea ierarhic peste minute: Gavrilă. Lîngă Ionescu Gavrilă s-au mai adăugat alte nouă nume. În sfîrșit, directorul e mulțumit: a cerut zece oameni, i s-au dat zece oameni. Și oferi lista, cu tot respectul datorat lucrurilor definitiv neînțelese.

Un alibi

– Dacă mă înșeli, să fie mai frumoasă ca mine.

– Bine, bun, promitea el.

Așa se despărțeau dimineța. El, la birou, ea, la școală.

Era, oricum, un progres. Pînă acum un an, Eleonora îi pretindea gelozie.

– Orice soție frumoasă are dreptul la gelozie.

– Bine, admitea el.

– Bine, bine, numai asta știi să spui!

– Bun, se corecta el.

– De ce nu mă întrebi de unde vin?

– De ce?

– Cum de ce? Orice soț gelos este bănuitor.

– Dar eu știu că vii de la școală.

– De unde știi?

– Păi, nu mi-ai spus chiar tu? Alo, Pusi, am terminat orele.

În zece minute sînt acasă.

– Prost mai ești! Și dacă e un alibi?

– Pentru ce?

– Păi, asta trebuie să te întrebi tu! Dacă am spus că sînt la școală, înseamnă că nu sînt la școală. Dacă nu sînt la școala, înseamnă că sînt unde nu vreau să afli tu. Dacă eu nu vreau să afli, e clar că tu trebuie să afli. Ce dracu!

În acest moment apăreau lacrimile. Cîte trei mărgele mari de fiecare pleoapă rimelată. Fix, cîte trei. Nici în plîns Eleonora nu-și permitea o dezordine. Totul era *comme il faut*.

El îi săruta mîna. Chiar așa, adunate pe două flancuri, ca la paradă, lacrimile Eleonorei scoteau la iveală, pentru o secundă, un mic drăcușor care lui i-ar fi plăcut. Dar, pînă îi săruta el mîna și pînă-i promitea gelozia supremă, drăcușorul se ascundea. Eleonora redevenea aceeași, dintotdeauna: blondă, statuară, perfectă, bine îmbrăcată, bine coafată, o femeie-bine.

– Dacă mă înșeli, să fie mai frumoasă ca mine.

– Bine, bun, promitea el.

Eleonora încetase să-i mai pretindă gelozia. Îi pretindea doar o rivală pe măsura frumuseții ei statuare. Ceea ce, după Eleonora, era nu un lucru greu, ci total imposibil. Desigur, la imposibil nu ajungi cu una, cu două. Știa și soțul Eleonorei că pentru asta trebuie perseverență. Candidatele la rivalitate cu Eleonora apăreau într-una, dar imposibilul rămânea greu de atins.

– De unde vii? întrebă Eleonora când, la ore târzii, îl auzea întorcându-se.

– De la o femeie.

Eleonora știa că un alibi e atunci când spui că ai fost la o femeie și de fapt ai fost la bibliotecă. Adormea fericită, mare, blondă, statură.

– Dacă mă înșeli, cel puțin să fie mai frumoasă ca mine.

– Bine, bun.

Tovarășul Acsinte Acsinte și tovarășa Domnița Basarab

Nimic nu zdruncina mai tare liniștea de inspector-șef, și așa precară, a tovarășului Acsinte Acsinte, ca ultima angajare. Contrar tradiției de aici (inspectorii erau bărbați) – inevitabilul se întâmplase: centrala repartizase o ingineră. Cu democrația intrată la sînge, inspectorul-șef ar fi făcut eforturile necesare de a nu băga în seamă că e vorba „de o femeie“, la noi, toți sînt „o apă și-un pămînt“ ținu s-o asigure el drept bun – venit. Ca să fie mai clar și ca să arate că n-are de gînd să umble cu mînuși, îi repartiză ca zonă cele mai îndepărtate comune. Și ca că se facă mai limpede, izbi un pumn în spinarea răbdătoare a biroului de stejar. Nu, să ne înțelegem, nu era o ieșire: izbitul cu pumnul în masă era o obișnuință; în toate conversațiile sale duse de sus în jos (și nu altfel) punctul pe i și toate semnele de punctuație erau lăsate pe seama pumnului.

Rămas singur, inspectorul-șef încercă să se păcălească singur și să se arunce asupra telefonului, se răzgîndi, intră în jumătatea de jos a bibliotecii răscolind, fără să știe ce caută, ci doar așa, să pară, după obicei, prins în cele mai arzătoare treburi. Nimic salvator nu se ivi din harababura oblăduită de eleganta bibliotecă, așa că Acsinte A. se ridică încet așezîndu-se ca împins de un resort de care n-avea nici știință, nici trebuință. Îl găsi mai puțin primitor decît oricînd și asta îi accentuă deprimarea: „Oare, de ce tocmai aici, tocmai la mine? De ce tocmai ea? Ce are de gînd?“ Nu, e limpede, inginera îi diplăcuse din primul moment. Își aminti foarte exact prezența ei de acum cinci minute, și această exactitate îl incomodă. Îl tulbură deodată această tovarășă, pe care el se încăpățîna, deocamdată, s-o numească *o ingineră* și încă nu *o femeie*. Și chiar imaginea ei – în clipa în care ieșise din birou surîzînd, îi alunecă prin fața ochilor, întunecîndu-l. Dar nu, simți nevoia să o examineze încă o dată, ca să poată, în sfîrșit, cataloga. Mai bine zis, spera în secret că la o a doua observație ochilor lui se va înfățișa o prezență ceva mai comodă. Hotărît lucru,

azi treburile nu-i mergeau deloc pentru că o găsi încă în „biroul suspectilor” – posibili atentatori la liniștea sa chinuită. Intră, totuși, deși n-ar mai fi vrut. Domnița Basarab, aceasta era, imaginați-vă, numele noii sale colaboratoare, dialoga amical. Cam prea amical. Așezată cu spatele spre fereastră – soarele încă puternic acum la începutul lui septembrie, îi aprindea lucirile roșcate jur – împrejurul părului. Ca o icoană – se simți tentat Acsinte Acsinte să-și biciuiască mîrtoagele imaginației poetice dar se opri. Și bine făcu că se temperă: numai ca o sfîntă în icoană nu arăta Domnița Basarab, cu tot nimbul ei solar. Fu de-ajuns ca Acsinte A. s-o privească în tăcere – vorbeau ceilalți – ca să nu înțeleagă nimic din tot ce văzu dar să se simtă destul de nenorocit. Se întoarse în grabă în birou: scaunul său, temutul său scaun, era la locul lui, fixat zdravăn, dar pentru Acsinte A. el păru mai mic și mai șubred decît oricînd.

Cînd mai limpede, cînd mai confuză, imaginea Domniței Basarab îl ameți și-i zăpăci gîndurile pînă noaptea tîrziu, cînd, întors de la o ședință lungă și furtunoasă, se grăbi să se culce. Oricît de marxistă era ziua comportarea lui, seara, în fața patului desfăcut și a nevestei adormite sau nu, făcea trei cruci mari și grăbite și o cerea, șoptit, soartei, să-l ferească de satane, de dușmanul de clasă și de toate celelalte ispite. La „toate celelalte ispite” ochii verzi ai Domniței Basarab luciră vicleni și Acsinte Acsinte trebui să se dea bătut: a angajat în inspectorat o femeie. Recunoașterea aceasta îl deprimă total și-l aruncă într-un somn adînc și fără vise.

Un pătrat perfect

Violeta află, întâmplător dar sigur, că Marcu, bărbatul ei, o înșeală. Violeta văzu roșu înaintea ochilor, jură să se răzbune imediat. Anton nu era bărbatul ideal dar prezenta avantajul că se afla aproape, la momentul oportun.

Sentimentul reciprocității dă un sens vieții, avea să mărturisească ea, Claudiei, câteva zile mai târziu. O femeie aflată în situația Violetei are neapărată nevoie de o prietenă care să înțeleagă evenimentul și, har domnului, Claudia era.

Claudia gusta, în egală măsură, și din fructul oprit și din cel legal, dar descoperirea, atât de adânc filozofică, a prietenei sale era, din punct de vedere conceptual, o noutate. O transmisă cu generozitate și soțului și iubitului și, bineînțeles, indică în mod corect sursa bibliografică: e descoperirea prietenei sale.

Ca toți practicienii, Marcu și Anton nu erau tari în teorie. Cei doi prieteni observă că știu același adevăr de la femei diferite: Marcu de la iubită și Anton de la soție. Fericiti, închinată pentru adevărurile descoperite pe mai multe căi.

Sentimentul reciprocității dă, într-adevăr, un sens vieții.

Un sentiment precoce

În trei săptămîni după nuntă, Cornelia Zavestin și Constantin Zavestin primiră citație într-un proces cu Primăria. Cînd Primăria te dă în judecată nu poți sta nepăsător nici în luna de miere. Convinși că la mijloc e o încurcătură Cornelia Zavestin și Constantin Zavestin se prezentară la Primărie să lămurească lucrurile. Lucrurile erau lămurite: pîrîții Cornelia Zavestin și Constantin Zavestin încheiaseră căsătoria cu declarație mincinoasă. Cornelia nu era numele soției, era un nume fals.

– Păi, nu e nici un fals. Am purtat acest nume, Cornelia Brumă, timp de 22 de ani 6 luni și 7 zile. Rețineți, cu cinste.

– Și-l va purta idem, devenit Cornelia Zavestin, pînă la adînci bătrîneți, întări soțul cu entuziasmul celui care are-n căsnicie vechimea de trei săptămîni.

– Regret, îl contrazise funcționarul stării civile. Domnișoara Brumă, pardon, doamna Zavestin nu se numește Cornelia, ci Corina.

– Vezi-ți dom'le de treabă, se enervă pîrîta. Îmi spui dumneata, mie, cum mă numesc?

– Îți spun: Corina.

– Îți spun eu: o cheamă Cornelia. Sînt soț și martor.

Cu un gest ferm, pîrîtul deschide poșeta pîrîtei de unde, triumfător, extrase actele pe care le înșiră pe biroul funcționarului: buletin, certificat de naștere, legitimație de serviciu, permis de bibliotecă, abonament de autobuz și chiar un teanc de cărți de vizită:

– Vezi, dom'le? Cornelia, Cornelia. De o mie de ori Cornelia. Iartă-mă, iubito, m-am enervat, dar îți apăr identitatea!

– Tovarășe, cetățene, dar nu înțelegi că pe cetățeană, soția dumitale, nu o cheamă Cornelia? Există un singur act sfînt: registrul de stare civilă. În registrul de stare civilă de acum 22 de ani și șapte zile, la capitolul nașteri stă scris, poftim: Corina Brumă, sex F. Restul e eroare. Fals. Tot ce nu e Corina e fals.

– Ei, asta-i! Dacă eu nu sînt eu și eu sînt Corina, vă rog frumos, cine e Cornelia?

– O himeră!

– Dom'le, măsoară-ți cuvintele. Te rog să nu-mi jignești soția.

– Soția dumneavoastră e Corina.

– Eu m-am însurat cu Cornelia.

– Pardon, aici aveți dreptate. Cetățeană Corina Brumă este nemăritată. Cetățeană Cornelia Zavestin, soția dumneavoastră, nu există. Concluzia: nu sînteți însurat.

– Fantastic! Simt că înebunesc. Unii se-nsoară cu două femei odată și eu mă trezesc din însurat, des-surat. Dom'le, lămurește-mă, dacă ei sînt bigami, eu ce sînt?

– Ne cerem scuze. Lipsește termenul. Justiția n-a prevăzut chiar totul.

– Și eu ce fac?

– Dacă-mi permiteți o sugestie, după proces, cînd domnișoara Corina va căpăta un nou certificat de naștere, un nou buletin, dacă va avea aceleași gusturi ca și domnișoara Cornelia...

– Extraordinar! Extraordinar!

Seara, strecurîndu-se în patul conjugal, lîngă Corina Brumă, Constantin Zavestin trăi acut primul sentiment de vinovăție din cariera lui de soț. La trei săptămîni după nuntă, precoce.

Relativul absolut

Audiențele se țineau totdeauna joia.

El n-a apărut de la început. A venit mult mai târziu și prima oară l-am înscris chiar eu. Se uita fix la plăcuța REDACTOR-ȘEF și-ar fi vrut să intre fără să spună nimănui un cuvânt. Nici nume, nici unde locuiește, nimic. *Numai cu șeful am treabă, numai cu el.* A așteptat ora de începere a audiențelor, frământându-se încet, pe scaun, frecînd în palmă un obraz păros, de țăran bătrîn neobișnuit cu moftul bărbieritului zilnic. Cînd a început șirul audiențelor s-a făcut sfios și cuminte dintr-o dată; pînă i-a venit rîndul, stătea în continuare lîngă ușă în aceeași crispare liniștită. *Rămîn la urmă, am treabă cu șeful, numai cu șeful.* La urmă a intrat și el. S-a uitat la mine, și-a mai frecat o dată cu palma obrazul păros, vedeam limpede că îl incomodam dar înadins n-am plecat. Se petrecea ceva ciudat, simțeam asta și eu redactorul șef. Și-așa a fost. Țăranul s-a repezit spre birou și-aproape a trosnit stejarul sub izbitură. Îl ținea strîns de haină pe șef și-l zguduia vorbindu-i. A avut o moară, i-au naționalizat-o în urmă cu douăzeci și nouă de ani. A aflat că la ziar se rezolvă problemele, a venit la șeful ziarului. Îl zguduia acum de rever uitîndu-se în ochii ultimului său salvator: „*Măi băiete, dacă-mi dai moara de la hoții ăia, ai de la mine un sac de făină*“. Am rămas toți trei nemișcați, multă vreme. Nu se mai auzea nimic în toată încăperea decît ceasul mic de la mîna mea care ne amintea la toți că audiențele s-au terminat.

De atunci a venit mereu. În fiecare joi se așeza cuminte pe același scaun, la ușă. Nu mai era nevoie să-l treacă nimeni pe listă, nimeni nu-l mai anunța și nimeni nu se mai speria de ochii lui ficși, de mistreț, și de teribila plonjare pe ușa de stejar: *Măi băiete, dacă-mi dai moara de la hoții ăia, ai de la mine un sac de făină*.

În prima joi cînd n-a mai venit, l-am căutat. Murise înecat, într-o copcă din apropierea morii. Era iarnă. În aceeași zi redactorul-șef a primit de la un pensionar o sesizare privind atrocitățile din Vietnam și i-a răspuns prompt, într-un plic cu antet: „Vă mulțumim pentru informațiile primite. Ne vom adresa președintelui Nixon și vă vom ține la curent cu măsurile ce au fost luate“.

Esențial și neesențial în viața și opera lui Amedeu Arnăutu

Amedeu Arnăutu pleacă într-un schimb de experiență tocmai în Filipine. Cine fusese cu ideea și, mai ales, ce experiență urma să schimbe Amedeu în celălalt capăt al Pământului, nimeni nu știa și n-avea să știe vreodată. Chestiunea i se păruse ciudată și lui Amedeu dar nu se manifestă dispus să se mire. Plecase, venise, se scursese între timp un an sau doi și Amedeu Arnăutu tot nu epuiza reportajul faimoasei sale expediții.

La început, povestea era un firisoș subțire, prelins speriat printre pietre ostile: descrieri de aeroport, vameși, camere de hotel; apoi firisoșul se umflă ca și cum o ploaie bogată și nervoasă răpăi peste izvorul său: Amedeu ajunsese la întâlniri cu protocol, mese oficiale și toasturi despre pace și progres; curînd, șuvoiul primi afluenți proaspeți, era rîu în toată legea: în Filipine, Amedeu întreține contacte răsunătoare, agenda zilnică înscria întrevederi cu responsabili de asociații și comitete, revistele îi luau în fiecare zi un interviu ori măcar o declarație; în sfîrșit, rîul devenise fluviu navigabil: Amedeu consultat precum un Petrache de Maglavit itinerant, în Filipine, se pronunța în probleme internaționale, hotăra criza dolarului, lămurea despre SIDA și despre șansele care vor mai colinda prin cer și ce recesiuni se vor mai abate peste pămînt.

Secretul succesului răsunător pe care Amedeu Arnăutu îl reputase în lumea a treia consta în fermitatea cu care-i aborda pe filipinezi.

– Fraților, întrebați-mă numai lucruri esențiale.

În ce limbă se desfășurară toate cele, cum Amedeu nu știa altceva decît limba maternă, iar translator n-avusese, nu se știa.

Fiind o chestiune neesențială, nimeni nu îndrăzni să coboare pînă la ea.

Cinci surori

Ultima prietenă a Nastasiei Banu muri într-o sîmbată dimineață. Amalia avea aproape 70 de ani și evenimentul zgudui cu măsură strada Rondă.

O scurtă istorie se impune.

Nastasia Banu rămase prietenă din copilărie cu Veronica, Aglae, Aurora și Amalia. Surori să fi fost și tot nu s-ar fi împăcat mai bine. Trecuseră împreună bacalaureatul, războiul, suportaseră unite seceta, foametea, grijile și epidemiile, se bucurară laolaltă de evenimentele fericite. Locuiau toate pe strada Rondă.

Prima care se duse fu Veronica. Își dăduse sufletul cu un sentiment de vinovăție: se sustrăgea prieteniei lor neîntrerupte. Pentru celelalte vini își ceru și obținu iertarea, deoarece, cînd intră la ea, Nastasia avea să audă:

– Să mă ierți, vecină, am păcătuit cu bărbatu-tău cu Mihai. Nastasia îi dădu repede iertăciunea – asta era o problemă pentru ele? erau doar prietene – dar mai întrebă o dată:

– Cu Mihai?

Simțea doar nevoia clarificării. Vecina Veronica, slăbită de puteri, putea foarte bine să încurce păcatele.

– Cu Mihai, preciză buna prietenă dîndu-și obștescul sfîrșit în brațele sale.

Destul de tînără avea să moară și Aglae. O cheamă și ea pe Nastasia, cele două prietene se îmbrățișară ca două surori și Nastasia avea să audă iar:

– Și să mă ierți, vecină, am păcătuit cu Mihai.

– Cu Mihai? ceru întăriri Nastasia, minunîndu-se totodată, dar se minuna degeaba. Vecina Aglae știa că la viața ei cu Mihai păcătuisese, nu cu altul.

Și pe a treia vecină și bună prietenă, la rîndul ei pe moarte, o iertă pentru același păcat. Verifică și de data aceasta dacă nu e la mijloc o confuzie, dar nu era.

– Cu Mihai, fu consecventă în mărturisire și Aurora.

Orice spovedanie e un secret și Nastasia le păstră secrete pe toate dar intră la idei. Cu Mihai? Bărbatul ei era cu mult mai

puțin arătos decît bărbații prietenelor care muriseră. Mai mult, de orice l-ar fi bănuit pe Mihai dar că ar fi crai – niciodată. Și totuși, Veronica, Aglaia, Aurora se mărturisiseră toate fără să se îndoiască nici o clipă că ar face o confuzie, explicabilă, de altfel, în situația în care făceau mărturisirile.

Nu-i fu greu să-și imagineze despre Amalia, cea mai frumoasă dintre ele, și atît de frumoasă în tinerețe și chiar mai tîrziu, ce mărturisire o să-i facă atunci cînd va veni ceasul. Amalia avea chiar mai multe drepturi: pe cît de frumoasă, pe atît de urît era bărbatul ei pe care-l chema, culmea, tot Mihai. De altfel, potrivirea de nume îi dădu Nastasiei ideea. Se gîndi că dacă au fost ca surorile în viață, nici pe patul morții nu se cade să se deosebească și făcu în așa fel cu Mihai al Amaliei încît să aibă și ea dreptul la iertăciune și pînă la urmă avu.

Totuși, i-o luă înainte și Nastasia se duse la căpățiul ei. Se îmbrățișară, dar atît. Pe ocolite, Nastasia dădu exemplu pe Aglae, Aurora, Veronica pentru ca Amalia, mai timidă pesemne, să prindă curaj. Degeaba.

Dornică să-i ușureze chinul mărturisirii, Nastasia îi dădu de-a dreptul iertarea pentru ea. Abia atunci Amalia își ceru scuze. „Iartă-mă, dar bărbatul tău nu mi-a plăcut deloc“. Numai la asta Nastasia nu se aștepta. Își făcu partea ei de mărturisire, intrînd și ea în rîndul lumii.

– Cu Mihai?!, fu la rîndul ei, obligată să întrebe sau să se mire vecina.

– Cu Mihai, întări, inutil, Nastasia.

O întâmplare

La 5 și un sfert, dimineața, Vasile Zlate se aruncă sub roțile acceleratului de București și nimic nu mai fu de făcut.

La ora 6 miliția, cefereul, ofițerul de serviciu de la Primărie, spitalul și jumătate din navetiștii orașului aveau să aștepte nenorocirea și să condamne, plîngînd mortul, pe soția acestuia.

Toată noaptea ori numai spre dimineață, Vasile Zlate fu văzut în gară, plimbîndu-se de-a lungul peronului, ieșind din gară și urmînd linia ferată pînă sus, pe pod. Aveau să treacă, pe rînd, marfare cu cherestea, grîu și azbociment, personale somnoroase orbecînd pe distanțe interminabile, curse de călători pe rute scurte, cu vagoane etajate și veșnic prea line, cu navetiști ori blatiști agățați de scări ca să poată sări, din mers, înainte de oprirea în gară. Vasile Zlate avea să-și poarte, toată noaptea, statura mică și bondoacă, înveșmîntată în pardesiul verde-kaki din care răzvrătea o cravată roșie, fluturînd ca un steag. Nimănui nu-i sări în ochi. Așteaptă pe cineva de la București, și-or fi spus pesemne călătorii, ceferiștii și milițianul de la postul de control. Vasile Zlate era un funcționar de Primărie liniștit în orașul în care fiecare cunoștea pe fiecare.

Vasile Zlate lăsa să treacă pe lîngă el noaptea și, unul după altul, marfarele prăfuite, ostile, personalele prea încete, ori cursele ultraaglomerate, cu navetiști înfricoșați să nu cadă, de somn ori din greșeală, sub roți. Poate se rușina de călători ori poate nu avea destulă încredere decît în accelerat. Poate de frig ori poate de spaimă, goli o sticlă de un sfert, de coniac, pe care o puse la loc în buzunarul pardesiului și care, nimeni n-avea să înțeleagă cum, rămăsese întregă.

La ora 7, funcționarii de la Primărie urmăreau, la distanță respectuoasă, ieșirea din casă a primarului. Ofițerul de serviciu nu îndrăznise să-i telefoneze sau hotărîse că aceasta nu e o veste de dat prin telefon.

O armată întregă de concetățeni care abia-și aminteau de Vasile Zlate într-un oraș în care fiecare cunoaște pe fiecare

așteptau verdictul primarului, semnalul de răzbunare împotriva femeii vinovate.

Primarul nou-venit în oraș roti ochii neliniștiți asupra mulțimii înfrigurate și verdictul fu la înălțimea funcției:

În orice împrejurare un funcționar de la primărie trebuie să acționeze ca un funcționar de la primărie. Nimic nu justifică un asemenea gest.

Mulțimea amuți și steagurile răzbunării înghețară ca-ntr-un basoreliev. Tulburat, primarul încercă să-și amintescă figura neînsemnată a lui Vasile Zlate și nu putu, pentru că în fața ochilor îi juca doar flacăra unei cravate roșii ca focul.

Alt Romeo

„Ar fi fost prea frumos“ – zice și acum Iancu V., un tânăr inginer foarte apreciat în meseria lui dar pe a cărui față trece câteodată umbra unui regret. „Ar fi fost prea frumos“ – regretă el de câte ori își amintește de „marea lui iubire“, de Jana R. Totul a început – ca orice început de poveste – demult, demult (dar nu chiar atât de demult!) pe vremea liceului. Iancu V. și Jana R. erau colegi, el – mai mare cu un an decît Dulcineea lui, care făcea, cum se spune, furori ca jucătoare în echipa de handbal a școlii. Înainte de a se îndrăgosti de fată, Iancu s-a îndrăgostit de o celebritate; dar și Jana l-a iubit pentru că era faimos. Pe scurt, Iancu V. se prezenta ca un adolescent gînditor, intelectual, care își sublinia preocupările prin purtare de ochelari și, mai presus de toate, prin scrierea de poezii; Jana era înaltă și subțire, ca un model de manechin (ca Twiggy, îi plăcea să repete), oacheșă și cu ochi albaștri. Cînd Jana marca un gol pe terenul de handbal, Iancu simțea – după declarațiile lui – o emoție covîrșitoare vecină cu leșinul; cînd Iancu citea poezii la cina literară, Jana începea să viseze la Veronica Micle. Și așa se cunoscuseră și se plăcură: el – poet, ea – handbalistă. Dar, ca în orice poveste, înainte mult mai este și cînd cei doi adolescenți începură să se cunoască mai bine constatară că între ei sînt și alte deosebiri. Părinții lui Iancu sînt mama – croitoreasă și tatăl – mecanic; părinții Janei avocați. Iancu locuia într-o căsuță aflată către marginea Bucureștilor, împreună cu cele trei surori ale sale, Jana era, desigur, doar una la părinți și mîndră în toate cele. Așa încît, cînd doamna R., mama Janei, află cine este cavalerul care o conduce zilnic pe fiică-sa pînă în fața măreței vile-proprietate, începu s-o descoasă pe fată ca să nu cumva să se împrietenească, Doamne ferește, cu vreun ăla, cu vreun coate-goale. Și cînd află, pe căile lăturalnice pe care doar părinții bogați le cunosc, că Iancu V. nu are un tată sus-pus și nici mamă care primește manichiurista acasă, doamna R., mama Janei, îi interzise fetei orice dialog cu nefericitul de poet.

Ca în orice poveste, adolescenții nu renunțară la nimic și pentru că lăncu citise de curînd, cu ocazia lecțiilor de literatură universală, „Romeo și Julieta“, ei conchiseră că lăncu trebuie să fie Romeo iar Jana-Julieta, îndrăgostiții prigonți de modernii părinți Capulet și Montagu. Trecură lunile, trecură anii și Romeo și Julieta din cartierul Dristor nu se despărțiseră: Jana termină liceul și nu intră la nici o facultate în schimb părinții o consolară ajutînd-o să obțină carnet de conducere a mașinii și o lăsară, în fiecare sîmbătă, să meargă, motorizată, la Poiana-Brașov ori la Păltiniș, ca să se recreeze după efortul colosal pe care îl depunea la învățat. lăncu, poetul de ieri, reuși la o facultate de subingineri și putem spune că ar fi avut motive destule să se odihnească duminica, mai ales că frumoasa lui Julietă îi dădea ocazia unor plimbări într-un automobil Ford-Cortina și la niște cabane unde viața era aproape ca în serialul „Dallas“. La drept vorbind, Romeo și Julieta în Ford nici nu mai erau Romeo și Julieta; doamna R. hotărî să o lase pe fată să facă ce o face și să intre la facultate chiar dacă se întîlnea, acum foarte des, cu fostul poet, iar fostul poet prinse gustul vieții de week-end în mașini cu mulți cai-putere și desigur și cu mulți bani. Așa încît, peste doi ani cînd Jana reuși totuși să intre la Facultatea de engleză, lăncu puse piciorul în prag și tinerii se căsătoriră. „Să fie într-un ceas bun – ziseră părinții, mai de voie mai de nevoie, deși într-un aparteu, ca la teatru, doamna R. mărturisi unei prietene că „dragă, asta nu înseamnă nimic“ iar la nuntă nici nu dădu mîna cu cuscră-sa care, deh!, „nici nu e în stare să-i facă, deși e croitoreasă, un costum de haine mai bun lui fiu-său!“.

Căsătoria astfel începută nu schimbă nimic și cei doi îndrăgostiți de ieri continuară să „iasă“ duminicile la munte și la mare ori, dacă era vară, la un ștrand select, locuind peste săptămînă într-o garsonieră pe care tatăl Janei avusese grijă să i-o „aranjeze“ fiicei proaspăt căsătorită. Totul, inclusiv inevitabilul grup de prieteni care se întîlneau să asculte ultimul succes al cîntărețului Prince, era ca într-o poveste, minus desigur bătăile cu flori; și asta pînă într-o zi, cînd lăncu, terminînd facultatea, plecă undeva, la cîteva sute de kilometri, unde se deschidea o nouă și modernă

întreprindere, la nivel de vîrf în domeniul în care tînărul se pregătise. Dar Jana? Jana nu mai citea demult „Romeo și Julieta” deși ar fi putut să o facă chiar în limba lui Shakespeare și viața ei nu se schimbă nici cu un milimetru: aceleași escapade, aceleași weekenduri la ski, la canotaj și la ștrand, sub privirile admirative ale doamne R., care cîntărea atent și cu ochi necruțător pe noii prieteni ai fetei, admiratori și ei ai cîntărețului Prince. Și așa, într-o zi cînd lancu se întoarce de la *capu' țării* – cum îi plăcea să spună – în garsoniera unde locuise cu Julieta lui găsi alți locatari, care îl priviră cu uimire și îi povestiră că locuința o cumpăraseră de la domnișoara R., care se mutase, după cîte știau ei – dar cine poate să știe? – la un tînăr disc-jockey, undeva, prin Cotroceni. Urmă divorțul, la care, desigur, Jana nu se prezentă și lancu se trezi deodată, la nici treizeci de ani, singur și fără Julieta lui, care studia acum limba engleză în muzica lui Michael Jackson. Băiatul rămase nemîngîiat și nu se mai căsătorii. Uneori, cade pe gînduri și își șoptește, ca pentru sine: „Ce Ford! Ce ștranduri! Ce vacanțe! Ah, ce viață am pierdut!”. Nimic, desigur, despre Julieta, care – numindu-se, după buletin, tot Jana R. – a dat acum al patrulea divorț.

Rață pe varză

Doamna Katz este o femeie ordonată. Obiceiul ordinii, precum și numele, sînt moștenire de familie. Doamna Wilma Katz este, bineînțeles, nemțoaică!

Cînd o nemțoaică trebuie să rezolve un lucru, evident îl rezolvă. Nu e vorba de perseverență, cum cei mai mulți ar putea crede. Nu. Dar orice lucru care iese din rutină o incomodează atît de tare încît singura soluție este să scape de el. Cu răbdare și tenacitate doamna Katz studiază, asediază și istovește situațiile insolite încît ele cad, una după alta. Ultimul asediu în care doamna Katz se antrenează este, cu adevărat, inedit dar cum n-a lăsat nici un lucru nerezolvat n-o să-l lase ea nici pe asta! Totul însă trebuie făcut cu metodă. Pentru metodă doamna Katz are un cult aparte. Conform metodei, doamna Katz s-a gîndit mai întîi la cine poate apela. Dacă nu pentru o soluție, măcar pentru un sfat. Emma n-a avut nici o idee. Doamna Ionescu de la casierie n-are copii, doar nepoți și nu e în temă. Domnul Sam nu și-a pus această problemă dar își aduce aminte că în urmă cu cîțiva ani și nevastă-sa s-a interesat pentru cineva dar a uitat. Punctul de vedere al doamnei Katz e limpede: nu vrea amatorism, vrea competență.

Chestiunea trebuie tratată cu toată răspunderea. Băiatul va face medicina și un doctor trebuie să aibă o minte sănătoasă, într-un corp sănătos. Un medic bun trebuie să exemplifice bine un principiu moștenit încă de la latini.

După cîteva zile de căutări asidue, situația se prezintă staționar. E adevărat că au fost cîteva recomandări și chiar două oferte: doamna Katz s-a îmbrăcat de fiecare dată și a pornit să verifice dacă ceea ce i se oferea e ceea ce caută. Nici una din oferte nu era la înălțime. Doamna Katz nu se dădu bătută. Creșterea și educația copiilor nu vin de la sine, doamna Katz știe asta. Trecuse prin situații asemănătoare. Pentru profesorul de pian a respins zece oferte. Zece oferte pînă a ajuns la Zozo. Nebună, dar excelentă profesoară, bătrîna doamnă Zozo. Și ce agitație a căpătat Willy. Cu engleza s-au repetat lucrurile. Acum la fel. Poți să-ți dai copilul pe orice mîină? Nu poți. Doamna Katz știe că educația și creșterea copiilor nu vin de la sine. Știe și nu se dă bătută.

Ca orice nemțoaică ordonată care-și propune să rezolve o situație, doamna Katz înaintează lent dar promițător. O cunoaște pe doamna sau domnișoara Ella – minionă, roșcată, 37 de ani. Tratatulele duse de doamna Katz în garsoniera doamnei sau domnișoarei Ella se încheie cu bune rezultate. Deci, sîmbătă după amiază, cu băiatul, doamna Katz, conchide doamna ori domnișoara Ella la terminarea cafelei. Sîmbătă la ora 17.45 precizează doamna Katz, cuprinsă, ca de obicei, de beția exactității. La 17.45, sîmbătă, Willy este dus de doamna Katz în vizită. Willy o urmează cu plictiseală legitimă. La aproape 17 ani nu îi mai place să facă vizite cu mama, la cucoane, să le audă vorbind despre sosuri și macramé-uri, să se lase pișcat, șagalnic, de bărbie, Willy, ce mare te-ai făcut! Doamna ori domnișoara Ella îl sărută cu entuziasm sincer pentru care miniona se înalță pe vîrfuri, se sprijină sănătos cu pieptul de el și tot nu ajunge să-l sărute pe obraz ci mai degrabă sub ureche. Sub presiunea sînilor grei, Willy se înroșește cumplit. Stingherit de valul cald care l-a secerat la atingerea prietenei mamei, Willy se-așează într-unul din fotolii și, destul de tîrziu, își dă seama că această nouă prietenă a mamei sale nu i-a pus în pahar pepsi și că toți trei, adică ele două și el, beau lichior de nucă. (Mai tîrziu avea să-și amintească și că nu l-a ciupit de bărbie: *vai ce mare te-ai făcut, Willy!*) Lichiorul îl ametește puțin, doamna ori domnișoara Ella face o cafea, doamna Katz dă un telefon, la telefon aude o veste care-o bucură și o precipită spre ușă: *Ella dragă, iartă-mă*. Ella, o iartă, evident: la Gostat, în Amzei, s-au adus rațe congelate. Doamna Katz dorește de mult o rață pe varză și a aflat la telefon că, dacă se grăbește, mai prinde. Willy poate să mai stea la Ella. Desigur, Ella închide ușa după doamna Katz și, leneș, pune muzică.

Doamnei Katz îi iese într-adevăr o rață pe varză excelentă. Toată bucătăria plutește în mirosul care vine din cuptor. O va servi duminică, la prînz. De puțin timp a venit și Willy. Nu-i e foame, a intrat direct la el în cameră. Probabil acum a și adormit. Doamna Katz deschide pentru ultima oară cuptorul. Rața arată splendid, rumenită, dolofană, roșcovană, tolănită pe varză, scaldată în aburi amețitori. Doamna Katz închide cuptorul. Intră în sufragerie și mai admiră o dată garnitura din piele fină, olive – poșetă, pantofi, mănuși. Merg excelent la o roșcată. Doamna Katz este nemțoaică și încă una foarte ordonată.

OPINII DESPRE VOLUM

„Ultimul Sever“ – proze scurte

Prozele Mariane Brăescu se disting prin observația acută a vieții, prin tăietura precisă și sintetică, prin ironie, prin vioiciune. Autoarea își culege observațiile dintr-o lume pe care romanul și nuvela contemporană, dacă există o asemenea specie astăzi, au lăsat-o pe dinafară: lumea micilor funcționari, a oamenilor cu vieți circulare, monotone etc. Plăcerea este de a observa oameni, de a ridiculiza ticuri, de a înfățișa cu sarcasm eșantioane de viață contemporană. Prin excelență realistă, proza scrisă de Mariana Brăescu vădește calitatea observației prin selecția amănuntului și inteligența regiei. Figurile și ticurile vizate sînt decupate precis, rapid, impuse fluent cititorului și totodată amuzant. Dacă rutinier aceste proze pot fi situate schematic în spațiul prozei de umor, practic aspirația și valoarea lor este alta. Deși foiletonistică, în unele din *Ipotezele cărții*, această proză satirică se hrănește de la bune modele și intră în spațiul literaturii psihologice. De altfel, observația psihologică esențială și concentrarea dau, în primul rînd, valoarea schițelor și prozelor mai lungi ale Mariane Brăescu. Față de proza medie curentă, majoritatea sofisticată de conflicte și probleme artificiale, schițele de aici aduc un aer proaspăt, aerul realității, al autenticului. Virtuțile dovedite în aceste proze recomandă cartea pe care o susțin, cu credință, în plus, a succesului la cititor.

M. Ungheanu, 1985

Povestiri acide, precipitate

Tot ce se întîmplă în lume și în proză, se întîmplă, de fapt, în două feluri: „la un moment dat“ și „de-a lungul timpului“. Că nimic nu se petrece, totuși, „la un moment dat“, fiindcă și momentul este o desfășurare, este de la sine înțeles; numai că ideea aceasta, a unui lucru neașteptat, venind aparent fără cauză, din puterea clipei, din capriciul momentului e foarte ademenitoare. Ea îl seduce adesea pe autorul de povestiri, îndeosebi pe acela dedat speculațiunilor și paradoxului, disponibil la surpriză și pentru care e o adevărată plăcere să ducă demonstrația, conform cu subtila mecanică a evenimentelor, în plin absurd. Noțiunea pare a ține cursul inevitabilului și-l face pe cititor curios întrucît și în inevitabil se mai produce un „moment dat“. Ea este încă agreabilă. Cînd ceva are loc pe nepusă-masă și, mai ales, acolo unde ritmul normalului e sesizant, lectura se precipită. Vreau să spun astfel că povestitorul se lasă uneori condus el însuși de istorisire, că e nevoie de o anume experiență a scrisului pentru a evita soluțiile lesnicioase ce nu interesează adîncul lucrurilor.

Mariana Brăescu scrie povestiri cu „ce-ar fi dacă“ și iată cum un distins universitar, un om căruia totul îi este scris și în frunte pus, citește, la un moment dat, o carte polițistă. Deoarece, cum observa un criminalist într-un caz faimos de otrăvire, fiecărui acid îi corespunde o bază, e util de luat aminte că povestirile de genul celor scrise de Mariana Brăescu, iuți, acide, precipitate, conțin de buimăceala surizătoare a publicului, se și termină la un moment dat. Și dacă se termină, există două posibilități: să nu-ți amintești niciodată de ele ori să-ți amintești și să vrei să le recitești. Știind de acum și începutul și sfîrșitul, vei fi atent la altceva, la măiestrie, la finețea argumentării, la rezolvarea detaliului, la bază adică.

Povestirile Mariane Brăescu, perfectibile ca tot viul, pot fi și recitate. Ele sînt genul de problemă care, odată pus, îl înviorază într-atît pe cititor încît acesta-i sigur că le-ar scrie mai bine. În asemenea situații, meritul nu-i, cum s-ar crede, al cititorului, ci tot al autorului.

Tudor Octavian, 1983

SUMAR

I. IMPERFEȚIUNI PROVIZORII

Ultimul Sever.....	3
Probleme existențiale.....	11
Miezul și coaja.....	14
Revoluția, prima parte, Revoluția, partea a doua.....	17
Treisprezece zile din viața lui Isac.....	21
Un scop în viață.....	25
Ultimul an de pace.....	30
Un amor.....	41
Imperfecțiuni provizorii.....	47
A contra P și viceversa.....	57
„Văduva veselă“.....	63
Caz tematic.....	69
Șofer la general.....	75
Artă pentru artă.....	79
Carpe diem!.....	82

II. IPOTEZE

Doi prieteni.....	85
În fața istoriei, singur, Aurică Frunză.....	86
Mică poveste.....	87
Adagio.....	88
Plecînd de la Baudelaire.....	90
Dați-mi un om.....	91
Un alibi.....	93
Tovarășul Acsinte și tovarășa Domnița Basarab.....	95
Un pătrat perfect.....	97
Un sentiment precoce.....	98
Relativul absolut.....	100
Esențial și neesențial în viața și opera lui Amedeu Arnăutu.....	101
Cinci surori.....	102
O întâmplare.....	104
Alt Romeo.....	106
Rață pe varză.....	109
Opinii despre volum.....	111

M. Ungheanu – „Ultimul Sever“ – proze scurte

Tudor Octavian – Povestiri acide, precipitate